

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra občanského práva

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vztah žaloby a rozsudku

Relationship between petition and judgment

Konzultant: prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Lukáš Sommer

prosinec 2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Dále prohlašuji, že text této rigorózní práce je dokončen k níže uvedenému datu.

V Praze dne 03. prosince 2013

vlastnoruční podpis zpracovatele / autora

Mgr. Lukáš Sommer

Na této stránce bych rád poděkoval vedoucí mé rigorózní práce, paní prof. JUDr. Aleně Winterové, CSc., za cenné připomínky a odborné rady, bez nichž by tato práce nevznikla.

Mgr. Lukáš Sommer

OBSAH:

1. Úvod	6
2. Žalobní právo	8
3. Žaloba	11
3.1 Pojem žaloby (obecný pohled)	11
3.2 Jednotlivé složky žaloby	11
3.2.1 Strany sporu (účastníci řízení)	12
3.2.2 Předmět žaloby (tzv. žalobní nárok)	15
3.2.3 Žalobní důvod.....	15
3.3 Náležitosti žaloby	16
3.3.1 Forma podání	16
3.3.2 Obecné náležitosti žaloby	18
3.3.3 Zvláštní náležitosti žaloby	19
3.3.4 Fakultativní náležitosti žaloby	24
3.4 Žalobní petit a jeho druhy	24
3.4.1 Žalobní petit.....	24
3.4.2 Druhy petitů	27
3.5 Účinky podání žaloby	29
3.5.1 Procesněprávní účinky podání žaloby	29
3.5.2 Hmotněrávní účinky podání žaloby	30
3.6 Jednotlivé druhy žalob	31
3.6.1 Žaloba (návrh na zahájení řízení) ve věcech osobního stavu.....	31
3.6.2 Žaloba na plnění	32
3.6.3 Žaloba určovací	33
3.6.4 Žaloba na založení, změnu či zrušení právního vztahu.....	36
3.7 Dispozice řízením zahájeným na základě podání žaloby	37
4. Rozsudek	39
4.1 Pojem rozsudku (obecný pohled)	39
4.2 Obsah rozsudku a jeho náležitosti	40
4.2.1 Záhlaví	40
4.2.2 Výrok.....	40

4.2.3 Odůvodnění	41
4.2.4 Poučení účastníků	42
4.3 Jednotlivé fáze soudního rozhodování.....	42
4.3.1 Vynesení rozsudku	43
4.3.2 Vyhlášení rozsudku	43
4.3.3 Písemné vyhotovení rozsudku	45
4.3.4 Doručení rozsudku.....	46
4.5 Doplnění a oprava rozsudku.....	46
4.6 Vázanost soudu rozsudkem	49
4.7 Právní moc rozsudku.....	49
4.7.1 Formální právní moc rozsudku	50
4.7.2 Materiální právní moc rozsudku	51
4.7.2.1 Závaznost rozsudku	52
4.7.2.2 Nezměnitelnost rozsudku.....	53
4.7.3 Překážka věci pravomocně rozhodnuté	54
4.8 Vykonalnost rozsudku.....	55
4.9 Jednotlivé druhy rozsudků	58
4.9.1 Rozsudek o osobním stavu	58
4.9.2 Rozsudek na plnění.....	59
4.9.3 Rozsudek určovací.....	60
4.9.4 Rozsudek konečný, částečný a mezitímní	60
4.9.5 Rozsudek deklaratorní a konstitutivní	62
4.9.6 Rozsudek pro uznání.....	62
4.9.7 Rozsudek pro zmeškání	65
4.10 Rozhodnutí ve zkráceném (rozkazním) řízení	67
4.10.1 Platební rozkaz	67
4.10.2 Elektronický platební rozkaz	69
4.10.4 Evropský platební rozkaz	70
4.10.5 Směnečný platební rozkaz	71
5. Vzájemný vztah žaloby a rozsudku	73
5.1 Rozsudek a předmět řízení	73
5.2 Členění žalob a jim korespondujících rozsudků.....	79
5.2.1 Žaloba (návrh na zahájení řízení) a rozsudek ve věcech osobního stavu (tzv. statusové) .	80
5.2.2 Žaloba na plnění a rozsudek na plnění.....	81

5.2.3 Žaloba určovací a rozsudek určovací.....	83
5.2.4 Žaloba a rozsudek na založení, změnu či zrušení právního vztahu	85
5.2.5 Žaloba a rozsudek na založení, změnu či zrušení právního vztahu ve vztahu k NOZ	86
5.2.6 Rozsudek deklaratorní a konstitutivní	94
6. Závěr	95
<i>Seznam zkratk</i>.....	97
<i>Seznam použité literatury a pramenů</i>.....	98
Knižní publikace	98
Články.....	98
Internetové zdroje.....	98
Judikatura	100
Jiné	101
<i>Název rigorózní práce v anglickém jazyce</i>.....	102
<i>Cizojazyčné resumé</i>	103
<i>Abstrakt</i>.....	104
<i>Klíčová slova</i>.....	105

1. Úvod

Občanské právo procesní je jedním z odvětví práva, se kterým se právníci, advokáti, stejně tak jako i laická veřejnost dostávají nejčastěji do styku. Uvedené platí i o mně neboť jsem advokátem, jehož specializací je oblast práva veřejných zakázek a dále právě zastupování v civilních sporech, a proto jsem si za téma své rigorózní práce vybral právě vztah žaloby a rozsudku.

Tato rigorózní práce pojednává o žalobě, rozsudku a jejich vzájemném vztahu, jako o, podle mého názoru, jedněch z nejdůležitějších institutů, se kterými se lze v rámci občanského práva procesního setkat. Nejen, že tyto dva procesní instituty poskytují (dlužno však dodat, že občas více, občas méně) ochranu ohroženým nebo porušeným subjektivním právům a oprávněným zájmům účastníků řízení před soudy, ale bez těchto institutů by občanské právo procesní nemohlo prakticky existovat.

Důvodem jejich významu je, že žaloba ve valné většině případů slouží k iniciaci občanského soudního řízení a rozsudkem se převážně občanské soudní řízení končí, což podtrhuje nezastupitelnou roli těchto institutů tak, jak byla shora vyjádřena.

Proč právě vzájemný vztah žaloby a rozsudku? Jednoduše proto, že každý, kdo chce hájit svá práva a oprávněné zájmy před soudy, by měl tato svá práva a zájmy uplatňovat tak, aby výsledek občanského soudního řízení odpovídal jeho cíli, což je vydání rozsudku svědčícího v jeho prospěch. Pro dosažení tohoto cíle je pak nutné si uvědomit právě vzájemný vztah žaloby a rozsudku a věnovat patřičnou pečlivost iniciaci soudního řízení, tedy sepsu žaloby, jelikož rozsudek je vlastně odpovědí na podanou žalobu a její obsah se do rozsudku promítá. Pokud žaloba není formulována pečlivě a nejsou v ní popsány všechny rozhodující skutečnosti, přiloženy příslušné důkazy apod. tak, aby tyto bez dalšího odůvodňovaly nárok žalobce formulovaný v žalobním petitu, nemůže ten, jenž se u soudu domáhá svého práva počítat s tím, že odpověď soudu na tuto žalobu (rozsudek) bude vydána ve znění, které bylo jeho cílem.

Tato rigorózní práce je členěna do čtyř hlavních celků, které jsou logicky členěny tak, aby osoba, která tuto práci bude číst, získala detailní povědomí o žalobním právu obecně, o dvou shora uvedených institutech a o jejich vzájemném vztahu. Těmito celky jsou: kapitola 2. Žalobní právo, kapitola 3. Žaloba, kapitola 4. Rozsudek a kapitola 5. Vzájemný vztah žaloby a rozsudku.

Kapitola 2. Žalobní právo obsahuje stručný historický exkurz do vývoje ústředního pojmu civilního procesu, tedy do vývoje žalobního práva. V této souvislosti jsem se dotkl pohledu římského práva, pohledu právní teorie 19. století a současné právní teorie na tento pojem, abych předeštel další výklad o žalobě, rozsudku a jejich vzájemném vztahu, které bezesporu lze pod pojem žalobního práva podřadit.

Kapitola 3. Žaloba pojednává o jednotlivých složkách žaloby, o jejích náležitostech, o žalobním petitu a jeho druzích, o účincích podání žaloby, o jednotlivých druzích žalob a konečně o dispozici řízením zahájeným na základě podání žaloby. Důvodem zařazení této kapitoly bylo zejména to, aby se čtenáři této rigorózní práce seznámili s tím, jak by měla žaloba být sepsána, jaké druhy žalob existují apod. a lépe si dokázali uvědomit vzájemný vztah žaloby a rozsudku tak, jak bude vyjádřen v kapitole 5.

Kapitola 4. Rozsudek hovoří obecně o pojmu rozsudku, o obsahu rozsudku a jeho náležitostech, o jednotlivých fázích soudního rozhodování, o případném doplnění a opravě rozsudku, o jeho právní moci a vázanosti soudu rozsudkem, o jeho vykonatelnosti a v neposlední řadě o jednotlivých druzích rozsudků (včetně rozhodnutí ve zkráceném řízení). Účelem této kapitoly je seznámit čtenáře s tím, jaké náležitosti má mít rozsudek, s jakými druhy rozsudků se lze v praxi setkat, a to vše za účelem demonstrace vzájemného vztahu žaloby a rozsudku a jeho nuancí.

Konečně, kapitola 5. Vzájemný vztah žaloby a rozsudku, tvoří jádro mé rigorózní práce, kde je pojednáno právě o vzájemném vztahu institutů popsanych v dalších částech této práce, tedy žaloby a rozsudku. Toto pojednání je tvořeno vzájemným vztahem rozsudku a předmětu řízení (vymezeného nejčastěji žalobou) a dále spárováním jednotlivých druhů žalob a jim konvenujících rozsudků tak, jak se s nimi lze v praxi setkat, včetně uvedení věcných příkladů. V této kapitole se dále blíže věnuji analýze problematiky žalob a jim konvenujících rozsudků na založení, změnu či zrušení právního vztahu ve vztahu k NOZ.

Při zpracování této rigorózní práce jsem si dal za cíl podat komplexní pohled na problematiku žaloby, rozsudku a jejich vzájemného vztahu. Snažil jsem se uvést co nejvíce soudních rozhodnutí, které se k dané problematice vztahují, stejně tak jako uvést názory odborné veřejnosti, i názory mé, přičemž jsem využíval svých poznatků, které jsem načerpal během své, sice nedlouhé, nicméně bohaté advokátní praxe. Pevně doufám, že těm, kteří budou tuto moji práci číst, bude tato práce ku prospěchu v orientaci v problematice vzájemného vztahu žaloby a rozsudku.

2. Žalobní právo

Žalobní právo (*ius ad litem*) lze považovat za ústřední pojem civilního práva procesního vůbec, a to s ohledem na skutečnost, že se jedná o obecný prostředek k uplatnění jakéhokoli práva před soudem, přičemž se bude jednat zejména o práva povahy soukromoprávní. Je právem, které v praxi umožňuje odraz v žalobě tvrzeného subjektivního práva do vymahatelného výroku soudu.

Již od dob římského práva, které je východiskem evropského kontinentálního práva jako takového, docházelo k intenzivnímu vývoji tohoto pojmu a jeho významového obsahu. **V římském právu** se soukromé soudní řízení (v tehdejšímu chápání civilního soudního řízení) rozdělovalo na dvě stádia. První z uvedených stádií, tzv. řízení *in iure*, se odehrávalo před praetorem jakožto úředníkem, který zkoumal a posuzoval, zda nárok žalobce je legální (tzn., zda se opírá o Zákon dvanácti desek), a poté hodnotil závažnost námitek žalovaného. Pokud nárok žalobce byl oprávněný, námítka žalovaného nebyly dostatečně vyvracející, a obě dvě strany se dohodly na předmětu sporu, následovala konečná fáze tohoto stádia, tzv. *litiskonstestace*, ve které praetor vydal příkaz soudci, spolu s určením právního sporu a jeho hypotetickým řešením, aby rozhodl o vině či nevině žalovaného. Druhé stádium římského civilního procesu, tzv. řízení *apud iudicem*, se odehrávalo již před stanoveným soudcem – laikem, u něhož strany příslušného sporu dokazovaly své výpovědi učiněné před praetorem, a směřovalo k vydání rozhodnutí ve věci. V této souvislosti je třeba uvést, že zprvu existovaly pouze jednotlivě určené žaloby, které byly navzájem nezaměnitelné, a které vždy příslušely určitému právu. Žaloba (*actio*) splývala s povinností, tedy s nárokem, který přímo vyjadřovala.

K plnému rozvoji teorií žalobního práva došlo až v 19. století, a to vlivem postupného osamostatňování civilního procesu, jakožto samostatného právního odvětví, od práva hmotného. V oblasti teoretického zkoumání šlo předně o dva okruhy otázek – první, týkající se vztahu žaloby k materiálnímu právu, a druhý, týkající se vztahu práva na žalobu ke státu.

Materiálněprávní žalobní teorie spatřovala v žalobě pouze jeden z aspektů subjektivního práva, pouhý projev práva hmotného a spočívala ve výlučné vazbě žalobního práva na subjektivní materiální právo.

Tato teorie byla vzápětí vyvrácena tzv. **dualistickou teorií žalobního práva**, která

již rozlišovala materiálně-právní nárok plynoucí ze subjektivního práva obsažený v žalobě a nárok veřejnoprávní (žalobní) na poskytnutí právní ochrany tomuto subjektivnímu právu.

Teorie abstraktního žalobního práva pak byla postavena na výlučně veřejnoprávním pojetí žalobního nároku, kdy se žaloba zcela odpoutala od materiálního práva. Žalobní právo bylo vnímáno jako právo na poskytnutí ochrany státem prostřednictvím soudního rozhodnutí a jeho případným výkonem.

Teorie konkrétního žalobního práva znovu hledala přetrženou souvislost mezi subjektivním hmotným právem a procesním právem žaloby a spojovala nezbytné hmotněprávní i procesní předpoklady žaloby, které vedly k příznivému rozhodnutí ve věci samé. Žalobní právo formulovala jako nárok na právní ochranu, který chápe jako samostatné procesní právo veřejnoprávní povahy směřující vůči státu, a které v sobě zahrnuje předpoklady procesní (předpoklady vzniku procesu - např. pravomoc soudu a předpoklady žaloby - např. žalovatelnost) i předpoklady hmotněprávní, tzn. subjektivní hmotněprávní nárok.

Normativisté pak vycházeli z názoru, že teprve až soudní rozhodnutí zakládá práva a povinnosti bez ohledu na jejich soulad se skutečným stavem, mimoprocesní stav byl pro ně nerozhodným. Proces sloužil k určení právních vtaů, které do vydání rozsudku existovaly pouze hypoteticky.

Různé názory na podstatu žalobního práva vyjádřilo vícero autorů i v **české procesualistické literatuře**. Prof. V. Hora uvedl, že žalovatelnost tvoří nedílnou součást soukromých práv, nelze ji pokládat za samostatné veřejnoprávní oprávnění rozdílné od soukromoprávního nároku. Prof. Procházka převedl teorii abstraktního i konkrétního žalobního práva do normativistických teorií, avšak sám se přikláněl k teorii konkrétního žalobního práva, tj. nároku na právní ochranu. Ve vztahu k žalobě určil skupiny soudních povinností a soubory podmínek, které jsou k vyvolání těchto povinností nezbytné (náležitosti žaloby, podmínky řízení – tj. soudní pravomoc a příslušnost, procesní způsobilost stran, překážky věci zahájené a rozsouzené a existence právního vztahu, na základě něhož má soud rozhodnout).

Z novějších názorů na podstatu žalobního práva vyčnívá pojetí V. Steinera, kdy ten právo na žalobu vnímá jako samostatné právo, odlišné od práva hmotného i procesního, jako sponu, která funkčně spojuje právo hmotné a procesní, neboť umožňuje v případech, kdy je právo hmotné ve své oblasti popíráno, převést ho do oblasti práva procesního, která by měla

zajistit jeho realizaci. V. Steiner též rozdělil podmínky žalobního práva na podmínky procesní, podmínky žalovatelnosti a podmínky důvodnosti vlastního uplatnění práva.¹

Další autoři se většinou přiklánějí k procesnímu pojetí žaloby, s menším (autoři Fiala, Macur, Češka) či větším (Hrdlička) důrazem na hmotněprávní stránku věci.

Osobně se přikláním k názoru prof. Winterové, která ve své publikaci Žalobní právo pohlíží na institut žalobního práva jako na institut procesní povahy, vyjadřující právo podat žalobu a právo na meritorní soudní rozhodnutí. Paní profesorka má za to, že meritorního rozhodnutí soudu lze dosáhnout i bez prokázané existence subjektivního práva. Účel žaloby pak spatřuje v dosažení vydání rozhodnutí ve věci samé, a to jakéhokoliv obsahu (pro žalobce příznivého či nikoliv), za podmínky, že toto rozhodnutí autoritativně řeší právní poměry účastníků řízení.²

¹ Steiner, V.: Žaloba v poměru k právu hmotnému a procesnímu, Právník 5/1974, str. 432

² Winterová, A.: Žalobní právo, AUC Iuridica 1-2, Praha 1979, str. 63

3. Žaloba

3.1 Pojem žaloby (obecný pohled)

Žalobu je nutné považovat za základní procesní úkon, jímž se žalobce obrací na soud s návrhem, aby o jeho určitém právu proti určitému odpůrci autoritativně rozhodl.³ Institut podání žaloby je zde proto, aby jejím prostřednictvím byla poskytována právní ochrana právu, které stát nedovoluje bránit svépomocí.

Ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ uvádí, že žalobou se rozumí návrh na zahájení řízení, který se týká dvoustranných právních vztahů mezi žalobcem a žalovaným. Návrh na zahájení řízení tak je třeba označovat jako žalobu vždy v řízeních kontradiktorních, tj. sporných, nicméně i v případech řízení, kde má být rozhodnuto o osobním stavu (viz ustanovení § 120 OSŘ). Naproti tomu v řízeních nesporných (tj. v ostatních případech, o nichž to uvádí nebo na které odkazuje ustanovení § 81 odst. 1 OSŘ, v nichž by bylo možno zahájit řízení i bez návrhu) se jedná terminologicky vždy o návrh na zahájení řízení.

3.2 Jednotlivé složky žaloby

Aby se žaloba mohla stát efektivním nástrojem ochrany subjektivních práv žalobce, musí v zásadě obsahovat takové složky (prvky), které ji dostatečným způsobem konkretizují a individualizují, a které se stanou podkladem pro vydání rozhodnutí ve věci samé.

Z pohledu právní teorie, tak jako u vymezení institutu žalobního práva, existují různé názory na to, jaké složky v obsahové skladbě žaloby jsou obligatorní. Jasně a přesné vymezení těchto složek má svůj význam i z hlediska dalších procesních institutů a zásad, kterými se ve své práci budu zabývat dále. V odborné literatuře převažuje názor, podle kterého lze za **obligatorní složky žaloby** považovat následující prvky:

- strany sporu (účastníci řízení);
- předmět žaloby (tzv. žalobní nárok);
- žalobní důvod.

³ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 191

3.2.1 Strany sporu (účastníci řízení)

Přesné určení stran sporu v žalobě je nezbytným požadavkem individualizace žaloby, jež umožní vést řízení s konkrétní, a nikoliv jinou osobou. Přesné určení stran sporu má dále význam i pro garanci rovnosti obou stran sporu a uplatnění veškerých procesních práv od samého začátku řízení.

OSŘ obsahuje celkem tři definice účastníků řízení, avšak pro sporné řízení platí pouze první z nich.

První definice účastníků řízení, obsažená v ustanovení § 90 OSŘ stanoví, že účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. Účastníky každého sporného řízení jsou tak vždy dvě strany sporu, tj. strana žalující a strana žalovaná. Žalobce je povinen v žalobě označit sebe jakožto žalobce a toho, proti němuž žaloba směřuje, tj. žalovaného. Žalobce označí za žalovaného tu osobu, kterou pokládá za nositele povinností, jejíž splnění vynucuje nebo proti komu má spor o svém právu vést.

Úprava označení účastníků řízení v ustanovení § 90 OSŘ prošla v průběhu let mnohými změnami. Právní úprava účinná do 31. prosince 2000 vycházela z toho, že označení účastníků sporného řízení jako „navrhovatele“ nebo „žalobce“ a jako „odpůrce“ nebo „žalovaného“ je rovnocenné.

Uvedený dualismus v označení účastníků byl odstraněn novelou OSŘ provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., účinnou od 1. ledna 2001. Účastníci sporného řízení se nadále označují jako „žalobce“ a „žalovaný“ a pojem „navrhovatel“ je vyhrazen pro osobu, která podala návrh na zahájení nesporného řízení (okruh účastníků řízení se zde stanoví podle tzv. druhé a třetí definice účastenství uvedené v ustanovení § 94 odst. 1 a 2 OSŘ). Pojem „odpůrce“ tak OSŘ od doby účinnosti uvedené novely nezná.

OSŘ bohužel není terminologicky jednotným právním předpisem, o čemž svědčí mj. skutečnost, že po novele provedené s účinností od 1. 1. 2003 se pod pojmem „žalobce“ rozumí nejen účastník řízení vymezený v ustanovení § 90 OSŘ, ale také účastník řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem (podle části páté OSŘ).

Pojmy „žalobce“ a „žalovaný“ pak získaly po novele OSŘ provedené zákonem č. 295/2008 Sb., účinné od 1. října 2008, v civilním řízení další význam. Rozumí se jimi též účastníci řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí (ustanovení § 193a odst. 1 písm. a) a b) OSŘ).

Na okraj se jen velice stručně zmíním o zbývajících dvou definicích účastníků řízení obsažených v OSŘ.

Druhá definice účastníků vyplývá z ustanovení § 94 odst. 2 OSŘ, který stanoví, že účastníky řízení jsou také navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje. Účastníci řízení jsou zde typicky nositelé hmotného práva a jejich vymezení nezáleží na údajích uvedených v návrhu, i když řízení bylo (mohlo být) zahájeno na návrh (jedinou výjimku tvoří navrhovatel, jehož účast v řízení se zakládá procesním způsobem).

Ustanovení § 94 odst. 1 OSŘ stanoví **třetí definici účastníků**, kde účastníky řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.

Tzv. druhá a třetí definice účastníků řízení slouží k vymezení účastenství v řízeních podle části druhé OSŘ, tedy v nesporných řízeních a v řízení podle části páté OSŘ, tedy ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem.

V účastenství vymezeném podle ustanovení § 94 odst. 1 a 2 OSŘ je pak vyloučeno společenství účastníků včetně tzv. hlavní intervence a vedlejšího účastenství, případně přistoupení dalšího účastníka či jeho záměna.

Ustanovení § 19 OSŘ přiznává **způsobilost být účastníkem řízení** v zásadě tomu, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti (právní subjektivitu); jinak jen tomu, komu ji zákon přiznává. Způsobilými účastníky občanského soudního řízení jsou tak fyzické osoby, právnické osoby včetně veřejnoprávních korporací a stát.

Procení způsobilost podle ustanovení § 20 OSŘ, tj. způsobilost před soudem samostatně jednat, má účastník v rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům).

Na tomto místě považuji za vhodné uvést, že v určitých případech může během civilního soudního řízení nastat i situace, kdy totožnost (rozuměno jednota) účastníka není zachována po celou dobu řízení a dochází tak ke změně v jeho osobě.

V OSŘ nalezneme tři zákonná ustanovení, která takovéto změny řeší.

Jedná se v první řadě o **institut záměny účastníků** (ustanovení § 92 odst. 2 OSŘ), kdy soud může za souhlasu žalovaného připustit, aby žalobce nebo žalovaný z řízení vystoupil a na jeho místo vstoupil někdo jiný. Má-li však být takto zaměněn žalobce, je třeba, aby s tím souhlasil i ten, kdo má na jeho místo vstoupit.

Dále jde o procesní nástupnictví – tzv. **univerzální a singulární sukcesí**.

Lze konstatovat, že řešení **otázky singulární sukcese** práva, jež je předmětem řízení, nastalé po zahájení řízení, se neustále měnilo. Určitou jasnost do této problematiky vnesla až novela OSŘ provedená zákonem č. 120/2001 Sb., účinná od 1. května 2011, která jednak změnila ustanovení § 107 OSŘ o procesním nástupnictví při univerzální sukcesi, a jednak nově vložila ustanovení § 107a OSŘ, které řeší případy sukcese singulární.

Univerzální sukcese je případem překážky postupu v řízení subjektivní povahy, při níž dochází k přechodu práv a povinností některého účastníka řízení na jinou osobu. Ustanovení § 107 OSŘ váže takovéto procesní nástupnictví na ztrátu způsobilosti být účastníkem řízení dříve, než bylo řízení pravomocně skončeno (smrt fyzické osoby, popř. prohlášení za mrtvého či zánik právnické osoby). Procesním nástupcem u fyzických osob jsou zpravidla dědici, popř. ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde (ustanovení § 107 odst. 2 OSŘ), a u právnických osob jsou to ti, kteří po zániku právnické osoby vstoupili do jejích práv a povinností, příp. ti, kteří po jejím zániku převzali práva a povinnosti, o něž v řízení jde (ustanovení § 107 odst. 3 OSŘ).

Soud v uvedených případech podle povahy věci posoudí, zda může v řízení pokračovat a pokud nemůže pokračovat ihned, řízení přeruší (ustanovení § 107 odst. 1 OSŘ), pokud nemůže pokračovat v řízení vůbec, neboť se řízení stalo smrtí účastníka bezpředmětné, řízení zastaví (ustanovení § 107 odst. 5 OSŘ).

V případě **singulární sukcese**, tj. v případě právních skutečností nastalých po zahájení řízení, s nimiž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, nejde o skutečnou překážku, neboť převod či přechod práva není zábranou v pokračování řízení. V těchto případech může žalobce před rozhodnutím soudu navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení místo dosavadního účastníka (ustanovení § 107a odst. 1 OSŘ). Soud po prokázání této skutečnosti usnesením návrhu vyhově s tím, že je však zapotřebí souhlasu toho, kdo má vstupovat na místo žalobce (souhlas žalovaného, nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje). Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (ustanovení § 107a odst. 2 OSŘ).

V obou zmíněných případech procesního nástupnictví pak platí, že nový účastník (procesní nástupce) musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení (ustanovení § 107 odst. 4 OSŘ).

3.2.2 Předmět žaloby (tzv. žalobní nárok)

Dalším podstatným prvkem žaloby je vymezení jejího předmětu. Předmět žaloby specifikuje a vymezí to, čeho se žalobce domáhá. Předmětem žaloby je žalobní (procesní) nárok, který žalobce uplatňuje v petitu žaloby.

Odborná literatura přináší vícero názorů na to, co je obsahem žalobního nároku. Někteří autoři považují za žalobní nárok pouze žalobní návrh, tj. obsah petitu (žalobní nárok v užším smyslu), jiní⁴ pak považují za žalobní nárok nejen obsah petitu, ale též jeho skutkové odůvodnění (žalobní nárok v širším pojetí). Tato posledně uvedená koncepce je promítnuta i do ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ, podle něhož žaloba musí obsahovat vyličení rozhodujících skutečností, z nichž žalobce vyvozuje svůj žalobní nárok. Nestačí tak pouhá individualizace žaloby ve formě označení právního poměru, jehož se žalobce dovolává, ale v žalobě je zapotřebí uvést i rozhodující skutkové okolnosti, které soud vedou k tomu, o čem a na jakém základě má ve sporu rozhodnout. Úplným vyličením těchto skutkových okolností (tzv. substancií žaloby) plní žalobce zároveň jednu z procesních povinností, tj. povinnost tvrzení, na níž poté navazuje povinnost důkazní.

Až do nedávné doby vycházela rozhodovací praxe ÚSČR (viz např. rozhodnutí I ÚS 153/94 nebo rozhodnutí I. ÚS 233/97) z názoru, že zákonný požadavek obracející se k žalobci, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se domáhá, vyjadřuje povinnost uvést v žalobě žalobní návrh, tj. formální návrh, jak má být ve věci rozhodnuto. Nejnovější judikatura (viz např. rozhodnutí NSČR 21 Cdo 909/2003) však dospěla k závěru, že uvedení žalobního návrhu na znění výroku soudního rozhodnutí (petitu) je pouze procesní zvyklostí, nezbytnou náležitostí žaloby však není.

3.2.3 Žalobní důvod

Žalobní důvod (též právní důvod žaloby) představuje konkrétní hmotněprávní poměr, o nějž žalobce opírá svůj uplatňovaný nárok, a který vyplývá (resp. měl by vyplývat) ze souhrnu tvrzených skutečností. Jde o konkrétní právní vztah, na jehož základě je požadována

⁴ Např. Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 198

právní ochrana (např. právní vztah založený nájemní smlouvou, smlouvou mandátní apod.). Co do žalobního důvodu se tak liší žaloby z věcného práva od žalob z práva obligačního.

Žalobním důvodem také mohou být pouze určité právní důsledky právního poměru, které se označují jako právní základ žaloby (např. u žaloby na přivolení výpovědi z nájmu bytu je nájemní poměr právním základem žaloby a žalobním důvodem je konkrétní výpovědní důvod).⁵

Žalobce v zásadě není povinen žalobu právně zdůvodňovat. Vzhledem k zásadě „iura novit curia“ je právní kvalifikace žaloby věcí soudu, který musí nalézt právní normu a správně ji aplikovat na vylíčený skutkový děj.

Soudní judikatura výše uvedené podporuje a uvádí, že právní důvod žaloby je potud závislý na právní kvalifikaci prováděné soudem, že tak soud rozhodnout může a má, avšak nikoli proti výslovně projevené vůli žalobce, trvá-li na tom, že z jiného než uplatněného právního důvodu žaloby uspět nechce.⁶

3.3 Náležitosti žaloby

Žaloba jakožto procesní úkon žalobce směřující proti žalovanému, kterým se zahajuje sporné řízení, musí mít zákonem stanovenou formu a obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Tyto náležitosti zahrnují jednak obecné náležitosti každého úkonu stanovené v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ (platí pro všechna podání učiněná vůči soudu) a zvláštní náležitosti stanovené v ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ speciálně pro žalobu. Ve svém souhrnu pak tvoří podklad pro zkoumání podmínek přípustnosti řízení a především pak pro zkoumání uplatňovaného nároku.

3.3.1 Forma podání

Ze znění ustanovení § 42 OSŘ lze dovodit, že z hlediska formy je možno učinit podání písemně nebo ústně do protokolu.

Klasickou formou podání je forma písemná, jiné formy jsou stanoveny zákonem především z důvodů časové tísně u zachování lhůt a také pro osoby, které nejsou s to podat

⁵ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 199

⁶ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 199

žalobu v písemné formě. Zákon stanoví, že písemné podání je možné učinit v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě, telegraficky nebo telefaxem. Tato formulace přímo nabízí výklad, že podání v elektronické podobě je jedním z druhů písemného podání, avšak osobně se domnívám, že z pohledu právní teorie tomu tak není. Listinou se totiž obvykle rozumí projev vůle zachycený písmem na hmotném podkladě (např. listu papíru). Elektronická podoba podání má však formu datové zprávy, tj. elektronických dat, kterou lze přenášet prostředky pro elektronickou komunikaci a uchovávat na záznamových médiích používaných při zpracování a přenosu dat elektronickou formou. Mám za to, že ustanovení § 42 odst. 1 OSŘ, větě druhé, je třeba rozumět tak, že podání je přípustné učinit písemně a též v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě, se stejnými právními následky pro obě formy (tzn., tyto formy mají bez dalšího shodné procesní účinky, jakmile byly doručeny nebo jinak došly soudu). Elektronická podání však musí být v těchto případech opatřena uznávaným elektronickým podpisem (ustanovení § 42 odst. 5 OSŘ). Uznávaným elektronickým podpisem je (ve smyslu ustanovení § 11 odst. 3 ZEP) zaručený elektronický podpis, tedy, ve smyslu ustanovení § 2 písm. b) ZEP, takový, který (i) je jednoznačně spojen s podepisující osobou, (ii) umožňuje identifikaci podepisující osoby ve vztahu k datové zprávě, (iii) byl vytvořen a připojen k datové zprávě pomocí prostředků, které podepisující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou, a (iv) je k datové zprávě, ke které se vztahuje, připojen takovým způsobem, že je možno zjistit jakoukoliv následnou změnu dat, který je buď založený na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb a obsahujícím údaje, které umožňují jednoznačnou identifikaci podepisující osoby anebo založený na kvalifikovaném certifikátu vydaném poskytovatelem certifikačních služeb, který je usazen mimo území České republiky, byl-li kvalifikovaný certifikát vydán v rámci služby vedené v seznamu důvěryhodných certifikačních služeb jako služba, pro jejíž poskytování je poskytovatel certifikačních služeb akreditován, nebo jako služba, nad jejímž poskytováním je vykonáván dohled podle předpisu Evropské unie. Tato úprava je v souladu i s právem unijním, konkrétně s čl. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, v němž se elektronický podpis staví na roveň podpisu vlastnoručnímu. Stejně účinky jako elektronické podání opatřené uznávaným elektronickým podpisem má zřejmě i elektronické podání

učiněné prostřednictvím datové schránky⁷, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.

Podání učiněná telegraficky je třeba písemně doplnit nejpozději do tří dnů, podání učiněné telefaxem nebo v elektronické podobě bez uznávaného elektronického podpisu je třeba v téže lhůtě doplnit předložením originálu, popřípadě písemným podáním stejného znění. Jinak soud k těmto žalobám nepřihlíží (ustanovení § 42 odst. 3 OSŘ). Třídenní lhůta je zde lhůtou procesní, nelze ji prodloužit, avšak postačí, je-li doplnění podáno poslední den lhůty k poštovní přepravě. Smyslem této povinnosti doplnit uvedená podání je snaha zákonodárce o zajištění autenticity těchto podání, tzn., aby byly odstraněny veškeré pochybnosti ohledně totožnosti podatele. Telegrafické a telefaxové podání či podání zaslané v elektronické podobě bez uznávaného elektronického podpisu totiž postrádají vlastnoruční podpis podatele, který je garancí autenticity.

Ústně do protokolu je možné podání učinit, pouze jde-li o návrhy na zahájení řízení a na výkon rozhodnutí v určitých, v ustanovení § 42 odst. 1 OSŘ, větě čtvrté, taxativně vyjmenovaných případech (návrh na zahájení řízení o povolení uzavřít manželství, o určení a popření rodičovství, o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, o osvojení a řízení, které lze zahájit i bez návrhu, a návrhy na výkon rozhodnutí v těchto řízeních vydaných). Povinnost sepsat podání do protokolu ukládá OSŘ pouze okresnímu soudu.

K jiným než zákonným formám podání (např. podání učiněné telefonicky) soud není v zásadě povinen přihlídnout.

3.3.2 Obecné náležitosti žaloby

Obecnými náležitostmi žaloby, jsou náležitosti uvedené v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ, které musí obsahovat každé podání učiněné u soudu (tzv. obecné náležitosti podání). Z každého podání musí být patrné,

- kterému soudu je určeno (určuje věcnou a místní příslušnost soudu pro projednání dané věci);
- kdo je činí (označení podatele, tzn. toho, kdo se obrací se svým podáním na soud, v našem případě žalobce);
- které věci se týká (označení věci podle právního důvodu žaloby);

⁷ ustanovení § 18 odst. 2 ZEÚ

- co se podáním sleduje (viz výklad v kapitole 3.4 Žalobní petit a jeho druhy);
a
- musí být podepsáno (žalobcem či jeho zástupcem) a datováno (označení dne, v němž bylo vyhotoveno).

Podpisem se rozumí vlastnoruční podpis žalobce nebo jeho zástupce (za současného doložení plné moci). Vlastnoručnímu podpisu je postaven naroveň uznávaný elektronický podpis (viz výklad výše). Je-li žalobcovým zástupcem advokát, jeho podpis lze nahradit otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, jemuž je podání adresováno.

Vycházející z obecné soudní praxe lze konstatovat, že ač patří datum mezi obecné náležitosti podání, jeho případné neuvedení nemá vliv na projednatelnost konkrétního podání, a to s ohledem na skutečnost, že procesní účinky žaloby jsou spojeny až s jejím podáním u soudu, nikoli s jejím sepsáním.

Uvedené náležitosti je třeba v podání uvést takovým způsobem, aby z obsahu podání jednoznačně vyplývaly, popř. aby je bylo možno dovodit z textu bez jakýchkoliv pochyb, přičemž na jejich pořadí či uspořádání v zásadě nezáleží. Žaloba je soudem posuzována dle svého obsahu, i když není jako žaloba označena (ustanovení § 41 odst. 2 OSŘ).

3.3.3 Zvláštní náležitosti žaloby

Vedle obecných náležitostí žaloby (podání) tak, jak byly popsány výše, musí každá žaloba obsahovat ještě tzv. zvláštní obligatorní náležitosti, které jsou vymezeny v ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ:

- a. přesné označení účastníků, popř. jejich zástupců;
- b. vylíčení rozhodujících skutečností;
- c. označení důkazů, jichž se žalobce (navrhovatel) dovolává; a
- d. musí být z žaloby patrné, čeho se žalobce domáhá (žalobní petit).

Ad a) Přesné označení účastníků řízení, popř. jejich zástupců

Přesné označení účastníků konkrétního civilního sporného řízení, tj. označení žalobce a žalovaného v podané žalobě, jakož i jejich zástupců, je nezbytné z toho důvodu, aby nevznikaly pochybnosti o tom, kdo se má příslušného řízení účastnit, aby takto vymezené

účastníky nebylo možné zaměnit s jinými, a aby s nimi soud mohl jednat (zejména řádně doručovat).

Fyzickou osobu jakožto účastníka řízení je třeba označit jménem, příjmením a jejím trvalým bydlištěm. Je-li to potřebné, anebo účelné, je na místě uvést i jiné údaje, které pomohou přesněji identifikovat určitou fyzickou osobu (např. datum narození, rodné číslo atd.). V praxi může dojít i na situaci, kdy žalobce nezná adresu trvalého bydliště žalovaného, proto postačí, když tento údaj nahradí adresou jinou, např. adresou jeho pracoviště, popř. místa, kde se zdržuje atd. Pokud žalobce nezná ani tyto adresy, uvede v žalobě alespoň poslední jemu známé bydliště nebo místo pobytu žalovaného s výslovným upozorněním, že mu jiné údaje nejsou známy. Má-li fyzická osoba zřízenou a aktivovanou datovou schránku, do níž lze doručovat prostřednictvím veřejné datové sítě, postačí, aby vedle svého bydliště byla tato osoba identifikována také tímto údajem, aniž by muselo být v žalobě dále označeno také místo jejího pobytu, popř. jiná adresa.

Fyzická osoba - podnikatel musí být v obchodních věcech navíc vedle svého jména a příjmení označena i svým identifikačním číslem (IČO)⁸, popř. dalšími údaji (místo podnikání, údaj o zápisu v obchodním rejstříku apod.). Na závadu není ani to, pokud žalobce k jejímu označení použije její obchodní firmu, jestliže firma této osoby obsahuje v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 OBZ jméno a příjmení fyzické osoby. Pokud by však název obchodní firmy obsahoval v rozporu s citovaným ustanovením OBZ jiné údaje, které o jméně a příjmení konkrétní osoby nevyovídají, nebo by obsahoval více jmen a příjmení fyzických osob, není označení fyzické osoby podnikající jen pomocí její obchodní firmy možné (podání by bylo z hlediska ustanovení § 43 OSŘ neurčité). K uvedenému je nutné jen na okraj poznamenat, že použití názvu obchodní firmy, pod kterým je fyzická osoba podnikající zapsána v obchodním rejstříku, nemá samo o sobě v civilním procesu žádné opodstatnění, neboť z ustanovení § 19 a násl. OSŘ nelze dovodit, že by mohla pod tímto názvem činit procesní úkony.

Právnícké osoby – obchodní společnosti, družstva a jiné právnícké osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku, se označují uvedením svého obchodního názvu, resp. obchodní firmy (tj. název, pod kterým je právnícká osoba zapsána v obchodním rejstříku), s dodatkem označujícím její právní formu, a uvedením sídla (adresy, kde právnícká osoba skutečně sídlí, tj. adresa, která je jako sídlo zapsána v obchodním rejstříku). Obecně

⁸ podle ZSSS

prospěšné společnosti se v žalobě označují svým názvem a sídlem tak, jak jsou uvedeny v rejstříku obecně prospěšných společností. Název každé obecně prospěšné společnosti musí obsahovat označení „obecně prospěšná společnost“ nebo zkratku „o.p.s.“. Stejně tak v případě nadací a nadačních fondů musí jejich názvy obsahovat označení „nadace“ či „nadační fond“; jejich název a sídlo se zapisuje do nadačního rejstříku. Obdobně se postupuje i v případě společenství vlastníků jednotek, veřejných výzkumných institucí a veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních. Jiné právnické osoby (které se nezapisují do výše uvedených rejstříků) se označují uvedením názvu, pod kterým byly v souladu se zákonem zřízeny a jejich sídla (podle zřizovací listiny apod.). V obchodních věcech je třeba uvést též identifikační číslo (IČO)⁹. V žalobě musí být dále uvedeny údaje o zástupcích právnických osob oprávněných za tyto osoby jednat před soudem, ať už jde o zástupce statutární, nebo zástupce ustanovené ad hoc. Název obchodní firmy je třeba v žalobě uvést přesně v tom znění, v jakém je zapsána v obchodním rejstříku (včetně přesného použití malých a velkých písmen, zkratk apod.), jiné znění by mohlo způsobit vadu podání (srov. ustanovení § 43 OSŘ). Soudní praxe však v této souvislosti dospěla závěru, že jestliže je název právnické osoby uveden místo velkých písmen malými (a naopak), nebo je-li užitá k uvedení právní formy jiná zkratka, než která byla zapsána do obchodního rejstříku, ale jde o zkratku, kterou zákon ekvivalentně označuje tutéž právnickou osobu, popř. jde-li o obdobnou jinou vadu v označení, která nezpochybňuje identifikaci konkrétní právnické osoby, nejde o takovou vadu, pro kterou by nebylo možné pokračovat v řízení a která by odůvodňovala odmítnutí návrhu (ustanovení § 43 odst. 2 OSŘ).¹⁰

Stát jakožto účastník civilního sporného řízení se v žalobě označuje uvedením jeho názvu (tj. Česká republika) a příslušné organizační složky, která za stát před soudem vystupuje.¹¹ V případech ZOUZSM, vystupuje za stát Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Pokud jsou účastníky územně samosprávné celky, je nutné je označit názvem obce, popř. názvem kraje a adresou sídla jejich úřadů.

Obdobně jako účastníci řízení se označují jejich zástupci, zmocněnci na základě plné moci a opatrovníci ustanovení soudem. Je-li účastník řízení zastoupen advokátem, notářem či patentovým zástupcem, je třeba tuto skutečnost v žalobě uvést, spolu s uvedením adresy jejich sídla.

⁹ podle ZSSS

¹⁰ viz např. rozhodnutí NSČR 2 Cdon 600/97

¹¹ příslušnost organizačních složek státu je určena zejména podle ustanovení § 9 až § 11 ZOMČR

Ad b) Vylíčení rozhodujících skutečností

Výsledek civilního sporného řízení závisí zejména na tom, zda strany sporu unesou svá břemena tvrzení (a samozřejmě též břemena důkazní jak bude uvedeno dále) o skutečnostech, které jsou významné pro právní posouzení důvodnosti uplatňovaného nároku a obranu proti němu. Z uvedeného vyplývá, že rozhodujícími skutečnostmi jsou ty, které odůvodňují základ a výši nároku uplatňovaného žalobou. Žalobce je proto povinen v žalobě vylíčit rozhodující skutečnosti tak, aby z nich byl zřejmý skutkový děj, na jehož základě uplatňuje svůj nárok, a to v takovém rozsahu, který umožňuje jeho dostatečnou individualizaci, tj. nemožnost záměny se skutkovým stavem jiným.

Souhrnně řečeno, vylíčením rozhodujících skutečností v žalobě žalobce vymezuje předmět civilního sporného řízení a zároveň plní tzv. **povinnost tvrzení** uloženou ustanovením § 101 odst. 1 OSŘ. Žalobce však tuto povinnost nemusí v této fázi splnit beze zbytku, neboť povinnost tvrzení vyjádřená v citovaném ustanovení v sobě zahrnuje povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti. Zákon však po žalobci nevyžaduje vylíčení všech skutečností významných pro uplatnění jeho nároku již v žalobě, ale pouze jen skutečností rozhodujících, na základě kterých bude soud s to posoudit způsobilost žaloby vést k projednání věci. Pokud žalobce vylíčí skutkové okolnosti nedostatečným způsobem, tj. pokud v žalobě chybí skutečnosti potřebné pro rozhodnutí ve věci, soud tento nedostatek odstraňuje až v průběhu řízení (ustanovení § 101 odst. 1 OSŘ, ustanovení § 118a odst. 1 OSŘ).

Splnění povinnosti tvrzení již v žalobě je však významné za situace, kdy má být ve věci rozhodnuto platebním rozkazem (ustanovení § 172 OSŘ), elektronickým platebním rozkazem (ustanovení § 174a odst. 1 OSŘ), nebo mají-li být splněny předpoklady pro rozhodnutí ve věci rozsudkem pro zmeškání (ustanovení § 153b OSŘ).

Obecně pak platí, že v žalobě vylíčený skutkový děj není třeba právně kvalifikovat, neboť soud podle zásady „iura novit curia“ učiní právní kvalifikaci skutkového děje sám s tím, že při svém právním posouzení věci není právním názorem účastníků řízení nikterak vázán.

Ad c) Označení důkazů, jichž se žalobce (navrhovatel) dovolává

Označením důkazů, resp. důkazních prostředků, v žalobě plní žalobce tzv. **povinnost důkazní** uloženou ustanovením § 120 odst. 1 OSŘ, které stanoví, že účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Stejně jako je tomu u povinnosti tvrzení, nemusí být povinnost důkazní splněna označením všech důkazů potřebných k prokázání všech jednotlivých tvrzení již v žalobě, neboť další důkazy lze označit i v průběhu jednání, a to až do okamžiku než nastane tzv. **koncentrace řízení**. Koncentrace řízení jako taková je upravena ustanovením § 118b OSŘ, který stanoví, cit.: *„Ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4). Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2.“*

Povinnost důkazní se však nevztahuje ke skutečnostem, které není třeba dokazovat, tj. ke skutečnostem, které jsou obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti (tzv. notoriety) a k právním předpisům uveřejněným nebo oznámeným ve Sbírce zákonů České republiky (ustanovení § 121 OSŘ), a ani ke skutečnostem se zákonem stanovenou právní domněnkou, ohledně nichž platí, že tuto skutečnost má soud za prokázanou, dokud není prokázán (nevyšel najevo) opak (ustanovení § 133 OSŘ).

Obecně mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, pomocí kterých lze zjistit skutkový stav věci. Je však plně v zájmu žalobce uvést v žalobě takové důkazy, které nejlépe podpoří jeho skutková tvrzení a potvrdí jeho nárok. Tyto důkazy je zapotřebí označit úplně a přesně tak, aby mohly být ihned provedeny. U svědků je tak třeba uvést jména, příjmení a

adresu bydliště, popř. jinou adresu, na kterou mohou být obesláni. Listinné důkazy je žalobce povinen připojit k žalobě a náležitým způsobem konkretizovat, řádně označit orgány státní správy, od nichž se navrhuje vyžádat sdělení rozhodné skutečnosti, apod.

Ad d) Údaj o tom, čeho se žalobce domáhá (žalobní petit)

Otázku formulace požadavku žalobce vůči žalovanému a zároveň návrhu žalobce na to, jak má znít výrok soudního rozhodnutí, tj. žalobní petit, považuji za natolik obsáhlou a zásadní, že jsem se z důvodu zachování přehlednosti této rigorózní práce rozhodl vymezit jí samostatnou (následující) kapitolu s názvem 3.4 Žalobní petit a jeho druhy.

3.3.4 Fakultativní náležitosti žaloby

Kromě výše uvedených obecných náležitostí žaloby spolu se zvláštními obligatorními náležitostmi, které žaloba v každém případě obsahovat musí, žaloba někdy může navíc obsahovat, popř. za určitých okolností musí, v závislosti na svém obsahu, tzv. zvláštní fakultativní náležitosti, kterými jsou návrh na vydání předběžného opatření, návrh na zajištění důkazu, návrh na přiznání osvobození od soudních poplatků, návrh na ustanovení opatrovníka, návrh na vyslovení předběžné vykonatelnosti, nebo obsahuje zvláštní specifické náležitosti – např. u žaloby určovací je nutno uvést skutečnosti odůvodňující žalobcův naléhavý právní zájem.

3.4 Žalobní petit a jeho druhy

3.4.1 Žalobní petit

Žalobním petitem čili žalobním návrhem se podle OSŘ rozumí údaj o tom, čeho se žalobce podanou žalobou domáhá. Jedná se o formulaci žalobcova požadavku vůči soudu, kterým žalobce vyjadřuje, jak by měl v ideálním případě znít konečný výrok obsažený v rozsudku soudu v dané věci, a kterým tak vymezuje předmět řízení, v jehož rámci má soud ve věci jednat a rozhodnout. Soud totiž nemůže přiznat jiná práva a uložit jiné povinnosti, než jsou navrhovány. Žalobní návrh proto musí být přesný, určitý a srozumitelný tak, aby bylo

možné jeho převzetí do výroku soudního rozhodnutí v případě, že soud žalobě vyhoví, a to způsobem, aby byl tento rozsudek vykonatelný, tj. aby bylo možné nařídit a provést případný výkon rozhodnutí.

Žalobní petit je návrhem autoritativního výroku soudu s tím, že soud je povinen v civilním sporném řízení při svém rozhodování ve věci petit zcela vyčerpat, ale zároveň jej nesmí překročit (soud může překročit návrhy účastníků jen v případě, že řízení bylo možno zahájit i bez návrhu nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky řízení – např. spory při vypořádání spoluvlastnictví podle ustanovení § 142 OZ či při vypořádání společného jmění manželů podle ustanovení § 149 OZ).

Jak vyplývá z výše uvedeného, žalobní petit určitým způsobem „předjímá“ rozhodnutí soudu ve věci, a proto je třeba klást vysoké nároky na jeho formulaci. Neznamená to však, že by byl žalobce povinen uvést v žalobě formální návrh, jak má být ve věci rozhodnuto, tj. žalobní návrh. Do nedávné doby tomu však bylo jinak, rozhodovací praxe soudů vycházela z opačného názoru, tzn., že požadavek zákona obsažený v ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ znamená, že musí být ze žaloby patrné, čeho se navrhovatel domáhá, vyjadřuje povinnost uvést v žalobě formální žalobní návrh. NSČR však ve svém rozhodnutí 20 Cdo 909/2003 dospěl k závěru, že požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, neznamená, že by žalobce byl povinen učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Shora uvedené podporuje i další judikatura¹², ve které se uvádí, že náležitost žaloby spočívající v tom, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, je splněna i tehdy, je-li v ní přesně, určitě a srozumitelně označena povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu. V civilním řízení tudíž pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí, přičemž případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí soud tedy vázán není.

Zákonný požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, je tak zaměřen pouze na obsahovou stránku věci a žalobce jej splní, jestliže ze žaloby jako celku zřetelně a nepochybně vyplývá, čeho se žalobce domáhá. Tato určitost petitu se týká subjektů, i jejich povinností a práv. Účastníci řízení pak bývají v petitu označeni pouze svým procesním postavením, protože jsou dostatečně konkretizováni již v rubrice žaloby. Práva a jim odpovídající povinnosti musí být formulována tím způsobem, aby bylo zřejmé, zda se žalobce domáhá plnění, určení existence či neexistence práva nebo konstitutivního výroku soudu.

¹² rozhodnutí NSČR 25 Cdo 3958/2011

Další individualizace petitu žaloby se poté provádí s ohledem na druh povinnosti petitem požadované. Petit žaloby na plnění tak bude vyjadřovat kdo, co, komu a kdy má plnit. Vzhledem k požadavku žalobce na vykonatelnost následného rozsudku je nutné předmět plnění v petitu přesně individualizovat a konkretizovat. U peněžitých plnění musí být petitem určena přesná částka a měna včetně příslušenství pohledávky (zde postačuje uvedení procentní sazby a datum, od kdy se má příslušenství platit). U věcí individuálně určených je třeba uvést takové znaky věci, které ji bezpečně popisují a individualizují a které znemožní její záměnu s věcí jinou. Jde-li o konání, zdržení se nebo strpění, musí být vyjádřen druh a způsob jednání a jeho provádění. Petit určovací žaloby má vyjadřovat, jaké konkrétní právo žalobci náleží, popř. žalovanému nenáleží. Ve věcech osobního stavu je třeba uvést, jaký status účastníků se zakládá, mění či zaniká.

Co se týče lhůty ke splnění žalobcem požadované povinnosti, není ji třeba v petitu žaloby výslovně uvádět, pokud se neliší od lhůty stanovené zákonem. Zpravidla je lhůta k plnění stanovena na tři dny po právní moci rozsudku, soud však může stanovit i lhůtu delší nebo též určit i plnění ve splátkách (ustanovení § 160 OSŘ). Pokud je žalobcem požadována lhůta ke splnění povinnosti jiná než zákonná, je samozřejmě nutné tuto skutečnost v petitu žaloby uvést.

Součástí žalobního petitu zpravidla v praxi bývá také požadavek náhrady nákladů řízení (bez úplného vyčíslení, neboť kalkulace nákladů není v době podání žaloby možná). Soud však rozhoduje o náhradě nákladů řízení ve výroku rozsudku ve věci samé, a to i bez návrhu, proto nemusí být tento požadavek náhrady nákladů v žalobě nutně obsažen.

Považuji za vhodné se na tomto místě alespoň v krátkosti zmínit i o otázce rozsahu toho, čeho se žalobce podanou žalobou domáhá, resp. o otázce rozsahu rozhodnutí. Je velmi důležité, aby žalobce vyjádřil svůj nárok v petitu žaloby úplně a petit tak vystihoval, co žalobce může podle práva požadovat. Vzhledem k v civilním řízení uplatňované zásadě dispozitivní volnosti je zcela věcí žalobce, v jakém rozsahu svůj žalobní nárok uplatní. Pokud žalobce bude žádat více, než činí jeho hmotněprávní nárok, soud zamítne tu část petitu, která tento nárok přesahuje. Pokud naopak bude žalobce žádat méně, než činí jeho hmotněprávní nárok, soud nesmí jít nad rozsah uvedeného žalobního nároku a přisoudit více, než žalobce

požadoval¹³. V této souvislosti je třeba dodat, že soud ani nemá právo žalobce o jeho hmotněprávním nároku poučit.

Závěrem je nutno poznamenat, že s možnou změnou, rozšířením či částečným zpětvzetím žaloby, vzájemnou žalobou a dalšími dispozicemi předmětem řízení je takto možno měnit, resp. omezovat či rozšiřovat i žalobní petit, popř. ho formulačně zpřesňovat a upravovat. O těchto dispozičních úkonech bude v mé rigorózní práci pojednáno dále.

3.4.2 Druhy petitů

Vzhledem ke značné rozmanitosti právních vztahů a z nich vyplývajících práv a povinností je potřeba, aby i možnost jejich vyjádření v žalobě byla dostatečně pružná a široká. Podle obsahu a počtu tvrzených žalobních nároků tak lze rozlišit několik druhů žalobních petitů.

Naprostá většina žalob obsahuje tzv. **jednoduchý petit**, kterým se uplatňuje jeden žalobní nárok vyplývající z jednoho skutkového stavu, popř. se jím uplatňuje určení jednoho právního poměru.

Složený petit žalobce formuluje dva či více žalobních nároků plynoucích z více nebo z jediného skutkového stavu. Tyto nároky se žalobou uplatňují současně, vedle sebe, a žaloba jako taková směřuje k tomu, aby všechny tyto nároky byly žalobci přiznány. V právní teorii se tato situace nazývá hromaděním žalobních nároků (tzv. **objektivní kumulace**).

V této souvislosti je třeba uvést, za jakých podmínek připouští objektivní kumulaci žalobních nároků v petitu žaloby platné právo. Zásadně je nutné, aby byla zachována shodná věcná i místní příslušnost soudu pro vedení řízení o všech uplatňovaných nárocích. Ustanovení § 89 OSŘ stanoví shodnou místí příslušnost pro spojené věci (soud, který je příslušný k řízení o určité věci, je příslušný i k řízení o věcech s ní spojených, s výjimkou výlučné místní příslušnosti).

V jedné žalobě naopak nelze spojovat nároky, které jsou na sobě časově závislé, popř. pro které je v občanském soudním řádu stanoven rozličný způsob projednávání. OSŘ však zná i případy, kdy je výslovně stanoveno, že určitá řízení spolu mají být spojena (ustanovení § 113 OSŘ a § 113a OSŘ).

¹³ Pužman, J.: Právní nároky a jejich uplatňování, 2., dopl. a přeprac. vyd., 1965

Zvláštními případy složeného petitu jsou takové, kterými žalobce uplatňuje více nároků eventuálně nebo alternativně tím způsobem, že se nároky vzájemně vylučují. Konečným rozsudkem může být poté uznán jen jeden z těchto nároků.

Eventuálním petitem se žalobce domáhá určitého primárního (hlavního) výroku, avšak pro případ (in eventum), že nebude tvrzený žalobní nárok shledán jako odůvodněný, požaduje výrok sekundární (pomocný). V praxi půjde např. o případy, kdy se žalobce domáhá z důvodu ochrany vlastnického práva určitého plnění - vydání neoprávněně zadržované věci, ale zároveň počítá s tím, že by tomuto návrhu nemuselo být soudem vyhověno (žaloba na vydání věci bude zamítnuta nebo věc neexistuje a není ji tak možno přisoudit z důvodu nemožnosti plnění), a proto požaduje z důvodu náhrady škody plnění jiné, zpravidla peněžité. Domáhá-li se žalobce vyklizení nemovitosti, pro případ, že soud tomuto návrhu nevyhoví, požaduje přivolení soudu k výpovědi z nájmu této nemovitosti. V zásadě je přípustná žaloba i s více eventuálními petity, je-li současně určeno pořadí, v jakém mají být posouzeny.

V tzv. **alternativním petitu** žalobce uvádí všechna plnění, z nichž může žalovaný volit. Děje se tak v případě, že určitý právní předpis stanoví, že dlužník může poskytnout věřiteli plnění podle své volby z více možností, a věřitel domáhaje se splnění této povinnosti v řízení před soudem, musí respektovat tuto možnost volby plnění dlužníkem i v žalobním petitu. Hmotněprávní úprava „volby“ v uvedeném smyslu je obsažena v ustanovení § 561 OZ a ustanovení § 327 OBZ. Provede-li žalovaný volbu plnění během řízení, soud mu ve výroku rozsudku uloží již jen plnění zvolené, v opačném případě uloží alternativně všechna plnění ve lhůtě, která bude pro všechna plnění shodná. Volbu plnění může žalovaný provést až do okamžiku vykonatelnosti rozsudku, avšak od jednou vykonané volby již nemůže ustoupit. Pokud se rozsudek stane vykonatelným, žalovanému právo volby zaniká a žalobci vzniká právo navrhnout výkon rozhodnutí pro kterékoli plnění. Dokud však žalobce není uspokojen v řízení o výkonu rozhodnutí jedním z přisouzených plnění, může žalovaný (dlužník) právo své volby ještě uskutečnit.¹⁴

Zvláštním druhem petitu je tzv. **alternativa facultas** (alternativní zmocnění), kterým žalobce projevuje ochotu přijmout od žalovaného namísto plnění, které mu náleží (podle právního předpisu nebo smlouvy), plnění jiné, vyjádřené v petitu žaloby, a to zpravidla peněžité. V současnosti platný OSŘ alternativní zmocnění neupravuje, je však přípustné, neboť je v souladu s hmotným právem. Bude-li žalobě s petitem obsahujícím alternativní

¹⁴ Steiner, V.: Občanské právo procesní v teorii a praxi, Orbis Praha, 1975, str. 296

zmocnění vyhověno, soud v rozsudku stanoví plnění primární, tzn. to, které je předmětem žaloby a které je odůvodněné skutkovými okolnostmi, jakož i plnění náhradní (sekundární) vyjádřené v petitu žaloby, na které však není podle hmotného práva právní nárok a je tudíž soudně nevymahatelné. Žalovaný není povinen toto náhradní plnění žalobci poskytnout, rozhodne-li se však takto učinit, je žalobce povinen tuto alternativu facultas přijmout.

3.5 Účinky podání žaloby

Podle zákona má podání žaloby za následek zahájení soudního řízení, což je vyjádřeno ustanovením § 82 odst. 1 OSŘ, podle kterého je řízení zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na jeho zahájení. V citovaném ustanovení není stanoveno, u kterého soudu má být žaloba podána, a proto k zahájení civilního soudního řízení dochází i dnem podání žaloby u soudu věcně či místně nepříslušného.

Účinky podání žaloby se projevují ve sféře procesněprávní i hmotněprávní.

3.5.1 Procesněprávní účinky podání žaloby

Základním procesněprávním účinkem je vznik procesněprávního vztahu mezi účastníky řízení a soudem, v první řadě mezi žalobcem a soudem, který je následně povinen doručit žalobu ostatním účastníkům (ustanovení § 79 odst. 3 OSŘ). Teprve doručením žaloby žalovanému vzniká úplný trojstranný procesněprávní vztah, kde žalobce a žalovaný mají ve svých procesních právech a povinnostech rovné postavení, zatímco soud vůči nim vystupuje ve svém nadřazeném autoritativním postavení jako nezávislý třetí. Povinnosti soudu po zahájení řízení stanoví ustanovení § 100 odst. 1 OSŘ, cit.: „*Jakmile bylo řízení zahájeno, postupuje v něm soud i bez dalších návrhů tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta.*“. Soud je ze zákona povinen postupovat v řízení tak, aby pokud možno vedlo k vydání rozhodnutí, a účastníci jsou v tomto ohledu povinni poskytovat soudu potřebnou součinnost (ustanovení § 6 OSŘ, ustanovení § 101 odst. 1 OSŘ). Dále soud zkoumá kdykoli během řízení tzv. **procesní podmínky řízení**, tj. zda může vydat rozhodnutí ve věci samé (ustanovení § 103 OSŘ). Na straně soudu se jedná o podmínky pravomoci a příslušnosti, na straně účastníků jejich způsobilost být účastníkem řízení a způsobilost procesní (popř. řádnost zastoupení procesně nezpůsobilého účastníka).

Se shora uvedeným souvisí i další procesněprávní účinky, které se váží ke dni zahájení řízení. Vzniká překážka tzv. **litispence** (překážka věci zahájené), která brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení (ustanovení § 83 OSŘ). Soud zároveň taktéž zkoumá, zdali ve stejné věci řízení již neproběhlo (tzv. překážka **rei iudicatae**, překážka věci pravomocně rozsouzené, formulovaná ustanovením § 159a odst. 5 OSŘ). Pokud soud zjistí, že o téže věci již probíhá řízení nebo o ní již bylo pravomocně rozhodnuto, je povinen řízení zastavit, neboť by v těchto případech šlo o neodstranitelnou překážku řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ.

Zásada perpetuatio fori (trvání příslušnosti vyjádřená ustanovením § 11 odst. 1 OSŘ) znamená, že pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu byly v době jeho zahájení. Pokud tedy v praxi nastane po zahájení řízení změna okolností určujících věcnou a místní příslušnost soudu, k těmto změnám se nepřihlíží. Jen na okraj je nutné poznamenat, že výjimku z této zásady představuje pouze institut přenesení místní příslušnosti u určitých typů civilního řízení, zpravidla těch, která z povahy věci trvají delší dobu (např. řízení týkající se péče soudu o nezletilé dle ustanovení § 176 a násl. OSŘ či řízení ve věcech obchodního rejstříku dle ustanovení § 200a a násl. OSŘ).

Mezi procesněprávní účinky podání žaloby je nutné zařadit i vyčerpání (konsumaci) žalobcova práva volit příslušný soud (ustanovení § 11 odst. 2 OSŘ, ustanovení § 87 OSŘ) a vyčerpání možnosti dovolat se prorogace (tedy dobrovolného podrobení se sporných stran soudu, který není k projednání sporné záležitosti příslušný).

3.5.2 Hmotněprávní účinky podání žaloby

V oblasti hmotného práva má podání žaloby, resp. zahájení řízení na jejím základě, za následek především stavení či přerušování běhu promlčecích a prekluzivních lhůt. Podle ustanovení § 112 OZ platí, že uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu (tj. soud zahájí řízení na základě jím podané žaloby) nebo jiného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží. V případě prekluze práva z ustanovení § 583 OZ a contrario vyplývá, že subjektivní právo, které uplynutím lhůty zaniká, nezanikne, bylo-li ve stanovené době uplatněno (tj. bylo-li o něm zahájeno řízení). V obou jmenovaných případech postačuje, když je právo žalobou uplatněno nejpozději poslední den promlčecí nebo prekluzivní lhůty.

Jiné hmotněprávní účinky žaloby se projevují tak, že k prodlení dlužníka dochází nejpozději dnem, kdy je mu jako žalovanému doručena žaloba, a nejpozději od tohoto dne vzniká dlužníku povinnost platit věřiteli úroky z prodlení (nedošlo-li k tomu již dříve splatností pohledávky). Tento hmotněprávní účinek nenastává podáním žaloby, ale až dnem jejího doručení žalovanému, neboť v takovém případě je rozhodný okamžik, kdy se žalovaný o hmotněprávním úkonu žalobce dozví (ustanovení § 41 odst. 3 OSŘ). V oblasti rodinného práva je hmotněprávním účinkem žaloby ta skutečnost, že dle ustanovení § 98 ZOR se právo na výživné nepromlčuje, avšak ho lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení, v případě dětí pak za dobu nejdéle tří let zpětně od tohoto dne.

3.6 Jednotlivé druhy žalob

Na úvod je nutno poznamenat, že žaloba je procesně jednotným institutem, ačkoli slouží různorodé ochraně porušených či ohrožených subjektivních práv a vede k různorodým soudním rozhodnutím. Z pohledu pozitivního práva lze žaloby klasifikovat podle obsahu jejich petitu (žalobního návrhu). Ustanovení § 80 OSŘ stanoví, že, cit: „*Žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména*

a) o osobním stavu (o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého);

b) o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva;

c) o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.“

Tento zákonný výčet je považován za demonstrativní, z čehož vyplývá, že lze v zásadě podat i takové žaloby (návrhy na zahájení řízení), které by bylo možné jen s obtížemi podřadit pod některou z vymezených skupin.

3.6.1 Žaloba (návrh na zahájení řízení) ve věcech osobního stavu

Na tomto místě je nejprve třeba se zabývat samotným označením žalob ve věcech osobního stavu. Judikatura obecně dává při označení úkonu, kterým se zahajuje řízení ve

věcech osobního stavu, přednost pojmu návrh na zahájení řízení. O věcech osobního stavu je však rozhodováno jak ve sporném tak i nesporném řízení; z tohoto hlediska považují za vhodnější ve sporném řízení označovat úkon, kterým se řízení ve věcech osobního stavu zahajuje, žalobou, a v nesporném řízení označovat úkon, kterým se řízení ve věcech osobního stavu zahajuje, návrhem na zahájení řízení.

Podáním žaloby ve věcech osobního stavu se zahajuje řízení, kde soud autoritativně rozhoduje o osobním statusu fyzických osob. Tyto žaloby zpravidla nemíří k vydání exekučního titulu. Výsledkem soudního procesu je zejména rozsudek, který je svojí povahou konstitutivní, s právními účinky *ex nunc* a působící *erga omnes*. To znamená, že tyto jsou vydáním rozsudku závazné pro každého, nikoli pouze pro účastníky sporu a soud.

OSŘ uvádí pouze demonstrativní výčet žalob ve věcech osobního stavu, jejich výčet tedy není a ani nemůže být konečný. Kromě žalob, které OSŘ ve svém výčtu uvádí, lze do této skupiny zařadit např. návrhy na zbavení či omezení rodičovské zodpovědnosti.

3.6.2 Žaloba na plnění

Žaloby na plnění jsou v praxi nejčastějším druhem žalob podávaným k civilním soudům. Tento trend je dán zejména tím, že v současné době vzniká nepřeborné množství smluvních vztahů, které jsou uzavírány jak mezi fyzickými, tak mezi právnickými osobami, a tyto jsou ne vždy respektovány či plněny v souladu s jejich obsahem.

Tyto žaloby umožňují žalobci domáhat se u soudu toho, aby byla soudem uložena žalovanému povinnost splnit to, co měl žalovaný již dříve plnit sám, přičemž je lhostejno, zdali se jedná o povinnost, která je mu uložena zákonem, nebo zdali mu tato povinnost vznikla na základě smluvního vztahu nebo z protiprávního jednání. Povinnost, která je ukládána soudem nejčastěji, spočívá v povinnosti žalovaného něco dát, něco konat, něčeho se zdržet, nebo něco strpět. Tyto žaloby pak směřují k vydání rozsudku, kterým je uložena některá z výše uvedených povinností a který se, za předpokladu, že proti němu nebude podán opravný prostředek, stává po nabytí právní moci exekučním titulem pro případ, kdy by žalovaný nesplnil takto uloženou povinnost dobrovolně.¹⁵

U žalob na plnění je namístě obezřetnost co do správné formulace žalobního petitu, neboť soudní judikatura již na mnohých příkladech uvedla, že žalobou požadované plnění

¹⁵ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 207

musí plně korespondovat s předpisy hmotného práva. V případě vlastnické žaloby tak nelze např. žalovat na vydání nemovité věci, nýbrž je třeba žalovat na vyklizení nemovitosti; nelze též žalovat na zrušení smlouvy soudem, nýbrž na určení neplatnosti smlouvy (jsou-li pro to zákonné důvody), popř. na určení vlastnického práva, které v důsledku neplatnosti takové smlouvy nepřešlo. Jen takovým výrokům odpovídají zákonné způsoby výkonu rozhodnutí. V opačném případě při nesprávné formulaci žalobního petitu by taková žaloba musela být soudem zamítnuta. Pro úplnost je však třeba dodat, že žalobní petit je možné během řízení dále zpřesnit, často pomocí poučení žalobce soudem o jeho správné formulaci.

Obecně vzato je možné žaloby na plnění považovat za specifický prostředek nápravy stavu, který vznikl na základě porušení povinnosti určitým subjektem; jde o tzv. reparaci porušených právních vztahů. Rozsudky, které jsou vydávány jako odpověď na uvedené žaloby, jsou svojí povahou rozsudky deklaratorními, tzn. takovými, které určují, co je v posuzovaném případě právem.

3.6.3 Žaloba určovací

Určovací žaloba je velice specifickým druhem žalob. Specifické jsou tyto žaloby zejména tím, že žalobce se touto žalobou domáhá určení, zda tu určitý právní vztah je či není (existuje či neexistuje), a to za podmínky, že má na takovémto určení naléhavý právní zájem. Žalobci tak k ochraně jeho práva postačuje pouhé autoritativní určení tohoto práva (tzv. „postavení práva najisto“). Cílem takto podané žaloby je, aby soud ve svém rozsudku autoritativně rozhodl o tom, že určitý právní vztah nebo právo existuje či nikoliv. Takové rozhodnutí soudu má deklaratorní charakter (není právotvorné), a to s účinky *ex tunc*.

V souladu s výše uvedeným můžeme určovací žaloby dělit na:

- pozitivní (kladné) - směřující k určení, že nějaké právo či právní vztah existuje;
- negativní (záporné) - směřující k určení, že nějaké právo či právní vztah neexistuje.

Předmětem určení může být v zásadě jen právo či právní vztah, nikoliv pouhá právní skutečnost. Jako příklad určovací žaloby může posloužit žaloba na určení vlastnického práva k movité nebo nemovité věci, či žaloba na určení neplatnosti smlouvy.

Ústředním pojmem, který souvisí zejména s otázkou úspěšnosti takto podané žaloby, je **naléhavý právní zájem** věcně legitimovaného subjektu, tj. žalobce. Ten je dán především tehdy, je-li existence určitého právního vztahu neurčitá nebo právní postavení žalobce nejisté a v souvislosti s tím hrozí žalobci újma na jeho právech. Nutno dodat, že uvedená nejistota musí být nejistotou dosahující určité intenzity, nikoliv pouze subjektivní, k čemuž musí žalobce soudu předložit příslušné důkazy.¹⁶ Pokud však žalobce příslušné důkazy nepředloží, nelze tuto skutečnost považovat za nedostatek podmínek řízení. Je nutné zdůraznit, že k podání žaloby na určení, zda tu určitý právní vztah je či není, nestačí věcná legitimace žalobce, tzn. subjektu hmotněprávního vztahu, o němž se v řízení jedná (ve většině případů nositele tvrzeného subjektivního práva); avšak je za potřebí i výše popsany naléhavý právní zájem žalobce. Naléhavý právní zájem je dán především tehdy, pokud by bez autoritativního určení práva bylo toto právo ohroženo, anebo by se postavení žalobce stalo nejistým.¹⁷ Nedostatek právního zájmu by pak zapříčinil zamítnutí podané žaloby. Tento závěr byl bezezbytku potvrzen NSČR, který ve svém rozhodnutí 28 Cdo 2200/2007 uvádí, že, cit: *„Jestliže požadované určení stav ohrožení práva neodstraní nebo nezjedná efektivně jistotu v dotčeném právním vztahu, nebude podmínka naléhavého právního zájmu splněna a soud - aniž by se mohl zabývat věcí samou, tedy otázkami věcné legitimace a opodstatněnosti nároku podle hmotného práva - žalobu o určení zamítne.“*

V této souvislosti je dále třeba připomenout, že existují druhy určovacích žalob, u kterých není třeba prokazovat právní zájem na požadovaném určení. Bude se jednat o takové určovací žaloby, které se opírají o zákonné zmocnění konkrétního právního předpisu. Za všechny lze uvést návrh na určení nezákonnosti stávky (ustanovení § 21 ZOKV).¹⁸

O určovací žalobě se dá hovořit zejména jako o preventivním nástroji ochrany práv, což je zároveň předností tohoto institutu, neboť lze přepokládat, že bude-li soudem deklarován určitý právní poměr mezi účastníky jako platný a existující, účastníci se podrobí povinnosti plnit dobrovolně a případné plnění nebude z tohoto důvodu třeba vymáhat soudní cestou. V praxi se určovací žaloba však uplatní převážně v těch případech, kdy na plnění žalovat nelze. Z uvedeného vyplývá, že tyto dvě žaloby se vylučují, a to v zásadě ve prospěch žaloby na plnění.

¹⁶ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 209

¹⁷ Winterová, A., Žaloba v občanském právu procesním. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979

¹⁸ viz např. rozhodnutí NSČR Cdon 8/94

Samotný vztah žaloby určovací a žaloby na plnění se odbornou veřejností rozumí jako vztah prejudiciální, neboť soud musí nejprve řešit otázku existence právního poměru, tj. hlavní žalobní nárok určovací žaloby, a teprve poté na základě takto zjištěných skutečností má dostatečný základ pro to, aby rozhodl o žalobě na plnění. Platí proto, že je-li soudem pravomocně rozhodnuto o tom, že nějaký právní vztah existuje či neexistuje, toto rozhodnutí je právně závazné pro případnou žalobu na plnění z tohoto právního vztahu. Naopak výše uvedené však neplatí (tedy pokud by bylo soudem pravomocně rozhodnuto o žalobě na plnění, toto rozhodnutí není právně závazné pro případnou žalobu o tom, zda nějaký právní vztah existuje či neexistuje).

Podání určovací žaloby netvoří překážku litispendence vůči žalobě na plnění a pravomocné rozhodnutí o žalobě na určení netvoří překážku rei iudicatae pro žalobu na plnění, i když se jedná o tentýž právní vztah. Naopak pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění vždy představuje překážku rei iudicatae pro žalobu na určení, protože jím byla posouzena existence či neexistence právního vztahu či práva, z něhož bylo žalováno na plnění.

Karel Svoboda, soudce Okresního soudu Plzeň-město k výše uvedenému uvádí, že, cit: *„Žalobce musí především tvrdit (a v řízení posléze prokazovat), že na jeho straně existuje reálná obava, že žalovaný na něm bude sporné plnění skutečně požadovat. Tuto povinnost naplní třeba tím, že uvede a doloží, že žalovaný jej již vyzval k plnění sporného závazku. Zároveň v žalobě nesmí chybět tvrzení, že žalovaný svoji hrozbu ještě nerealizoval a žaloba na plnění dosud nebyla podána. Naléhavý právní zájem na určovací žalobě totiž není dán za situace, kdy již byla podána žaloba na plnění sporného závazku. Žaloba na určení neexistence sporného plnění je totiž žalobou "předběžnou", proto nemůže přímé žalobě na plnění konkurovat. Nikdo nemůže nutit soudy k tomu, aby se ve dvou různých řízeních zabývaly v podstatě týmž nárokem. Ve chvíli, kdy je podána žaloba na plnění sporného nároku, je třeba vzít žalobu na určení (ne)existence takového nároku zpět. Jinak soud určovací žalobu zamítne pro nedostatek naléhavého právního zájmu. Žalobce však musí zároveň tvrdit a prokazovat, že jej nejistota ohledně existence sporného závazku poškozuje. Například tím, že musí udržovat dostatek volných finančních prostředků pro případ prohry v budoucím sporu a nemůže tyto prostředky využít jiným, výhodnějším způsobem. Pokud žalobce takovou skutečnost nebude*

*tvrdit či neprokáže, opět se vystaví riziku, že jeho určovací žaloba bude pro nedostatek naléhavého právního zájmu zamítnuta.*¹⁹

3.6.4 Žaloba na založení, změnu či zrušení právního vztahu

Žaloby na založení, změnu či zrušení právního vztahu nemají výslovnou oporu v zákoně, nedají se řadit mezi výše uvedené druhy (kategorie) žalob, nicméně představují v praxi běžně se vyskytující samostatnou kategorii žalob, označovanou též jako tzv. **žaloby právotvorné či konstitutivní**. Právotvorné proto, jelikož se jejich prostřednictvím žalobce domáhá toho, aby soud vydal takový rozsudek, kterým by nově založil, či změnil nebo zrušil již existující právní vztah mezi stranami sporu, nebo aby nově upravil jejich vzájemná práva a povinnosti. Rozsudky, které jsou vydávány na základě těchto žalob, vždy působí s účinky ex nunc. Jen výjimečně může zákon stanovit působnost ex tunc (např. ustanovení § 17 ZOR u rozsudku, kterým se prohlašuje manželství za neplatné).

Specifičnost právotvorných žalob spočívá zejména v tom, že soud může právní vztah zakládat, měnit nebo rušit pouze na základě výslovného ustanovení zákona. Jako příklad může sloužit ustanovení § 142 OZ upravující institut podílového spoluvlastnictví, které stanoví, že nedojde-li k dohodě, zruší spoluvlastnictví a provede vypořádání na návrh některého spoluvlastníka soud. Dalším příkladem může být ustanovení § 564 OZ (určení doby plnění) nebo ustanovení § 68 OBZ (zrušení společnosti). Jinými slovy všude tam, kde má soud konstituovat právní poměry, je vždy zapotřebí výslovného zmocnění soudu zákonem.²⁰

Označení těchto žalob za právotvorné však může být samo o sobě zavádějící. V této souvislosti souhlasím s názorem prof. Wintrové, která uvádí, že *„V žádném případě tyto pravomocné, konstitutivní účinky nemá žaloba sama o sobě, nýbrž tyto účinky může mít jen rozsudek, jehož vydání je takovou žalobou požadováno.*“²¹ Právotvorné účinky tak může mít až rozsudek, který je na základě těchto žalob vydáván a nikoliv žaloba sama o sobě. Přesnějším označením těchto žalob by podle mého názoru bylo „žaloby směřující k vydání právotvorného rozsudku“.

¹⁹ <http://pravniradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>

²⁰ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 211

²¹ Winterová, A., Žaloba v občanském právu procesním. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979

3.7 Dispozice řízením zahájeným na základě podání žaloby

Soudní řízení, ve kterém se realizuje ochrana poškozených práv, se koná mezi nezaměnitelně určenými subjekty o věci, která je přesně vymezena a konkretizována v podané žalobě. Vzhledem k určité délce trvání soudního procesu však mohou nastat určité změny, které jsou relevantní pro projednávaný spor, a to změny jak v subjektech, tak předmětu řízení. Změnami týkajícími se subjektů civilního sporného řízení jsem se zabýval v kapitole 3.2.1 Strany sporu (účastníci řízení). Nyní se budu zabývat mechanismy, které zákon používá k pružnému přizpůsobení procesní situace objektivní realitě, nastanou-li změny týkající se původního žalobního nároku, tj. toho, čeho se žalobce podanou žalobou domáhá, popř. změny ve vylíčení skutečností rozhodných pro uplatnění nároku.

Změnu žaloby upravuje ustanovení § 95 OSŘ, které stanoví, že žalobce může za řízení měnit návrh na zahájení řízení (podanou žalobu), avšak pouze se souhlasem soudu a jen potud, pokud výsledky dosavadního řízení mohou být podkladem pro řízení o změněném návrhu. O takové změně žaloby je nutné informovat ostatní účastníky řízení doručením písemného vyhotovení této změny do vlastních rukou, pokud již nebyli přítomni jednání, při němž ke změně došlo.

V rozhodnutí NSČR 21 Cdo 2502/2000 se uvádí, že o změnu žaloby podle ustanovení § 95 OSŘ jde nejen tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě nebo požaduje-li na základě stejného skutkového základu více než požadoval v původní žalobě (tzv. rozšíření návrhu), ale rovněž v případě, že žalobce sice i nadále požaduje stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vylíčil v původní žalobě.

Žalobce může takto změnit podanou žalobu v zásadě kdykoli v průběhu probíhajícího řízení, od jeho zahájení až do okamžiku, vyhlášení (vydání) rozhodnutí, kterým se řízení končí. Pro úplnost dodávám, že výše uvedené platí pro civilní řízení v 1. instanci. V rámci odvolacího řízení je nepřipustné změnit žalobu, pokud by tato skutečnost měla mít za následek uplatnění nového nároku (ustanovení § 216 odst. 2 OSŘ). V řízení dovolacím je pak změna návrhu vyloučena.

Návrh na změnu žaloby podává žalobce výslovným projevem kteroukoliv formou přípustnou pro podání obecně (ustanovení § 42 OSŘ). Soud také zde zkoumá, zda změna žaloby neobsahuje vady, které by bránily pokračování v řízení, a popř. se takové vady pokusí

odstranit (ustanovení § 43 odst. 1 OSŘ). Předpokladem přípustnosti změny žaloby je dále to, aby výsledky dosavadního řízení (zejména provedené důkazy) mohly být podkladem i pro řízení o takto změněné žalobě. Soud o změně žaloby rozhoduje usnesením, proti němuž není možné podat odvolání podle ustanovení § 202 odst. 1 písm. f) OSŘ. Změna žaloby má též účinky hmotněprávní – již okamžikem projevu vůle žalobce směřujícího ke změně žaloby se staví běh promlčecích a prekluzivních lhůt pro nárok uplatněný ve změněné žalobě.

Podle prof. Winterové nelze za změnu žaloby považovat případ, kdy je rozšíření uplatněného nároku pouze důsledkem času.²² Změnou žaloby též nejsou podání, kterými žalobce odstraňuje vady žaloby, ať již z vlastní iniciativy, nebo na základě postupu soudu podle ustanovení § 43 OSŘ. O změnu žaloby se nejedná ani tehdy, jestliže žalobce svůj žalobní nárok nějakým způsobem omezuje (tzv. omezení návrhu) či zužuje. Tuto situaci je pak nutno posuzovat jako částečné zpětvzetí žaloby podle ustanovení § 96 OSŘ.

²² Winterová, A., *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 80

4. Rozsudek

4.1 Pojem rozsudku (obecný pohled)

V úvodu této kapitoly, která má za cíl vymezit a osvětlit pojem rozsudek, považuji za nutné se zmínit též o soudním rozhodnutí obecně. O soudním rozhodnutí, resp. soudním rozhodnutí sporu (popř. jiné právní věci), se dá říci, že je konečným cílem občanského soudního řízení, v němž se projevuje, jaká ochrana bude právům jednotlivých účastníků poskytnuta. Rozhodnutím soudu v obecné rovině je třeba rozumět jednak procesní úkon soudu, v němž se soud autoritativně a závazně vyjadřuje jak o procesních otázkách, které je třeba vyřešit v průběhu řízení (rozhodnutí procesní – tzv. nemeritorní), tak úkon kterým poté rozhoduje ve věci samé (rozhodnutí ve věci samé – tzv. meritorní), tj. o předmětu, pro nějž se řízení vede. V civilním sporném řízení je za věc samu typicky pokládán nárok uplatněný žalobou, o němž má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto.

Rozhodnutí soudu z hlediska jejich formy OSŘ rozlišuje na rozsudky a usnesení. Ve věci samé (meritorně) soud rozhoduje zásadně rozsudkem. Usnesením pak soud rozhoduje jen v těch případech, kdy to zákon výslovně stanoví (v některých typech nesporného řízení – např. v řízení dědickém, v řízení o způsobilosti k právním úkonům atd.). Specifickou formou rozhodnutí je podle OSŘ platební rozkaz vydaný v rozkazním řízení. Platební rozkaz může být též vydán jako elektronický platební rozkaz, evropský platební rozkaz či směnečný nebo šekový platební rozkaz. O platebních rozkazech bude v rámci této práce pojednáno dále.

Jak vyplývá z výše uvedeného, rozsudek je jednou z forem soudního rozhodnutí, a to rozhodnutí meritorní (ve věci samé). Je také formou nejvýznamnější a slavnostní. Tato jeho specifická povaha vyplývá z toho, že rozsudek musí být vyhlášen „jménem republiky“ a veřejně (ustanovení § 156 odst. 1 OSŘ). Rozsudkem musí být závazně a autoritativně rozhodnuto o celé projednávané věci tak, jak byla vymezena žalobou, resp. žalobním petitem (ustanovení § 152 odst. 2 OSŘ).

4.2 Obsah rozsudku a jeho náležitosti

Každý rozsudek v písemném vyhotovení (k písemnému vyhotovení rozsudku viz kapitola 4.3.3 Písemné vyhotovení rozsudku) se v zásadě dělí na dále vyjmenované části a musí obsahovat obligatorní náležitosti stanovené v ustanovení § 157 OSŘ:

- záhlaví;
- výrok;
- odůvodnění;
- poučení účastníků;
- den a místo vyhlášení rozsudku a podpis předsedy senátu (samosoudce).

4.2.1 Záhlaví

Každý rozsudek v písemné podobě, ať již v elektronické nebo listinné (v závislosti na podobě spisu), musí v záhlaví na své první straně obsahovat malý státní znak České republiky a text „Česká republika“, „Rozsudek“ a „Jménem republiky“. V pravém horním rohu první strany se nachází číslo jednací, které v sobě zahrnuje jako základ spisovou značku (označení právní věci) a k ní připojené číslo listu vyhotoveného dokumentu (přičemž jednotlivé listy se číslují vzestupnou číselnou řadou tak, jak byly s ohledem na běh času zakládány do spisu). Každé záhlaví rozsudku též musí obsahovat označení soudu, který rozsudek vydává, jména a příjmení soudců a přísedících a přesné označení účastníku řízení (popř. jejich zástupců, účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových), včetně označení projednávané věci v podobě stručného údaje o předmětu řízení.

4.2.2 Výrok

Výrok neboli enunciát je nepostradatelnou složkou každého rozsudku a obsahuje vlastní rozhodnutí soudu ve věci samé, proto musí být přesný, stručný, srozumitelný a určitý. Jak jsem uvedl již kapitole 3.4 Žalobní petit a jeho druhy, pokud soud žalobě vyhoví, do výroku soudního rozhodnutí je převzat žalobní návrh (petit) a soud musí dbát na to, aby výrokem došlo k vyčerpání celé projednávané věci (ustanovení § 152 OSŘ), ale vždy tak, aby

nárok uvedený v žalobním petitu nebyl překročen. Obsahuje – li rozsudek více výroků, oddělují se tyto vzestupnou římskou číselnou řadou. Pokud soud vydává konečný rozsudek ve věci, musí výrok obsahovat též rozhodnutí o nákladech řízení (ustanovení § 155 OSŘ).

4.2.3 Odůvodnění

V odůvodnění rozsudku soud musí vždy uvést níže uvedené skutečnosti, a to v následujícím pořadí (ustanovení § 157 odst. 2 OSŘ):

- údaje o tom, čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů;
- jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení);
- stručný a jasný výklad o tom, které skutečnosti má za prokázané a které nikoli;
- stručný a jasný výklad o tom, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil a proč neprovedl i další důkazy;
- závěr o skutkovém stavu věci;
- právní posouzení věci, tedy výklad o tom, z jakých ustanovení zákona či jiného právního předpisu soud vycházel a jak jej vyložil a následně výklad o tom, jaká práva a povinnosti plynou účastníkům ze zjištěného skutkového stavu, a jak byla na základě uvedených skutečností věc rozhodnuta.

Při vyhotovení odůvodnění rozsudku zákon soudu zakazuje opisovat ze spisu skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy, a naopak nařizuje dbát na to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé, tzn. stručné, jasné a přezkoumatelné v případném odvolacím řízení. Je také nutné, aby písemné odůvodnění rozsudku korespondovalo s odůvodněním rozsudku při jeho předchozím ústním vyhlášení.

Zákon v taxativně vyjmenovaných případech umožňuje též vydání tzv. **zkráceného odůvodnění** (ustanovení § 157 odst. 3 a 4 OSŘ). Prvním případem je vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání (výklad viz kapitoly 4.9.6 Rozsudek pro uznání a 4.9.7 Rozsudek pro zmeškání), kdy soud v odůvodnění těchto rozsudků uvede pouze předmět řízení a stručně vyloží důvody, pro které rozhodl právě tímto specifickým druhem rozsudku. Druhým případem je rozsudek, proti němuž není odvolání přípustné, nebo proti němuž se

účastníci odvolání vzdali, přičemž soud v odůvodnění takovýchto rozsudků uvede pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci.

ÚSČR ve svém rozhodnutí ÚSČR III. ÚS 84/94 konstatoval, že povinnost soudů své rozsudky odůvodnit je jedním z principů řádného a spravedlivého procesu vyplývajících z čl. 36 a násl. LČR, jakož i z čl. 1 ÚČR. ÚSČR zde dále uvedl, že z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Jestliže jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají, je nutné považovat takovéto soudní rozhodnutí za stojící v rozporu s výše citovanými články LČR a ÚČR.

4.2.4 Poučení účastníků

V této části rozsudku je soud podle ustanovení § 157 odst. 1 OSŘ povinen poučit účastníky řízení o přípustnosti (výslovně i o nepřípustnosti) opravného prostředku (s výjimkou žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost) – u rozsudku soudu prvního stupně o odvolání, o délce lhůty pro jeho podání a místu k jeho podání (označení soudu, u kterého se opravný prostředek podává).

Nesprávné poučení účastníků o možnosti podání odvolání má zákonem popsané důsledky, jež spočívají v prodloužení zákonné 15ti denní lhůty pro jeho podání, proto i odvolání podané po této lhůtě má ve smyslu ustanovení § 204 odst. 2 OSŘ účinky včas podaného odvolání. Pokud soud vůbec nepoučí účastníka řízení o odvolání, o lhůtě pro jeho podání a o soudu, u něhož se podává, nebo nesprávně poučí o nepřípustnosti podání odvolání, lze podle výše uvedeného ustanovení podat odvolání do tří měsíců od doručení rozsudku.

Pokud je možné vést podle rozsudku výkon rozhodnutí (exekuci), soud musí účastníky o této možnosti poučit též.

4.3 Jednotlivé fáze soudního rozhodování

Úvodem této kapitoly lze konstatovat, že každé soudní rozhodnutí vzniká v rámci určitého myšlenkového a poznávacího procesu, který je jen zčásti upraven zákonem. Tento proces vzniku rozhodnutí lze rozdělit do jednotlivých fází, od vzniku rozhodnutí (tedy

vynesení rozhodnutí), přes jeho vyhlášení až po jeho písemné vyhotovení a doručení (tedy sdělení rozhodnutí). Samotné fáze tohoto procesu se odlišují v tom, o jakou formu rozhodnutí se jedná. Vzhledem k obsahu své práce se dále budu zabývat jen právní úpravou týkající se vzniku rozsudku, která je zákonem upravena nejpodrobněji.²³

4.3.1 Vynesení rozsudku

Ve fázi vynesení rozsudku vzniká samotný obsah výroku rozsudku, který je konečným vyjádřením autoritativního rozhodnutí samosoudce či senátu v konkrétní právní věci. OSŘ nestanovuje pravidla pro vynesení rozsudku samosoudcem, na rozdíl od vzniku rozsudku v senátu, kde je zapotřebí vždy zachovat předepsaný postup, aby byl konečný rozsudek ve věci skutečným projevem vůle senátu. Senát rozhoduje formou povinného hlasování všech jeho členů, kterému předchází neveřejná porada senátu, při níž mohou být přítomni jen členové senátu a zapisovatel. Hlasování řídí předseda senátu a sepisuje o jeho průběhu protokol, který obsahuje výrok rozhodnutí a výsledky hlasování. Tento protokol se vkládá do spisu v zalepené obálce, kterou může otevřít jen vyšší soud při rozhodování o opravném prostředku. Je nutné zdůraznit, že při hlasování jsou si všichni členové senátu rovni a pořadí hlasování je stanoveno tak, že přisedící hlasují před soudci, mladší soudci před staršími soudci a předseda senátu hlasuje jako poslední.

Každému vynesení rozsudku, ať již samosoudcem nebo senátem, musí předcházet proces řádného zhodnocení věci, který je v praxi často časově náročný a neumožňuje vznik rozhodnutí bezprostředně po proběhnutém soudním jednání. Z tohoto důvodu ustanovení § 156 odst. 2 OSŘ umožňuje odročení jednání pouze za účelem vyhlášení rozsudku, a to nejdéle na dobu 10 dní.

4.3.2 Vyhlášení rozsudku

Jak napovídá již samotný název, další fází, bezprostředně navazující na vynesení rozsudku, je jeho oznámení či sdělení ústní formou, tedy vyhlášení. Rozsudek vyhlašuje samosoudce nebo předseda senátu vždy veřejně a „jménem republiky“ (ustanovení § 156 odst. 1 OSŘ).

²³ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 271 a násl.

Požadavek veřejného vyhlášení rozsudku vyplývá z obecné právní zásady veřejnosti soudního řízení a je zakotven již v článku 96 odst. 2 ÚČR. Aby byl zmíněný požadavek naplněn, soud je povinen obsah rozsudku ústně zveřejnit tak, aby při tom mohl být vedle účastníka řízení, popř. osoby na řízení zúčastněné, kdokoli, kdo má o vyhlášení rozsudku zájem. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně i tehdy, byla-li veřejnost z předchozího jednání vyloučena (ustanovení § 116 odst. 2 OSŘ), a též rozhodoval-li soud bez nařízení jednání (např. ustanovení § 214 odst. 3 OSŘ, ustanovení § 250j OSŘ), přičemž zákon po soudu nařízení jednání k veřejnému vyhlášení rozsudku nevyžaduje.

Aby byla zdůrazněna závažnost rozsudku, musí vyhlášení rozsudku splňovat vedle obsahových náležitostí, které jsou vyjmenovány níže (podrobný popis v kapitole 4.2 Obsah rozsudku a jeho náležitosti), ještě náležitosti formálně procedurální. Rozsudek tak musí být vyhlášen „jménem republiky“ a při vyhlášení jeho výrokové části jsou všichni přítomní povinni povstat a vyslechnout jej ve stoje (ustanovení § 16 JŘ).

Při vyhlášení se uvádí úplné znění výroku rozsudku, odůvodnění rozsudku, poučení o možnosti opravného prostředku a o možnosti vést výkon rozhodnutí (ustanovení § 156 odst. 1 OSŘ). V případě, že při vyhlášení rozsudku není přítomen žádný z účastníků řízení, soud uvádí pouze plné znění výroku rozsudku.

Po vyhlášení rozsudku předseda senátu, popř. samosoudce, zpravidla vyzve účastníky (popř. jejich zástupce), aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku (ustanovení § 156 odst. 1 OSŘ); od této výzvy upustí tehdy, nejsou-li přítomni všichni účastníci (zástupci).

Ustanovení § 156 odst. 2 OSŘ stanoví, že rozsudek se vyhláší zpravidla hned po skončení jednání, které rozsudku předcházelo. Není-li takové vyhlášení možné, zákon umožňuje odročení jednání až na dobu 10 dnů pouze za účelem vyhlášení rozsudku, jak jsem se zmínil již v předchozí kapitole o vyhotovení rozsudku. V této souvislosti dodávám, že soud musí být při takto odročeném jednání za účelem vyhlášení rozsudku ve stejném personálním obsazení jako při jednání, které odročenému jednání předcházelo (jinak jde o zmatečnost spočívající v nesprávném obsazení soudu podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) OSŘ).²⁴ Soud rozhoduje o odročení jednání za účelem vynesení rozsudku formou usnesení, kterým není vázán, neboť jde o usnesení upravující vedení řízení (ustanovení § 170 odst. 2 OSŘ,

²⁴ rozhodnutí NSČR 21 Cdo 1876/98

ustanovení § 211 OSŘ).²⁵ Soud tak za určitých podmínek může nařídit další jednání ve věci, např. dojde-li k závěru, že je to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci.

Z ustanovení § 156 odst. 3 OSŘ pak vyplývá, že od okamžiku vyhlášení rozsudku je soud vázán, tzn., že soud již vyhlášený rozsudek nemůže v témže řízení změnit (více k vázanosti soudu rozsudkem v kapitole 4.6 Vázanost soudu rozsudkem).

Závěrem této kapitoly dodávám, že vyhlášení rozsudku soud zaznamenává do protokolu o jednání nebo ve formě zvukového záznamu.

4.3.3 Písemné vyhotovení rozsudku

Vyhlášený rozsudek musí být dále písemně vyhotoven v listinné nebo elektronické podobě, v závislosti na tom, v jaké podobě je veden spis. Písemně vyhotovený rozsudek je veřejnou listinou podle ustanovení § 134 OSŘ a o jeho výroku platí vyvratitelná domněnka pravdivosti. Je dokladem o tom, jak soud ve věci rozhodl.²⁶

OSŘ ve svém ustanovení § 157 podrobně stanoví formální a obsahové náležitosti pro každé písemné vyhotovení rozsudku, o kterých jsem podrobně pojednal již v kapitole 4.2 Obsah rozsudku a jeho náležitosti. Pouze krátce shrnu, že každý písemně vyhotovený rozsudek musí být uvozen slovy „Jménem republiky“; musí v něm být uvedeno označení soudu a jmen a příjmení soudců (popř. přisedících), kteří jej vydali; označení účastníků řízení či jejich zástupců a předmětu řízení. Dále musí takovýto rozsudek obsahovat výrok (enunciát), jehož obsah tvoří rozhodnutí ve věci samé a rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů řízení; odůvodnění; poučení o možné přípustnosti opravného prostředku, o lhůtě a místě k jeho podání; poučení o možnosti výkonu rozhodnutí; a den a místo vyhlášení.

Písemné vyhotovení rozsudku podepisuje soudce, který jej vydal (v případech rozhodovaných samosoudcem), nebo předseda senátu (u rozhodování v senátu). Pokud rozsudek nemůže podepsat soudní osoba shora uvedená, podepíše jej jiný soudce pověřený předsedou soudu nebo jiný člen senátu, přičemž důvod tohoto postupu je třeba v písemném vyhotovení poznamenat (ustanovení § 158 odst. 1 OSŘ).

²⁵ rozhodnutí NSČR 26 Cdo 1196/2000

²⁶ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 275

4.3.4 Doručení rozsudku

Doručením rozsudku se rozumí doručení stejnopisu písemného vyhotovení rozsudku účastníkům řízení nebo jejich zástupcům, popř. vedlejším účastníkům řízení (ustanovení § 93 odst. 3 OSŘ), do jejich vlastních rukou (ustanovení § 158 odst. 2 OSŘ). Zde je nutné zdůraznit skutečnost, že je-li účastník řízení zastoupen (zákonným zástupcem nebo zástupcem na základě procesní plné moci), rozsudek se doručuje pouze tomuto zástupci. V opačném případě by to znamenalo vadu v doručení. K tomu NSČR ve svém rozhodnutí NSČR 29 Cdo 2722/99 konstatoval, že doručil-li soud prvního stupně rozhodnutí přímo účastníku řízení a nikoli jeho zástupci s procesní plnou mocí, šlo o vadné doručení, s jehož realizací nelze spojovat účinky zmeškání lhůty k podání odvolání.

Doručovaný stejnopis rozsudku je dále opatřen kulatým úředním razítkem a soud na něm na žádost účastníka řízení poté vyznačuje též doložku právní moci a doložku vykonatelnosti. Písemné vyhotovení rozsudku je možné doručovat jak v listinné, tak v elektronické podobě, a to v závislosti na tom, jaký způsob doručování bude v konkrétním případě určen. Originál písemného vyhotovení rozsudku obsahující podpis soudce zůstává založen ve spise.

Jestliže se účastníci vzdali práva na podání odvolání proti vyhlášenému rozsudku po skončení jednání, které rozsudku předcházelo, soud může doručit stejnopis rozsudku při skončení tohoto jednání, přičemž tento rozsudek obsahuje jen zkrácenou verzi odůvodnění (viz kapitola 4.2.3 Odůvodnění) (ustanovení § 158 odst. 3 OSŘ). Pokud nedojde k takovému doručení rozsudku při skončení jednání, je třeba jej určeným adresátům odeslat ve lhůtě 30 dnů ode dne vyhlášení rozsudku. Uvedená lhůta 30 dnů může být předsedou soudu prodloužena až o dalších 60 dnů (ustanovení § 158 odst. 4 OSŘ). Je však na místě poznamenat, že jde pouze o lhůtu pořádkovou.

4.5 Doplnění a oprava rozsudku

V praxi někdy nastává též situace, že se v písemném vyhotovení rozsudku objeví chyby určitého charakteru, nebo že v písemném vyhotovení rozsudku není obsaženo něco, co v něm být mělo. OSŘ na takovéto situace pamatuje a za stanovených podmínek umožňuje uvedené nesprávnosti dodatečně opravit nebo doplnit. Je třeba zdůraznit, že opravy

v písemném vyhotovení rozsudku a doplnění rozsudku jsou zcela jiného charakteru než opravné prostředky proti rozsudku, neboť opravy a doplnění obsah projevené vůle soudu v rozsudku oproti opravným prostředkům nikterak nemění ani neruší.

OSŘ upravuje tři případy možných oprav či doplnění rozsudku:

Prvním případem je úprava vymezená v ustanovení § 164 OSŘ, která umožňuje opravit chyby v psaní a počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti písemného vyhotovení rozsudku. Tento charakter mají podle judikatury²⁷ chyby, k nimž došlo pouze v důsledku zjevného a okamžitého selhání v duševní či mechanické činnosti osoby, za jejíž účasti došlo k vyhlášení nebo vyhotovení rozsudku, a které jsou každému zřejmé. Za zjevnou chybu v psaní tak lze považovat např. různé překlepy, nesprávně uvedená data, zkomolení jmen atd. Početní chybou pak může být např. nesprávný výpočet nákladů řízení (oproti předpisu, který náhradu nákladů upravuje). Další zjevné chyby mohou být vyvolány např. technickými závadami při tisku rozsudku. Tyto opravy může učinit předseda senátu, popř. samosoudce, kdykoliv (i po právní moci rozsudku – k právní moci viz kapitola 4.7 Právní moc rozsudku), a to i bez návrhu, proto zjistí-li zřejmou nesprávnost sám soud, opraví ji z úřední povinnosti. Oprava rozsudku napadeného odvoláním může být rovněž nařízena odvolacím soudem (ustanovení § 222 odst. 3 OSŘ).

Pokud jde o formu a způsob provedení opravy, je třeba rozlišovat, zda se zjevná nesprávnost týká výroku nebo jiné části rozsudku.

Oprava výroku rozsudku se provádí vydáním opravného usnesení. V tomto případě je v první řadě třeba porovnat znění, v němž byl rozsudek vyhlášen, se zněním, v němž byl rozsudek písemně vyhotoven. Opravu výroku je třeba provést i tehdy, byl-li v záhlaví písemného vyhotovení rozsudku špatně označen účastník řízení, jenž je ve výroku identifikován pouze pomocí své procesní role.²⁸ Z výroku opravného usnesení musí být poté zřejmé, která část výroku opravovaného rozsudku je vadná, a která část se opravuje, a jak.²⁹ Opravné usnesení, kterým se opravuje výrok rozsudku, je třeba doručit do vlastních rukou adresátů, a je možné proti němu podat odvolání. Dokud opravné usnesení nenabude právní moci, je opravovaný rozsudek vykonatelný ve své původní podobě, avšak zákon dává soudu možnost odložit vykonatelnost opravovaného rozsudku do doby, než opravné usnesení nabude právní moci.

²⁷ R 37/69

²⁸ R 67/95

²⁹ R 49/03

Oprava jiných částí rozsudku kromě výroku se provede přímo v originále písemného vyhotovení rozsudku, jakož i v jeho stejnopisech (stejnopisy rozsudku, které již byly doručeny účastníkům řízení, si soud za tímto účelem vyžádá). Opravu provádí opět předseda senátu nebo samosoudce a k provedené opravě připojí svůj podpis. Nelze-li tímto způsobem opravu provést (např. proto, že oprava je rozsáhlejšího charakteru a byla by na úkor přehlednosti rozsudku), je oprava provedena vydáním opravného usnesení, které však není zapotřebí doručit do vlastních rukou adresátů, a proti němuž není odvolání přípustné.

Druhým případem opravy je oprava odůvodnění rozsudku, který nemá podklad ve zjištění skutkového stavu, upravená ustanovením § 165 OSŘ. Není možné opravit celé odůvodnění rozsudku, ale pouze část týkající se závěru soudu o zjištěném skutkovém stavu věci včetně popisu skutečností, které má soud za prokázané a které ne, a o které důkazy soud opřel svá skutková zjištění. Takováto oprava odůvodnění rozsudku je možná pouze na návrh, k jehož podání je oprávněn účastník řízení, ve kterém byl rozsudek vydán. Návrh lze podat jen do doby, než rozsudek nabude právní moci a musí obsahovat přesnou formulaci, jak má být oprava odůvodnění v rozsudku provedena.

Přestože se ustanovení § 165 odst. 2 OSŘ výslovně zmiňuje jen o soudu prvního stupně, cit: „*Nevyhoví-li soud prvního stupně návrhu, předloží věc odvolacímu soudu, který o opravě rozhodne.*“, je nutné tuto úpravu interpretovat tak, že opravu rozhodnutí provede ten soud, vůči jehož rozhodnutí návrh směřuje. Soud prvního stupně tak může buď návrhu na opravu usnesením vyhovět a opravu provést nebo návrh po vydání negativního usnesení předloží odvolacímu soudu, který o opravě rozhodne, a to opět formou usnesení (ustanovení § 165 odst. 3 OSŘ). Pokud odvolací soud s návrhem na opravu nesouhlasí, zamítne jej sám (proti tomuto usnesení opravný prostředek není přípustný).³⁰ O návrhu na opravu rozhoduje samosoudce nebo předseda senátu, přičemž k tomuto rozhodování není třeba nařizovat jednání (ustanovení § 165 odst. 3 OSŘ).

Třetím případem možné opravy, resp. úpravy písemného vyhotovení rozsudku je úprava dle ustanovení § 166 OSŘ, která soudu dává možnost vydat tzv. doplňující rozsudek (rozhodnutí), jestliže soud v původním rozsudku nerozhodl o některé části předmětu řízení, o nákladech řízení nebo o předběžné vykonatelnosti. Tímto doplněním se tak vždy zasahuje do výroku původního rozsudku, neboť nový rozsudek doplňuje výrok, který v původním

³⁰ David, L.; Ištváněk, F.; Javůrková, N.; Kasíková, M.; Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 775

rozsudku chybí. Doplnění je možné učinit jak na návrh účastníka řízení podaný do 15 dnů od doručení původního rozsudku, tak bez návrhu, tj. z úřední povinnosti, avšak pouze do doby než původní rozsudek nabude právní moci. V této souvislosti dodávám, že doplnění rozsudku je možné i na základě nařízení odvolacího soudu (podle ustanovení § 222 odst. 2 OSŘ).

Výše popsané doplnění je možné u rozsudku soudu prvního stupně, odvolacího i dovolacího, a provádí ho ten soud, jehož rozsudek má být doplněn. K doplnění rozsudku o část předmětu řízení musí soud nařídit jednání, k němuž předvolá účastníky původního řízení, neboť jde o rozhodování ve věci samé, a o jeho doplnění rozhodne formou rozsudku. K doplnění o náklady řízení či o předběžnou vykonatelnost není třeba jednání nařizovat a soud o něm rozhodne formou usnesení. Nevyhoví-li soud návrhu na doplnění rozhodnutí, návrh usnesením zamítne (negativní rozhodnutí má formu usnesení i tehdy, jde-li o zamítnutí návrhu na doplnění rozsudku o část předmětu řízení - ustanovení § 166 odst. 2 OSŘ).

Podáním návrhu na doplnění není právní moc ani vykonatelnost výroků původního rozsudku dotčena (ustanovení § 166 odst. 3 OSŘ).

4.6 Vázanost soudu rozsudkem

Jak jsem uvedl již v kapitole 4.3.2 Vyhlášení rozsudku, vyhlášení rozsudku soudem představuje významný okamžik v celém procesu soudního rozhodování, neboť se od něj odvíjí vázanost soudu svým vlastním rozhodnutím. Do doby, než soud rozsudek vyhlásí, může být věc dále projednávána nebo může být soudem o věci rozhodnuto jinak, avšak okamžikem vyhlášení rozsudku jej soud již nemůže změnit. Z tohoto důvodu lze vyhlášení rozsudku považovat za ukončení procesu vzniku a tvorby rozsudku jako autoritativního rozhodnutí soudu ve věci. Odborná veřejnost používá pro tuto nemožnost změny soudního rozhodnutí termín „vnitřní vázanost soudu“ svým rozhodnutím.

4.7 Právní moc rozsudku

Úvodem této části kapitoly, ve které se právě nacházíme, považuji za vhodné připomenout skutečnost, že smyslem civilního sporného řízení je autoritativní rozhodnutí sporu soudem a tím i nastolení jistoty v dosud porušených nebo ohrožených právních vztazích mezi žalobcem a žalovaným. Pokud soudní řízení dospělo do fáze vydání konečného

rozsudku ve věci, vedené řízení končí a jeho výsledek, vtělený do obsahu výroku rozsudku, se tak stává konečným a závazným pro všechny a jeho obsah již nemůže být soudem v tom samém řízení změněn.

Výše uvedené vlastnosti rozsudku, tj. jeho konečnost, závaznost a nezměnitelnost, jsou promítnuty do procesního institutu právní moci. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že právní moci nenabývají jen rozsudky, ale i další soudní rozhodnutí, např. platební rozkaz či usnesení, kterým se řízení končí. Právní moc tak lze chápat jako určité vlastnosti rozsudku, které rozsudek dodatečně nabyt při splnění zákonem stanovených předpokladů.

Právní moc má u rozsudků dva aspekty, proto rozlišujeme právní moc formální a právní moc materiální. Toto rozlišení je však třeba vnímat pouze v teoretické rovině, neboť v praxi nemohou tyto dva aspekty existovat samostatně. Jakmile rozsudek nabude formální právní moci, automaticky nastává i právní moc materiální.

Nabytí právní moci u rozsudku je důležité též z hlediska jeho vykonatelnosti, pokud je tato vázána na právní moc (další výklad viz kapitola 4.8 Vykonatelnost rozsudku).

4.7.1 Formální právní moc rozsudku

Formální právní moc je vyjádřena v ustanovení § 159 OSŘ, podle kterého je v právní moci doručený rozsudek, který již nelze napadnout odvoláním. Znamená to, že rozsudek nabývá právní moci proto, že jej nelze napadnout řádným opravným prostředkem, tj. odvoláním (rozsudek je konečným), a to z důvodu, že marně uplynula lhůta stanovená k podání odvolání nebo že odvolání není přípustné vůbec, a dále proto, že byl řádně a platně doručen do vlastních rukou všem osobám, kterým podle zákona být doručen měl (viz kapitola 4.3.4 Doručení rozsudku).

Na tomto místě bych rád poznamenal, že v praxi samozřejmě zpravidla nedochází k doručení rozsudku žalobci a žalovanému ve stejný okamžik, proto i příp. lhůta k podání odvolání začíná a končí pro každého z nich různý den. Rozsudek tak nabývá právní moci dnem, kdy došlo k poslednímu nutnému doručení, popř., kdy lhůta k odvolání uplynula všem osobám oprávněným k podání odvolání.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že rozsudek soudu prvního stupně nabývá právní moci, jestliže:

- odvolání není přípustné, dnem doručení. Bylo-li přesto podáno odvolání, připojuje se navíc předpoklad, že odvolací soud nepřipustné odvolání odmítl (ustanovení § 218 písm. c) OSŘ);
- odvolání je přípustné, ale není k němu oprávněn žádný z účastníků řízení, dnem doručení. Tento případ může nastat např. za situace, že se účastníci vzdali práva na odvolání podle ustanovení § 207 OSŘ. Bylo-li přesto odvolání podáno, nastává právní moc rozsudku též za předpokladu, že odvolací soud nepřipustné odvolání odmítl (ustanovení § 218 b) OSŘ);
- odvolání je přípustné
 - dnem následujícím po marném uplynutí 15 - ti denní lhůty pro podání odvolání (marné uplynutí lhůty v tomto případě znamená, že odvolání nebylo podáno vůbec);
 - dnem následujícím po uplynutí 15 - ti denní odvolací lhůty, pokud odvolání bylo podáno opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, a soud odvolání odmítl;
 - dnem doručení rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže podané odvolání nebylo odmítnuto nebo nebylo vzato zpět.³¹

Co se týče rozsudku odvolacího a dovolacího soudu, proti nimž není odvolání přípustné, nabývají tyto právní moci dnem jejich doručení.

4.7.2 Materiální právní moc rozsudku

Materiální právní moc rozsudku v sobě zahrnuje dvě stránky, jednak jeho závaznost (tzv. pozitivní stránka materiální právní moci), a jednak jeho nezměnitelnost (tzv. negativní stránka materiální právní moci). Jinými slovy, jakmile rozsudek nabude právní moci, znamená to, že soud o věci autoritativně rozhodl závazným a nezměnitelným způsobem.

³¹ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 733 s.

4.7.2.1 Závaznost rozsudku

Závaznost rozsudku obecně znamená, že výrokem rozsudku, kterým je autoritativně rozhodnuto o žalobním nároku, se musí řídit ti, jimž je adresován. Obsah takového výroku tvoří tzv. **objektivní meze závaznosti** rozsudku, neboť rozsudek může být závazný pouze v tom rozsahu, v jakém bylo o předmětu řízení vtěleném do žalobního nároku a poté i do obsahu výroku rozsudku rozhodnuto. Soud je povinen vydáním rozsudku ve věci vyčerpat celý předmět řízení, avšak pokud tak neučiní, závazná je pouze ta část předmětu řízení, která je uvedena ve výroku rozsudku. Naproti tomu okruh osob, k nimž se rozsudek vztahuje a které se jím musí řídit, představuje tzv. **subjektivní meze závaznosti** rozsudku.

Závaznost rozsudku je v OSŘ obecně upravena ustanoveními § 159a odst. 1 až 4 OSŘ. Odstavec jedna citovaného ustanovení stanoví, že výrok pravomocného rozsudku je závazný jen pro účastníky řízení, pokud zákon nestanoví jinak. Toto ustanovení vyjadřuje obecnou zásadu civilního sporného řízení, že rozsudek je závazný pouze pro účastníky řízení. Výrokem pravomocného rozsudku jsou povinni se řídit všichni účastníci řízení vystupující na některé ze stran sporu a jejich právní nástupci, na které se hledí jako na účastníky původního řízení (rozsudek působí tzv. **inter partes**). V (OSŘ) zákonem stanovených případech však může být uvedený okruh adresátů, pro něž je rozsudek závazný, rozšířen, avšak pro civilní sporné řízení toto neplatí, proto se o této problematice dále zmíním jen zevrubně.

Jak jsem již uvedl, pravomocný rozsudek může být v zákonem stanovených případech závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby v zákoně uvedené, nebo pro všechny právní subjekty. Takovéto další osoby jsou podle odstavce dva citovaného ustanovení osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu, a to v řízeních, v kterých bylo pravomocným rozsudkem rozhodnuto o věcech uvedených v ustanovení § 83 odst. 2 OSŘ (ochrana práv porušených nebo ohrožených nekalosoutěžním jednáním, ochrana práv spotřebitelů a další věci stanovené zvláštními zákony). Odstavec tři citovaného ustanovení stanoví, že výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o osobním stavu, je závazný pro každého (rozsudek působí tzv. **erga omnes**). Jde o rozsudky např. o zbavení způsobilosti k právním úkonům nebo o rozvodu manželství (dále viz ustanovení § 80 písm. a) OSŘ).

Kromě účastníků řízení je výrok každého pravomocného rozsudku závazný též pro všechny orgány (odstavec čtvrtý citovaného ustanovení). Zákon má na mysli všechny orgány

státu, včetně jeho organizačních složek, které mohou vydávat autoritativní rozhodnutí. Oproti závaznosti rozsudku vůči účastníkům řízení (jsou povinni se řídit obsahem výroku), má u státních orgánů tato závaznost jiný rozměr, neboť pro ně obsah výroku pravomocného rozsudku představuje již vyřešenou předběžnou otázku v řízení, v němž jsou kompetentní vydávat autoritativní rozhodnutí.³²

S rozsudkem mezitímním a částečným je samozřejmě taktéž nutné spojovat jejich závaznost, jako vlastnost autoritativního soudního rozhodnutí. Mezitímní rozsudek je charakteristický tím, že jeho prostřednictvím soud rozhoduje o základu nároku. Pokud tedy mezitímní rozsudek nabude právní moci, nemůže na této skutečnosti (resp. na jeho obsahu) rozsudek, jímž se řízení končí, nic měnit. Částečným rozsudkem pak soud rozhoduje pouze o určité části nároku žalobce a stejně tak jako v případě mezitímního rozsudku platí, že pokud tento nabude právní moci, nemůže na této skutečnosti (resp. na jeho obsahu) rozsudek, jímž se řízení končí, nic měnit.

4.7.2.2 Nezměnitelnost rozsudku

Jak bylo konstatováno již výše, nabytím právní moci se rozsudek stává nejen závazným, ale i nezměnitelným, tzn., že soud nemůže o věci rozhodovat znovu. Věc, o které bylo rozhodnuto pravomocným rozsudkem, je proto nazývána jako tzv. **res iudicata**, jinak též věc rozsouzená.

Nezměnitelnost pravomocného rozsudku je zakotvena v ustanovení § 159a odst. 5 OSŘ, který uvádí, že jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

Předpokladem této nemožnosti opětovného projednávání věci pravomocně rozsouzené je však tzv. **totožnost řízení**, která spočívá v totožnosti účastníků řízení a totožnosti předmětu řízení (žalobního důvodu i žalobního nároku). K otázce totožnosti řízení NSČR ve svém rozhodnutí³³ konstatoval, že o stejnou věc ve smyslu ustanovení § 159a odst. 5 OSŘ se jedná tehdy, jde-li v novém řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, opírá-li se o tentýž právní důvod a týká-li se týchž osob. NSČR zde

³² Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 289

³³ rozhodnutí NSČR 21 Cdo 906/2000

dále uvedl, že tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku).

Je nutné poznamenat, že nezměnitelnost jako taková se týká jen rozsudků meritorních, kterými se řízení končí a jimiž je rozhodnuto o celé projednávané věci. Rozsudků částečných a mezitímních (výklad viz kapitola 4.9.4 Rozsudek konečný, částečný a mezitímní), které díky své povaze předpokládají pokračování v řízení, se dotýká pouze v tom ohledu, že soud se nemůže v pozdějším řízení vrátet k té části předmětu řízení, která již předtím byla těmito typy rozsudků pravomocně vyřešena.

Nezměnitelnost pravomocných rozsudků však není absolutní bez výjimky. Zákon připouští několik výjimek, jak dosáhnout změny nebo zrušení pravomocného rozsudku. První možností je podání některého z mimořádných opravných prostředků (dovolání - ustanovení § 236 a násl. OSŘ, žaloba na obnovu řízení či žaloba pro zmatečnost - ustanovení § 228 a násl. OSŘ), druhou možností je podání nového návrhu na zahájení řízení (žaloby).

4.7.3 Překážka věci pravomocně rozhodnuté

S materiální právní mocí, konkrétně s její negativní stránkou, tj. nezměnitelností, jejímuž výkladu jsem se věnoval v předchozí kapitole, úzce souvisí tzv. překážka věci pravomocně rozhodnuté (překážka **rei iudicatae**). Jde o jednu ze základních procesních podmínek civilního řízení, neboť civilní řízení lze zahájit a úspěšně v něm pokračovat jen pod podmínkou, že projednání a rozhodnutí věci nebrání překážka věci pravomocně rozhodnuté, tj. skutečnost, že o tytéž věci již bylo v minulosti soudem pravomocně rozhodnuto. Tato podmínka je součástí obecného právního principu **ne bis in idem** (ne dvakrát o tomtéž), který znamená, že o téže právní věci nemůže být pravomocně rozhodnuto více než jednou. V praxi civilního řízení překážku rei iudicatae nejčastěji namítne žalovaný jako svoji obranu proti žalobnímu nároku, o kterém již soud v minulosti pravomocně rozhodl, nebo ji soud zjistí sám ze spisů u něj vedených. Pokud soud zjistí kdykoliv za řízení, že ve věci samé již bylo pravomocně rozhodnuto, musí řízení zastavit (ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ). Pokud by soud i přes překážku rei iudicatae věc projednal a rozhodl o ní, porušil by tím právo na soudní

ochranu podle LČR³⁴ a výsledný rozsudek by byl zmatečný a účastník řízení by jej mohl napadnout žalobou pro zmatečnost (ustanovení § 229 odst. 2 písm. b) OSŘ).

Problematicke totožnosti věci, která je zásadní pro určení, zda v konkrétním případě (sporu) existuje překážka rei iudicatae, jsem se věnoval v předchozí kapitole, proto na ni tímto odkazuji (kapitola 4.7.2.2 Nezměnitelnost rozsudku) a připojuji rozhodnutí NSČR³⁵, který se k této problematice dále vyjádřil tak, že překážka věci pravomocně rozhodnuté (ustanovení § 159a odst. 5 OSŘ) není dána v tom případě, jde-li sice v novém řízení o tentýž právní vztah mezi týmiž účastníky, avšak opírá-li se nově uplatněný nárok o jiné skutečnosti, které tu nebyly v době původního řízení a k nimž došlo až později. NSČR též konstatoval, že překážka rei iudicatae je naopak dána i tehdy, došlo-li ke změně rozhodovací praxe soudu při řešení rozhodné právní otázky.³⁶

4.8 Vykonatelnost rozsudku

Pokud se rozsudek stane vykonatelným, znamená to, že je přímo vynutitelný prostřednictvím státní moci nebo pod její kontrolou, a to i proti vůli účastníka řízení, jemuž byla v rozsudku uložena povinnost. Z uvedeného vyplývá, že vykonatelnost rozsudku je jeho specifická vlastnost spočívající v jeho vynutitelnosti.

Pojem vykonatelnosti soudního rozhodnutí obecně nelze zaměňovat s výkonem rozhodnutí (tzv. exekucí) některým z exekučních prostředků podle části šesté OSŘ nebo podle EŘ, neboť exekuce je pouze jeden ze způsobů realizace rozhodnutí, jejichž výrok odsuzuje k určitému plnění. Naproti tomu vykonatelnost rozhodnutí je širší pojem zahrnující i jiné způsoby realizace rozhodnutí. Jinými způsoby realizace rozhodnutí se budou především týkat rozsudků, které neukládají povinnost k plnění (viz další výklad).

Je nutné zdůraznit, že zásadní pro vykonatelnost rozsudku, je okamžik, kdy rozsudek vykonatelnosti nabývá, tzn. okamžik, kdy se rozsudek stává vynutitelným prostřednictvím státní moci.

Podmínky nabytí vykonatelnosti OSŘ stanovuje rozdílně v závislosti na formě rozhodnutí a způsobu jeho vykonatelnosti.

³⁴ rozhodnutí ÚSČR I ÚS 111/96

³⁵ rozhodnutí NSČR 2 Cz 12/87

³⁶ rozhodnutí NSČR 25 Cdo 15/2008

Byla-li rozsudkem uložena povinnost k plnění, rozsudek je vykonatelný, jakmile uplyne lhůta k plnění (ustanovení § 161 odst. 1 OSŘ), tzv. **pariční lhůta**. Běh a délka pariční lhůty je blíže upravena v ustanovení § 160 OSŘ.

Obecná lhůta k plnění stanovená zákonem je třídní a počíná běžet dnem následujícím po nabytí právní moci rozsudku (k tomu blíže viz kapitola 4.7 Právní moc rozsudku). Pokud jde o vyklizení bytu, je lhůta k plnění 15denní. OSŘ však opravňuje soud k nahrazení uvedených lhůt delší lhůtou soudcovskou (lhůta stanovená soudem), popř. též k rozložení peněžitého plnění na splátky, jejichž výši a podmínky splatnosti si určí sám soud (ustanovení § 160 odst. 1 OSŘ). Každá zákonem připuštěná úprava vykonatelnosti soudem však musí být vždy obsahem výroku rozsudku.

Jak jsem již uvedl výše, pariční lhůta počíná běžet dnem následujícím po nabytí právní moci rozsudku. V praxi to znamená, že např. u rozsudků soudu prvního stupně, které nakonec odvoláním napadeny nejsou, probíhá nejprve 15 denní lhůta k podání odvolání (počítáno od platného doručení rozsudku) a teprve jejím marným uplynutím počíná běžet 3denní lhůta k plnění; rozsudky soudu prvního stupně se tak stávají vykonatelnými až po uplynutí 18 dnů od jejich doručení. Z výše uvedeného obecného pravidla jsou OSŘ stanoveny následující výjimky.

Ustanovení § 160 odst. 2 OSŘ stanoví, že odsoudil-li soud k opětuujícímu se plnění v budoucnu splatných dávek, je třeba je plnit, jakmile se podle rozsudku stanou splatnými. Znamená to, že jakmile se konkrétní jednotlivá dávka stane splatnou (podle pravidla předem určeného rozsudkem), nabude rozsudek vykonatelnosti jen ohledně této konkrétní dávky.

Na tomto místě považuji za vhodné uvést rozsudek³⁷, ve kterém NSČR uvedl, že lhůta k plnění musí být v soudních rozhodnutích uváděna, i když ji OSŘ ve svém ustanovení § 160 výslovně určuje. Je tomu tak z důvodu přesnosti a srozumitelnosti výroku a z hlediska následků, které zákon s uplynutím lhůty k plnění spojuje. Co se týče odůvodnění pariční lhůty v rozsudku, NSČR dále konstatoval, že rozsudkem uložená třídní lhůta ke splnění povinnosti je stanovena zákonem, a proto její uplatnění v rozhodnutí soudu není třeba zdůvodňovat a zjišťovat její přiměřenost v konkrétním případě. Naproti tomu, má-li soud za to, že je na místě v projednávaném případě určit k plnění lhůtu delší než je lhůta zákonná nebo stanovit, že se plnění má stát ve splátkách, musí být tato část výroku rozhodnutí soudu podložena zjištěním všech potřebných skutečností, které by přesvědčivě dokázaly závěr

³⁷ rozhodnutí NSČR 5 Cz 36/67

soudu, že je vzhledem k povaze projednávané věci, přiznaného nároku a osobním poměrům účastníků řízení vhodné použití výjimky ze zákonné zásady.

Další výjimku přináší odst. 3 citovaného ustanovení, podle něhož platí, že uložil-li soud pravomocným rozsudkem povinnost vyklidit byt až po zajištění bytové náhrady nebo přístřeší, běží lhůta k vyklizení bytu až ode dne jejich zajištění.

Zvláštní běh pariční lhůty v odstavci 4 citovaného ustanovení se váže k rozsudkům tzv. **předběžně vykonatelným**, tzn. rozsudkům, které nabývají vykonatelnosti dříve než právní moci. Předběžně vykonatelné mohou být pouze rozsudky na plnění a pariční lhůta u nich začíná běžet od jejich doručení tomu, kdo má podle rozsudku plnit. Délku pariční lhůty OSŘ v tomto případě nestanovuje, její určení nechává na soudu. Nutno poznamenat, že soud se tak v těchto případech bude řídit především povahou plnění, o něž v rozsudku jde.³⁸

Které rozsudky jsou předběžně vykonatelné, stanovuje ustanovení § 162 OSŘ ve svém odst. 1. Předběžně vykonatelné jsou rozsudky odsuzující a) k plnění výživného nebo pracovní odměny za poslední tři měsíce před vyhlášením rozsudku, b) k navrácení dítěte, vydané v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí podle ustanovení § 193a OSŘ (jedná se o tzv. **obligatorní předběžnou vykonatelnost**). Skutečnost, že jsou uvedené typy rozsudků předběžně vykonatelné, nemusí být výslovně uvedena ve výroku, vyplývá totiž přímo ze zákona.

Zákon též umožňuje, aby soud vyslovil předběžnou vykonatelnost na návrh účastníka řízení, a to za podmínky, že by jinak účastníku hrozilo nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy (ustanovení § 162 odst. 2 OSŘ – tzv. **fakultativní předběžná vykonatelnost**). Toto rozhodnutí soudu o předběžné vykonatelnosti určitého plnění již samozřejmě musí být výslovně obsaženo ve výroku rozsudku.

Pokud jde o rozsudky, které povinnost k plnění neukládají (rozsudky ve věcech osobního stavu – tzv. statusové, rozsudky určovací a rozsudky nahrazující projev vůle), běh pariční lhůty u nich nepřichází vůbec v úvahu a nabývají proto vykonatelnosti společně s nabytím právní moci (ustanovení § 161 odst. 2 OSŘ). Jejich vykonatelnost spočívá v tom, že musí být postupováno ve shodě s nimi.

Určovací rozsudek, který řeší určité pochybnosti v právních vztazích, působí vůči dalším řízením prejudiciálně. Vykonatelnost rozsudků ve věcech osobního stavu spočívá v tom, že tyto rozsudky tvoří podklad pro zápisy v matrikách a právně významných listinách a

³⁸ <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/predbezne-vykonatelny-rozsudek-26592.html>

jsou dokladem pro postup, který jimi založený stav umožňuje.³⁹ Specifická úprava vykonatelnosti je stanovena ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ pro rozsudky ukládající prohlášení vůle, které nabytím právní moci nahrazují toto prohlášení.

4.9 Jednotlivé druhy rozsudků

Rozsudky lze klasifikovat podle různých kritérií. Pro účely mé práce považuji za zásadní kritérium dělení rozsudků podle jejich obsahu. Jak jsem se zmínil v kapitole 3.6 Jednotlivé druhy žalob, podle obsahu žaloby, resp. žalobního nároku vyjádřeného v petitu žaloby, rozlišujeme různé druhy žalob. Od toho se nutně odvíjí i rozlišování rozsudků jakožto autoritativních soudních rozhodnutí o podaných žalobách, neboť obsah rozsudku je určen obsahem žaloby a musí ji zcela odpovídat. Základnímu členění druhů žalob v ustanovení § 80 OSŘ tak odpovídá i členění rozsudků podle jejich obsahu (rozsudky statusové, rozsudky na plnění a rozsudky určovací), přičemž vedle těchto druhů existují i další rozsudky, v zákoně výslovně neuvedené (rozsudky o založení, změně nebo zrušení právního vztahu). V této kapitole mé práce se nebudu prozatím zabývat vzájemným vztahem jednotlivých druhů žalob a na ně navazujících rozsudků (viz kapitola 5. Vzájemný vztah žaloby a rozsudku), ale přidržím se výkladu o jednotlivých druzích rozsudků.

Vedle klasifikace rozsudků podle jejich obsahu lze dále rozsudky dále dělit z hlediska povahy řízení (v jaké fázi jsou tyto vydávány) na rozsudky konečné (meritorní), částečné a mezitímní, a podle jejich právních účinků na rozsudky deklaratorní a konstitutivní.

4.9.1 Rozsudek o osobním stavu

Rozsudky o osobním stavu, neboli rozsudky statusové, zakládají, mění nebo ruší právní stav fyzické osoby. Směřují tak k autoritativní úpravě osobního statusu. Rozsudky statusové mají převážně konstitutivní (právo tvornou) povahu a účinky ex nunc. Jsou závazné pro každého (ustanovení § 159a odst. 3 OSŘ). Předchází jim projednání věci typicky v nesporném řízení zahájeném buď na návrh (např. řízení o osvojení) nebo bez návrhu (např.

³⁹ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 295

řízení o způsobilosti k právním úkonům), výjimečně se statusové věci projednávají v řízení sporném (např. řízení o rozvod manželství nebo zrušení registrovaného partnerství).

4.9.2 Rozsudek na plnění

Rozsudky na plnění, jinak též rozsudky kondemnatorní, ukládají žalovanému povinnost určitého plnění spočívajícího v povinnosti něco dát (dare), něco konat (facere), něčeho se zdržet (omittere) nebo něco strpět (pati). Je potřeba zdůraznit, že uvedená povinnost není založena rozsudkem, ale zákonem, právním vztahem či porušením práva, ze kterých vychází, a kterou měl žalovaný již dříve (tedy před zahájením civilního soudního řízení) splnit sám. Rozsudky na plnění mají proto deklaratorní povahu a plní jakousi reparační funkci porušeného právního vztahu.

Pokud žalovaný nesplní rozsudkem uložení plnění dobrovolně, rozsudek na plnění se stává exekučním titulem. Výrokům rozsudků na plnění, kterým se ukládá jiná povinnost než zaplacení peněžité částky, musí odpovídat jeden ze způsobů exekuce uvedený v ustanovení § 258 odst. 2 OSŘ, ledaže byl vydán rozsudek, který se exekučně nevykonává (ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ).

Specifickým druhem rozsudků na plnění jsou **rozsudky ukládající prohlášení vůle**. Ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ stanoví, že pravomocné rozsudky ukládající prohlášení vůle nahrazují toto prohlášení. Tato skutečnost znamená, že rozsudek po nabytí právní moci nahrazuje chybějící projev vůle, tj. nastupuje namísto právního úkonu, který žalovaný nechtěl učinit, ač měl. Jedná se o to, že rozsudkem je nahrazena povinnost projevit vůli vyplývající z právního úkonu nebo zákona, např. povinnost uzavřít smlouvu, k jejímuž uzavření se žalovaný zavázal prostřednictvím smlouvy o smlouvě budoucí dle ustanovení § 50a odst. 2 OZ, nebo nahrazuje vůli některého spoluvlastníka za účelem dosažení dohody o hospodaření se společnou věcí dle ustanovení § 139 odst. 2 OZ. Předpokladem vydání takového rozsudku je tudíž skutečnost, že žalovaný neprávem odmítá učinit určitý projev vůle, ke kterému je na základě určitého právního vztahu nebo zákona povinen. Výrok rozsudku ukládá žalovanému povinnost uzavřít s žalobcem smlouvu, příp. dohodu, o určitém znění, přičemž text smlouvy buď tvoří součást výroku rozsudku, nebo je k rozsudku přiložen a výrok na něj odkazuje jako na nedílnou součást. Na tomto místě je třeba uvést, že rozsudek nahrazuje projev vůle pouze jedné smluvní strany, avšak projev vůle druhé smluvní strany je obsažen již v petitu samotné

žaloby o prohlášení vůle, popř. petit odkazuje na ofertu, kterou žalobce k žalobě přikládá jako nedílnou součást. K uzavření smlouvy dojde v okamžiku, kdy rozsudek ukládající prohlášení vůle nabude právní moci.

4.9.3 Rozsudek určovací

V rozsudku určovacím soud autoritativním způsobem stanoví, zda určitý právní vztah mezi účastníky existuje (**pozitivní určovací rozsudek**) nebo neexistuje (**negativní určovací rozsudek**). Takový rozsudek je svoji povahou deklaratorní s účinky ex tunc. Je třeba zdůraznit, že určovací rozsudek vždy určuje subjektivní práva ve vztahu ke konkrétním osobám, např. určuje, zda určité fyzické osoby vlastnické právo k určité věci je či není, zda mezi žalobcem či žalovaným existuje či neexistuje platný nájemní vztah apod. Pro úplnost dodávám, že předpokladem vydání určovacího rozsudku je úspěšná žaloba, jejíž účastníci mají k jejímu podání věcnou legitimaci a naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

4.9.4 Rozsudek konečný, částečný a mezitímní

Konečný rozsudkem je rozhodováno ve věci samé o celém předmětu řízení tak, jak byl vymezen žalobním petitem (popř. usnesením o zahájení řízení bez návrhu) (ustanovení § 152 odst. 2 OSŘ). Skutečnost, že soud musí rozhodnout o celé projednávané věci, je jednou ze základních zásad civilního procesu. S tím úzce souvisí zásada další, že soud ve své konečném rozsudku nesmí přisoudit více nebo něco jiného, než se účastníci domáhali (*iudex ne eat ultra petita partium* – soud nesmí překročit návrhy stran), s výjimkami vyplývajícími ze zákona (jednak v řízeních, která mohou být zahájena i bez návrhu a též tam, kde z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky). Pokud soud opomene o některé části předmětu řízení rozhodnout, musí přistoupit k vydání tzv. doplňujícího rozsudku postupem podle ustanovení § 166 OSŘ (viz kapitola 4.5 Doplnění a oprava rozsudku).

OSŘ však ve svém ustanovení § 152 odst. 2 umožňuje takový postup, pakliže je to účelné, aby soud nerozhodoval o celé projednávané věci najednou, ale rozsudkem rozhodl nejdříve jen o části projednávané věci nebo jen o jejím základu. Soud tak může samostatným rozsudkem nejdříve rozhodnout jen o části předmětu řízení (částečný rozsudek) nebo jen o základu projednávané věci (mezitímní rozsudek) a o zbývajících částech, popř. výši nároku,

rozhodne až v rozsudku konečném. Vydání částečného nebo mezitímního rozsudku je zcela na uvážení soudu, přičemž tyto typy rozsudků lze vydat na návrh i bez návrhu, za splnění podmínky účelnosti takového vydání. V záhlaví a výroku těchto rozsudků musí být vždy uvedena skutečnost, že se jedná o rozsudek částečný nebo mezitímní.

Částečným rozsudkem tak soud rozhoduje pouze o části předmětu řízení (tzn. např. o části nároku nebo o nároku jen jednoho ze žalobců), přičemž ve výroku takového rozsudku musí být uvedeno, že o zbývajících částech žalobního nároku a o náhradě nákladů řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. NSČR⁴⁰ konstatoval, že částí projednávané věci, o níž je možné podle výše uvedeného ustanovení rozhodnout částečným rozsudkem, může být některý z více samostatných nároků uplatněných v téže žalobě, jednak část téhož nároku, který je předmětem řízení, ale také nárok proti jednomu z žalovaných v téže soudní věci. Podmínkou není, aby šlo o nárok se samostatným skutkovým základem. Částečným rozsudkem lze o části projednávané věci rozhodnout jen za podmínky, že to nevylučuje hmotněprávní povaha nároku nebo povaha společenství účastníků. Není tak možné např. rozhodnout částečným rozsudkem jen ohledně jednoho z nerozlučných společníků ve věci zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Jakmile částečný rozsudek nabude právní moci, soud pokračuje v řízení, které je následně ukončeno konečným rozsudkem.

Mezitímním rozsudkem soud rozhoduje o základu věci, kterým je posouzení všech sporných otázek vyplývajících z uplatněného nároku s výjimkou určení jeho výše. Tohoto způsobu rozhodnutí tak soud využívá zejména v situacích, kdy je sporné, zda žalobou uplatňovaný nárok vůbec existuje, přičemž otázka určení výše nároku bude následně projednávána v pokračujícím řízení a definitivně vyřešena spolu s otázkou nákladů řízení v konečném rozsudku. Uvedené situace nastávají typicky ve sporech o náhradu škody – soud na základě žaloby o náhradu škody posuzuje, zda ke škodě vůbec došlo, zda žalovaný škodu způsobil a zda za ni odpovídá, zda škoda nebyla způsobena zaviněním poškozeného, případně zda nárok není promlčen nebo zda nezanikl.⁴¹ Mezitímním rozsudkem musí být rozhodnuto pouze o základu projednávané věci, nikoli jen o dílčí sporné otázce týkající se uplatňovaného žalobního návrhu.⁴²

⁴⁰ rozhodnutí NSČR Pls 6/67

⁴¹ rozhodnutí NSČR Pls 6/67

⁴² rozhodnutí NSČR 20 Cdo 2824/99

4.9.5 Rozsudek deklaratorní a konstitutivní

Další dělení rozsudků je z hlediska jejich účinků na hmotněprávní vztahy, které jsou předmětem řízení.

Konstitutivní rozsudky zasahují do hmotněprávních vztahů v tom ohledu, že představují právní skutečnost, se kterou je spojen vznik, změna nebo zánik hmotněprávního vztahu. Konstitutivní rozsudek tak zakládá (konstituuje) hmotná subjektivní práva a povinnosti, které tu předtím jeho vydáním nebyly. Působí vždy od právní moci rozsudku do budoucnosti („ex nunc“ – od nynějška). Charakterem těchto druhů rozsudků je, že tyto vytvářejí subjektivní práva, která doposud neexistovala.

Deklaratorní rozsudky naproti tomu do hmotněprávních vztahů nezasahují, pouze prohlašují existenci či neexistenci určité právní skutečnosti, tzn., pouze potvrzují (deklarují) hmotná subjektivní práva a povinnosti, která existovala již v době před jeho vydáním. Působí od okamžiku vzniku určité právní skutečnosti („ex tunc“ – od okamžiku vzniku, změny nebo zániku hmotněprávního vztahu a z nich vyplývajících subjektivních práv a povinností). V případě řízení, které předchází deklaratornímu rozhodnutí, již existují subjektivní práva účastníků; právo pak v sobě zahrnuje i volbu, zda bude využito nebo ne, protože jinak by bylo povinností.⁴³

Spojíme-li uvedené dělení rozsudků s klasifikací rozsudků podle jejich obsahu, vychází nám, že rozsudky na plnění a rozsudky určovací jsou svojí povahou deklaratorními, zatímco rozsudky statusové a rozsudky o založení, změně nebo zrušení právního vztahu jsou rozsudky konstitutivní.

4.9.6 Rozsudek pro uznání

Rozsudek pro uznání společně s rozsudkem pro zmeškání, o kterém je výklad podáván v následující kapitole, jsou oba specifickými v tom smyslu, že se opírají o jiný právní základ, než je zjištění a posouzení skutkového stavu věci.

Rozsudek pro uznání vydá soud tehdy, uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok, nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován (takový rozsudek může

⁴³ Zoulík, F.: Cesty práva, Wolters Kluver, 2013

být konečný nebo mezitímní). Pokud žalovaný tímto způsobem uzná nárok nebo jeho základ jen zčásti, soud vydá rozsudek pro uznání jen na návrh žalobce (ustanovení § 153a odst. 1 OSŘ) - jedná se o tzv. částečný rozsudek pro uznání. Rozsudek pro uznání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (ustanovení § 153a odst. 2 OSŘ).

Obecným předpokladem vydání rozsudku pro uznání je tedy jednak výslovné úplné nebo částečné uznání žalobního nároku žalovaným a jednak to, že se jedná o takový nárok, ohledně něhož lze uzavřít soudní smír (rozsudek pro uznání je tak z povahy věci vyloučen u věcí statusových a věcí nesporných).⁴⁴ Uznáním nároku se přitom rozumí výslovný projev vůle žalovaného adresovaný soudu, z jehož obsahu jednoznačně vyplývá, že žalovaný nárok uplatňovaný v žalobě uznává a v jakém rozsahu tak činí. Uvedený projev vůle může být učiněn jakoukoliv formou stanovenou pro podání obecně (ustanovení § 42 odst. 1 OSŘ, viz kapitola 3.3.1 Forma podání). Předmětem uznání může být pouze nárok, který byl předmětem řízení (vymezený obsahem žaloby) a jeho příslušenství. Pokud na straně žalovaného vystupuje více osob - nerozlučných společníků, je potřeba k uznání nároku souhlasu všech, v případě samostatných společníků uznání zavazuje jen toho společníka, který jej učinil. Je třeba též uvést, že žalovaný nemůže učinit uznání nároku či jeho části podmíněně (např. za podmínky, že žalobci v případě uznání nároku žalovaným nebude přiznána náhrada nákladů řízení).

Rozsudkem pro uznání soud rozhodne také tehdy, má-li se za to, že žalovaný žalobou uplatňovaný nárok uznal. Jde o tzv. fikci uznání nároku (ustanovení §153a odst. 3 OSŘ). OSŘ v uvedeném ustanovení (v závorce) odkazuje na úpravu obsaženou v ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ a ustanovení § 114c odst. 6 OSŘ. Nastane-li fikce uznání podle těchto odkazovaných ustanovení, je soud povinen vydat rozsudek pro uznání i bez výsledného návrhu žalobce.

Za podmínek v prvně odkazovaném ustanovení může soud žalovaného usnesením vyzvat, aby se ve věci vyjádřil, resp. aby soudu sdělil, že buď žalobou uplatňovaný nárok uznává (jde o výslovné uznání a soud na jeho základě vydá rozsudek pro uznání), nebo že nárok zcela nebo zčásti neuznává spolu s vyličením rozhodujících skutečností, na nichž staví svoji obranu. V případě, že se však žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu v soudem stanovené lhůtě (nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení) nevyjádří a ani nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom bránil, nastává podle ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ fikce, že

⁴⁴ viz např. Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 346

žalovaný uznává nárok, který je proti němu žalobou uplatňován. O tomto následku však musí být soudem poučen.

Druhý odkaz se týká přípravného jednání, které soud nařídí a provede v případech, kdy není možné o věci samé rozhodnout bez nařízení jednání, nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle ustanovení § 114a odst. 2 OSŘ jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, a nepostupoval-li soud podle ustanovení § 114b OSŘ. Nařízení přípravného jednání se nebude týkat sporů a jiných právních věcí, v nichž se takový postup jeví s ohledem na okolnosti případu neúčelným (ustanovení § 114c odst. 1 OSŘ). K nařízenému přípravnému jednání soud předvolává účastníky a jejich zástupce, popř. další osoby, jejichž přítomnosti je třeba. Fikce uznání nároku v tomto případě nastává, pokud se žalovaný nedostaví k nařízenému přípravnému jednání, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, ačkoliv byl řádně a včas předvolán (nejméně 20 dnů předem), řádně mu byla doručena žaloba a o tomto následku v předvolání poučen. Uvedené neplatí, pokud jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby (ustanovení § 114c odst. 6 OSŘ).

Z povahy věci soud uvedeným způsobem při uznání nebo fikci uznání rozhoduje bez ohledu na skutečnost, zda jsou tvrzení žalobce podložena důkazy a zda se jeví jeho nárok jako důvodný. Má-li však soud pochybnosti o tom, zda uznání žalovaného nebo fikce uznání neodporuje právním předpisům, vychází při vydání rozsudku pro uznání z provedených důkazů, popř. sám provede důkazy další. Zjistí-li soud rozpor uznání s právními předpisy, nemůže o věci rozhodnout rozsudkem pro uznání.

Jen za účelem vydání rozsudku pro uznání nemusí být jednání soudem nařizováno (ustanovení § 153a odst. 4 OSŘ).

K uznání nároku, popř. fikci uznání, může dojít jak v řízení před soudem prvního stupně, tak před soudem odvolacím, a to až do doby vyhlášení rozhodnutí ve věci samé nebo jiného rozhodnutí, kterým se řízení končí.

Odvolat se lze pouze proti rozsudku pro uznání vydaným soudem prvního stupně a to pouze z důvodu, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání nebo jeho vydání spočívá v nesprávném právním posouzení věci.⁴⁵

⁴⁵ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 695 a násled. s.

4.9.7 Rozsudek pro zmeškání

Rozsudek pro zmeškání, jinak též kontumační rozsudek, může soud vydat za splnění všech následujících předpokladů stanovených v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ:

- žalovanému byly řádně doručeny do jeho vlastních rukou žaloba a předvolání k jednání (nejméně 10 dnů před konáním jednání);
- žalovaný byl o následcích nedostavení se poučen;
- žalovaný se bez důvodné a včasné omluvy nedostavil k prvnímu jednání, které se ve věci konalo;
- žalobce se k prvnímu jednání ve věci dostavil a navrhl vydání rozsudku pro zmeškání;

a předpokladů stanovených v odst. 3 téhož ustanovení:

- jde o věc, v níž lze schválit soudní smír;
- jde o rozhodnutí deklaratorní povahy (kontumačním rozsudkem nelze zakládat, měnit či rušit právní vztahy mezi účastníky).

Všechny uvedené předpoklady soud posuzuje podle stavu, jaký tu je v době prvního jednání ve věci, k pozdějším okolnostem nelze přihlídnout. Pakliže dojde k naplnění všech shora uvedených předpokladů, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkající se sporu za nesporná, a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání.

Nutno dodat, že rozsudek pro zmeškání nelze vydat ani tehdy, jsou-li splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání (viz kapitola 4.9.6 Rozsudek pro uznání). Jejich současné uplatnění v jednom řízení je však v zásadě možné, např. za situace, že žalovaný před prvním jednáním uznal jen část nebo základ nároku a k prvnímu jednání ve věci se za výše uvedených podmínek nedostavil.

Z uvedeného vyplývá, že základem pro vydání kontumačního rozsudku jsou pouze tvrzení žalobce obsažená v žalobě, která jsou soudem pokládána za „nesporná“. Ač již samotný název tohoto typu rozsudku by mohl evokovat domněnku, že při vydání kontumačního rozsudku jde o pouhou sankci za to, že se žalovaný nedostavil k prvnímu jednání ve věci, ve skutečnosti tomu tak není. Přestože OSŘ vytváří fikci, podle níž se v důsledku zmeškání prvního jednání žalovaným považují tvrzení obsažená v žalobě za nesporná, soud je vždy povinen právně posoudit tato tvrzení a přiznat žalobci požadované

plnění vydáním rozsudku pro zmeškání jen tehdy, vyplývá-li z takových tvrzení odůvodněnost uplatňovaného nároku po hmotněprávní stránce.

Zákon ponechává zcela na úvaze soudu, zda soud i za splnění všech zákonných předpokladů kontumační rozsudek vydá. Z povahy věci vyplývá, že rozsudek pro zmeškání lze vydat pouze ve sporném řízení.

Kontumačním rozsudkem soud rozhoduje jen o věci samé, tj. o žalobním nároku a jeho příslušenství. Proti kontumačnímu rozsudku lze podat odvolání, avšak jen z důvodů vad rozsudku uvedených v ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ nebo z důvodu existence skutečností a důkazů prokazujících, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání.⁴⁶

Je-li v jedné věci několik žalovaných se společnými povinnostmi a rozsudek se tak musí vztahovat na všechny, může soud rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jen tehdy, nedostaví-li se k prvnímu jednání ve věci všichni řádně obeslaní žalovaní (ustanovení § 153b odst. 2 OSŘ).

Pokud byl vynesena rozsudek pro zmeškání a žalovaný zmeškal první jednání ve věci z důvodů omluvitelných, žalovaný může navrhnout zrušení takového rozsudku. NSČR ve svém rozhodnutí⁴⁷ konstatoval, že omluva žalovaného je důvodná, jestliže tvrdí takové skutečnosti, které jsou způsobilé jeho neúčast u jednání soudu omluvit. Omluvitelným důvodem tak může být např. nemoc žalovaného⁴⁸ nebo za určitých předpokladů i časová kolize s jiným soudním sporem⁴⁹. Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání musí žalovaný podat nejpozději v den, kdy tento rozsudek právní moci (právní moci nabývá marným uplynutím lhůty k podání odvolání). Pokud soud uzná uvedený návrh jako důvodný (tj. žalovaný prokáže, že jednání zmeškal z omluvitelných důvodů), rozsudek pro zmeškání usnesením zruší a po nabytí právní moci tohoto usnesení nařídí jednání ve věci (ustanovení § 153b odst. 4 OSŘ).

Jestliže žalovaný podal kromě návrhu na zrušení kontumačního rozsudku soudu prvního stupně i odvolání, a návrhu na zrušení kontumačního rozsudku bylo pravomocným usnesením vyhověno, k odvolání se nepřihlíží (ustanovení § 153b odst. 5 OSŘ).

⁴⁶ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 1084 s.

⁴⁷ rozhodnutí NSČR 2 Cdon 1027/96

⁴⁸ rozhodnutí NSČR 20 Cdo 2056/2000

⁴⁹ rozhodnutí NSČR 31 Cdo 2432/98

Závěrem je třeba dodat, že kontumační rozsudek je možné vydat pouze jednou. Zrušil-li soud kontumační rozsudek a žalovaný se k nařízenému jednání opět nedostavil, nelze znovu rozhodnout kontumačně.

4.10 Rozhodnutí ve zkráceném (rozkazním) řízení

4.10.1 Platební rozkaz

Platební rozkaz ve smyslu ustanovení § 172 a násl. OSŘ je specifickou formou soudního rozhodnutí, které je vydáváno v tzv. rozkazním řízení, které je jedním ze zkrácených řízení. Rozkazní řízení je zvláštním druhem řízení, a to z toho důvodu, že v jiném než ve zkráceném řízení platební rozkaz nelze vydat.

Základním předpokladem pro úspěšné vydání platebního rozkazu je podání žaloby, ze které vyplývá především existence nepochybných nároků, které musí být prokázány předložením příslušných důkazů. Pokud je splněna výše uvedená podmínka, tzn., že uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem v podané žalobě a je uplatněno právo na zaplacení peněžité částky, může soud vydat platební rozkaz i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného. V praxi se lze však nejčastěji setkat s žalobami, které výslovně směřují k vydání platebního rozkazu, s tím, že pokud bude žalovaným v zákonné lhůtě podán proti tomuto platebnímu rozkazu odpor (k pojmu odpor viz níže), navrhuje žalobce, aby soud vynesl rozsudek téhož znění.

Důležitým faktorem pro vydání platebního rozkazu je především nepochybné prokázání existence žalobcových nároků. Pokud je tato podmínka splněna, může být takto žalobci vyhověno i v případě, že předmětem žaloby jsou nemalé peněžité částky, důležitá je ale již zmíněná nepochybnost a zřejmost.

Rozkazní řízení je charakteristické širokou škálou odlišností od klasického civilního řízení sporného. Nejmarkantnější rozdíl je možno spatřovat zejména ve skutečnosti, že zde vůbec nedochází k soudnímu jednání či dokazování. Vydání platebního rozkazu ovšem spočívá pouze na úvaze soudu. Pokud soud sezná, že nárok žalobce není dostatečně prokázán, platební rozkaz nevydává a jednání nařídí.

Předpokladem pro zahájení řízení směřujícího k vydání platebního rozkazu je tedy podaná žaloba, kterou musí být uplatněn konkrétní peněžitý nárok, a která byla zpravidla

označována jako návrh na vydání platebního rozkazu. Za předpokladu, že soud platební rozkaz vydá, uloží žalovanému, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu zaplatil žalobci žalovanou částku a příslušné náklady řízení, nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal (ustanovení § 172 odst. 1 OSŘ). Stejně tak jako v klasickém řízení i v řízení rozkazním platí, že soud je žalobním petitem vázán, nemůže tedy žalovanému uložit zaplacení částky vyšší, než jaká je uplatňována v žalobě.

Zejména s ohledem na skutečnost, že rozkazní řízení je formou zkráceného řízení, ve kterém není nařízeno soudní jednání a není tedy žalovanému dána možnost předkládat svá tvrzení, OSŘ stanoví, že platební rozkaz musí být doručen žalovanému do vlastních rukou a náhradní doručení je v tomto případě vyloučeno (ustanovení § 173 odst. 1 OSŘ).

OSŘ zná i případy, kde má být předmětem žaloby peněžité plnění, nicméně i přesto nelze platební rozkaz vydat. Jedná se o případy, kdy jde o věc, ve které má jednat a rozhodovat senát (neplatí, jde-li o uplatnění nároku zaměstnance na pracovní odměnu vůči zaměstnavateli) nebo není-li znám pobyt žalovaného anebo má-li být platební rozkaz doručen žalovanému do ciziny.

Jak jsem již zmínil výše, obsahem platebního rozkazu je povinnost uložená žalovanému, která spočívá v zaplacení peněžité částky a nákladů řízení. Nicméně žalovanému je dána možnost podání tzv. **odporu**. Pokud není proti platebnímu rozkazu podán odpor v zákonem stanovené lhůtě, nabývá platební rozkaz právní moci a jako takový má účinky pravomocného rozsudku. Podáním odporu se však platební rozkaz ruší v celém rozsahu a následně dojde k nařízení jednání soudem. OSŘ sice stanoví, že odpor má být odůvodněn, nicméně i neodůvodněný odpor je způsobilý platební rozkaz zrušit. Pokud bude odpor podán opožděně, soud jej odmítne, stejně tak jako jej odmítne, pokud byl podán osobou, která k jeho podání není oprávněna.

V této souvislosti lze závěrem dodat, že institut rozkazního řízení a platebního rozkazu jako takového je v praxi velice oblíbeným a rozšířeným, a to zejména mezi velkými bankovními a leasingovými institucemi, které za svými klienty často evidují nepřeborné množství pohledávek a toto řízení je pro ně často nejrychlejší cestou, jak se domoci svých práv.

4.10.2 Elektronický platební rozkaz

Institut elektronického platebního rozkazu byl do českého právního řádu zaveden novelou OSŘ, která byla provedena zákonem č. 123/2008 Sb., účinnou od 1. června 2008, která nově inkorporovala do OSŘ ustanovení § 174a nazvané „Elektronický platební rozkaz“.

OSŘ v tomto ustanovení stanoví, že je-li návrh podán na elektronickém formuláři podepsaném uznávaným elektronickým podpisem žalobce (k pojmu uznávaný elektronický podpis blíže viz kapitolu 3.3.1 Forma podání) a nepřevyšuje-li peněžité plnění požadované žalobcem částku 1.000.000,-Kč, soud může vydat na návrh žalobce elektronický platební rozkaz. Dále stanoví, že příslušná ustanovení OSŘ o platebním rozkazu se na elektronický platební rozkaz užijí přiměřeně.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že nejmarkantnějšími rozdíly mezi platebním rozkazem a elektronickým platebním rozkazem jsou zejména nutnost podat návrh na elektronickém formuláři podepsaném uznávaným elektronickým podpisem a peněžité plnění v tom kterém případě nesmí přesáhnout částku 1.000.000,- Kč. Dalším rozdílem je, že soudní poplatek účtovaný za takový návrh činí 4% z žalované částky (resp. 800,- Kč pokud výše žalované částky nepřesáhne 20.000,- Kč) a nikoliv (obecně vzato) 5 % z žalované částky, jak je tomu u běžných sporů (viz příloha ZOSP). Lze tedy předpokládat, že i z tohoto důvodu bude elektronický platební rozkaz často užívaným prostředkem.

Vzhledem k tomu, že se jedná v českém právu o relativně nový institut, názory na jeho funkčnost a efektivitu se po jeho zavedení velice různily. Za všechny lze uvést názor Karla Svobody, soudce Okresního soudu Plzeň-město a doktoranda Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni, který k výše uvedenému uvádí, uvádí, že, cit: *„Zavedení možnosti podat návrh na vydání elektronického platebního rozkazu správně reaguje na nový způsob komunikace, který umožňuje internet. Není důvod, proč by se tento dnes již běžný způsob dorozumívání neuplatnil i během soudního řízení. Ale nelze čekat zázraky. Zavedení „elektronického“ platebního rozkazu sice povede ke zvýšení míry komfortu žalobců a jejich právních zástupců, kteří si opatří ověřený elektronický podpis. Urychlení soudního řízení však „elektronický“ platební rozkaz nepřinese. Naopak zvýší míru pracovní zátěže soudních úředníků a sníží příjmy jednotlivých soudů ze soudních poplatků. To však není starost účastníků řízení. V prvních týdnech je třeba se při podávání návrhů na vydání elektronického*

„plaťáku“ obrnit trpělivostí. Každá novinka potřebuje čas, aby mohla dobře a v rámci svých možností fungovat.“⁵⁰

Dle mého názoru je zavedení institutu elektronického platebního rozkazu do českého právního řádu velice vhodné, a to zejména s ohledem na současné trendy spočívající v elektronické komunikaci všeho druhu, nevidím tedy důvod k tomu, proč by tyto systémy nemohly být využity i v občanském soudním řízení. Myslím, že tento institut je pro futuro způsobilý urychlit soudní rozhodování a vyřizování příslušných agend (což se podle mého názoru v současnosti prokazuje), a tudíž poskytovat rychlejší ochranu práv jednotlivých subjektů.

4.10.4 Evropský platební rozkaz

Evropský platební rozkaz je taktéž relativně nedávnou novinkou zavedenou do českého právního řádu. Tento institut byl do českého právního řádu zaveden od 12. prosince 2008, kdy nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, které je přímo použitelné a tedy závazné pro všechny státy Evropské unie. Zavedením tohoto institutu byl do českého právního řádu zaveden nový typ rozkazního řízení a nový exekuční titul, obsažený v komunitárním pramenu práva.

Řízení o evropském platebním rozkazu vykazuje celou řadu odlišností oproti platebnímu rozkazu dle OSŘ, a to zejména v předpokladech pro jeho vydání, věcné působnosti, lhůtách pro podání odporu, řízení po podání odporu, otázce vydání částečného platebního rozkazu, formě řízení apod.

Řízení o evropském platebním rozkazu je vedeno pomocí vzorových formulářů s tím, že návrh na vydání platebního rozkazu je možno podat jak v listinné, tak v elektronické podobě opatřené uznávaným elektronickým podpisem. Specifikem tohoto návrhu pak je nutnost odůvodnit příslušnost soudu a přeshraniční povahu případu a prohlášení o poskytnutí pravdivých údajů.

Příslušný soud je povinen vydat evropský platební rozkaz co nejdříve, obvykle do 30 dnů, přičemž se do této lhůty se nezapočítává doba, po kterou byl návrh měněn, doplňován či

⁵⁰http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/txtexpresion_elektronick%c3%bd+platebn%c3%ad+rozkaz/art_5542/rbsearchsource_articles/pd_4/elektronicky-platebni-rozkaz-co-od-nej-cekat.aspx

opravován. Žalovaný může ve lhůtě do 30 dnů od doručení evropského platebního rozkazu buď zaplatit žalobci požadovanou částku, nebo podat odpor. Podání odporu má pak ten důsledek, že je soud povinen projednat věc v nezkráceném civilním řízení.

I v tomto případě se mi jeví zavedení tohoto institutu do českého právního řádu vhodným, a to taktéž zejména s ohledem na současné trendy spočívající v elektronické komunikaci všeho druhu. Myslím, že tento institut zefektivní vymáhání pohledávek v přeshraničních věcech a tudíž bude poskytovat rychlejší a účinnější ochranu práv jednotlivých zúčastněných subjektů.⁵¹

4.10.5 Směnečný platební rozkaz

Směnečný (šekový) platební rozkaz ve smyslu ustanovení § 175 OSŘ je taktéž velice specifickou formou soudního rozhodnutí, které je vydáváno v tzv. směnečném (šekovém) řízení, které je taktéž jedním ze zkrácených řízení. V jiném než tomto druhu řízení nelze směnečný (šekový) platební rozkaz vydat.

Základním předpokladem pro úspěšné vydání směnečného (šekového) platebního rozkazu je předložení soudu prvopisu směnky či šeku, o jejichž pravosti není třeba pochybovat. Uvedené ustanovení hovoří též o tom, že soudu musí být předloženy též další listiny, které jsou nutné k uplatnění žalobcova práva (bude se jednat např. o vyplňovací prohlášení směnečné, na jehož základě byl žalobce oprávněn doplnit blankosměnku). Pokud jsou splněny obě uvedené podmínky, soud vydá směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do patnácti dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení, nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti tomuto platebnímu rozkazu namítá. Obdobně jako v případě platebního rozkazu je vyloučeno náhradní doručení, směnečný (šekový) platební rozkaz musí být bezpodmínečně doručen do vlastních rukou žalovaného. Důvodem je zejména patnáctidenní lhůta k zaplacení požadované částky, resp. k podání námitek (tj. k uplatnění procesní obrany).

Pokud žalovaný nepodá námitky včas nebo vezme-li je zpět, má směnečný (šekový) platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku. Pokud jsou námitky podané opožděně, tj. po uplynutí zákonem stanovené patnáctidenní lhůty, popř. pokud tyto neobsahují odůvodnění,

⁵¹ Evropský platební rozkaz za dveřmi, Právní rádce 10/2008

popř. pokud jsou tyto podány neoprávněnou osobou, soud tyto odmítne a směnečný (šekový) platební rozkaz taktéž nabývá účinků pravomocného rozsudku.

Za předpokladu, že žalovaný námitky podá a jsou podány řádně (do patnácti dnů, osobou oprávněnou k jejich podání a obsahují odůvodnění), nařídí soud k projednání těchto námitek jednání (námitkové řízení).

Zde je třeba upozornit na zásadní odlišnost mezi platebním rozkazem a směnečným (šekovým) platebním rozkazem, kdy podáním odporu se platební rozkaz ruší, nicméně podáním námitek se směnečný (šekový) platební rozkaz neruší, ale dochází k jeho přezkumu. Výsledkem námitkového řízení je rozsudek vynesený soudem, ve kterém soud stanoví, zda směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti, nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu, s ohledem na to, jaké námitky žalovaný uplatnil. Platí, že vezme-li žalovaný námitky zpět, soud usnesením řízení o námitkách zastaví.

Ve vztahu k námitkám proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu hraje velice významnou roli fakt, že ve vztahu k nim platí tzv. **koncentrace námitek**, vyjádřená tím, že k námitkám později vzneseným již nelze přihlížet. Pokud se žalovaný bude chtít proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu s úspěchem bránit, je třeba již v rámci námitek vylíčit vše, co svědčí v jeho prospěch, a nikoliv uvádět další námitky až v rámci námitkového řízení. V této souvislosti je třeba poukázat na rozhodnutí NSČR 29 Cdo 2605/2007, který dovedl, že tvrzení, že majitel nabyl směnku ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí, popř. při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka, nepodléhá zásadě koncentrace směnečného řízení, a to s ohledem na skutečnost, že uvedené tvrzení totiž nepředstavuje samostatnou námitku proti směnečnému platebnímu rozkazu (jde toliko o předpoklad přípustnosti námitek, majících původ ve vlastních vztazích k předchozímu majiteli směnky). Ve vztahu ke koncentraci námitek dále považuji za vhodné uvést skutečnost, která byla dovozena v rozhodnutí VSČR 5 Cmo 90/2007, který dovedl, že v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu přihlédne soud k neplatnosti právních jednání i bez toho, aby se toho žalobce dovolával, jen pokud jsou okolnosti, na kterých se má tato neplatnost zakládat, skutkově vylíčeny již ve včas podaných námitkách.

5. Vzájemný vztah žaloby a rozsudku

Vzájemný vztah rozsudku vůči podané žalobě je možné v obecné rovině charakterizovat jako odpověď na podanou žalobu. Petit žaloby je vlastně návrhem žalobce, jak by mělo požadované soudní rozhodnutí znít (toto však samozřejmě neznamená, že pokud petit žaloby není formulován vhodně, že soud není oprávněn jej vhodně modifikovat).

Z tohoto důvodu je dále uvedený výklad členěn tak, že tento vzájemný vztah je popisován charakteristikou žaloby a charakterem jí odpovídajícího rozsudku popř. charakteristikou skutečnosti požadované v žalobě a jí odpovídající formy rozsudku.

5.1 Rozsudek a předmět řízení⁵²

Předmět civilního sporného řízení je vymezen žalobním petitem a soud o něm autoritativně rozhoduje vždy rozsudkem. Soud musí při tomto rozhodování o žalobním nároku vždy respektovat dvě základní zásady.

První zásada je obsažena v ustanovení § 152 odst. 2 OSŘ, který stanoví, že rozsudkem má být rozhodnuto o celé projednávané věci. Rozsudek, kterým je rozhodnuto o celém předmětu řízení, je označován jako konečný rozsudek ve věci. Konečný rozsudek musí tedy postihnout celý předmět řízení, ať je ve věci rozhodnuto kladně nebo záporně, což v praxi znamená, že soud rozsudkem žalobě buď zcela vyhoví, nebo částečně vyhoví a částečně žalobu zamítne, nebo žalobu zcela zamítne.

Z této zásady existují dvě výjimky, jimiž je vydání rozsudků jen o části předmětu řízení, tj. rozsudku částečného, nebo jen o základu věci, tj. rozsudku mezitímního (k oběma uvedeným rozsudkům bližší výklad viz kapitola 4.9.4 Rozsudek konečný, částečný a mezitímní). Oba uvedené typy rozsudků nevyčerpávají celý předmět řízení a jejich použití závisí výhradně na uvážení soudu. Rád bych však zdůraznil, že právě z důvodu, že tyto rozsudky svým obsahem celý předmět řízení nevyčerpávají, musí být v řízeních, ve kterých jsou použity, rozhodnuto o zbytku předmětu (o zbývajících částech nároku nebo o výši nároku a o nákladech řízení) ještě rozsudky konečnými.

⁵² Milan Holub a kolektiv autorů: Vzory smluv a podání, 7. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha, 2002

Z uvedeného tak vyplývá, že soud v rámci vedeného řízení musí vždy rozhodnout o celé projednávané věci, ale nemusí se tak dít vždy najednou (v jeden časový okamžik a jedním rozsudkem).

Onou celou projednávanou „věcí“, o níž má být rozhodnuto, má zákon na mysli „věc samu“, tedy předmět řízení vymezený žalobním petitem. Na tomto místě považuji za vhodné alespoň v krátkosti připomenout, že předmět řízení je, kromě jeho vymezení v žalobním petitu, eventuálně určen i jinými dispozitivními úkony účastníků řízení, především pak vzájemnou žalobou či změnou žaloby (viz kapitola 3.4 Žalobní petit a jeho druhy). Pro následující výklad však bude účelné se přidržovat pravidla, že obsah konečného rozsudku ve věci samé se odvíjí od obsahu žalobního nároku formulovaného v petitu podané žaloby. V kapitole 3.4 Žalobní petit a jeho druhy jsem představil různé druhy žalobních petitů, které se mezi sebou odlišují především počtem tvrzených žalobních nároků. V následujícím výkladu se pokusím vysvětlit, jakým způsobem rozhoduje soud o takto vymezených druzích žalobních nároků, aby splnil zákonnou povinnost rozhodnout o celé projednávané věci.

Nejjednodušší situace nastává v případech, kdy žalobce v podané žalobě uplatňuje pouze jeden žalobní nárok vyplývající z jednoho skutkového stavu. V tomto případě jde o tzv. **jednoduchý petit**, který v praxi obsahuje převážná většina žalob. Soud ve výroku konečného rozsudku rozhodne pouze o tomto jednom uplatňovaném žalobním nároku tím způsobem, že jej žalobci buď zcela přizná, nebo nepřizná (popř. zčásti přizná a zčásti zamítne).

Příklad jednoduchého petitu a jemu korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy, a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy, a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Složeným petitem žalobce formuluje dva či více žalobních nároků plynoucích z více nebo jednoho skutkového stavu. Tyto nároky se žalobou uplatňují zpravidla současně, vedle

sebe, a žaloba jako taková směřuje k tomu, aby tyto všechny byly žalobci přiznány. V právní teorii se tato situace nazývá jako hromadění žalobních nároků (tzv. **objektivní kumulace**).

Příklad složeného petitu a jemu korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy a zároveň uhradit XY jako náhradu za poškození tohoto automobilu a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.
Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy a zároveň uhradit XY jako náhradu za poškození tohoto automobilu a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Soud musí rozhodnout o všech uplatňovaných nárocích způsobem jako v případě jednoduchého petitu, tj. buď všechny uplatňované nároky přizná, nebo zamítne (popř. zčásti přizná a zčásti zamítne).

Existují však i zvláštní případy složeného petitu, kterými žalobce uplatňuje více nároků eventuálně nebo alternativně tím způsobem, že se nároky vzájemně vylučují. Konečným rozsudkem může být poté přiznán jen jeden z těchto nároků.

Prvním zvláštním případem složeného petitu je **petit eventuální**, kterým se žalobce domáhá určitého primárního (hlavního) výroku, avšak pro případ, že nebude tvrzený žalobní nárok shledán jako odůvodněný, požaduje výrok sekundární (pomocný). V praxi půjde např. o případy, kdy se žalobce domáhá z důvodu ochrany vlastnického práva určitého plnění - vydání neoprávněně zadržované věci, ale zároveň počítá s tím, že tomuto návrhu nemuselo být soudem vyhověno (žaloby na vydání věci bude zamítnuta nebo věc neexistuje a není ji tak možno přisoudit z důvodu nemožnosti plnění), a proto požaduje z důvodu náhrady škody plnění jiné, zpravidla peněžité. V zásadě je přípustná žaloba i s více eventuálními petitu, je-li současně určeno pořadí, v jakém mají být posouzeny.

Příklad eventuálního petitu a jemu korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Nemá-li žalobce již tento automobil k dispozici, na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný povinen žalobci uhradit XY jako náhradu škody a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. nebo Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný povinen žalobci uhradit XY jako náhradu škody a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Soud o sekundárně uplatňovaném nároku rozhodne jen tehdy, jestliže nevyhověl primárně uplatňovanému nároku. V opačném případě se sekundárním nárokem nezabývá. Pokud žalobce podá žalobu s více eventuálními petity, soud se jimi zabývá podle pořadí určeného žalobcem, přičemž o dalším eventuálním petitu rozhodne soud jen tehdy, pokud nebyl shledán opodstatnění dřívější eventuální petit.

V tzv. **alternativním petitu** žalobce uvádí všechna plnění, z nichž může žalovaný volit. Děje se tak v případě, že určitý právní předpis nebo právní úkon stanoví, že dlužník může poskytnout věřiteli plnění podle své volby z více možností, a věřitel domáhaje se splnění této povinnosti v řízení před soudem, musí respektovat tuto možnost volby plnění dlužníkem i v žalobním petitu. Žalobou s alternativním petitem je soud vázán, a proto musí vždy rozhodnout o všech požadavcích alternativního plnění, avšak neshledá-li jako opodstatněné všechny žalobou uplatněné požadavky, žalobu zčásti zamítne. Pokud nastane situace, že volbu plnění některého z požadavků provede žalovaný již během řízení, soud mu potom výrokem rozsudku uloží již jen plnění zvolené. Lhůta k plnění bude pro všechna plnění shodná. Volbu plnění může žalovaný provést až do okamžiku vykonatelnosti rozsudku, avšak od jednou vykonané volby nemůže již ustoupit. Pokud se rozsudek stane vykonatelným, žalovanému právo volby zaniká a žalobci vniká právo navrhnout výkon rozhodnutí pro

kterékoli plnění. Dokud však žalobce není uspokojen v řízení o výkonu rozhodnutí jedním z přisouzených plnění, může žalovaný (dlužník) právo své volby ještě uskutečnit.

Příklad alternativního petitu a jemu korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy nebo, podle své volby, uhradit žalobci XY a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy nebo, podle své volby, uhradit žalobci XY a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Obsahuje-li žalobní petit tzv. **alternativu facultas (alternativní zmocnění)**, žalobce jím projevuje ochotu přijmout od žalovaného namísto plnění, které mu náleží (podle právního předpisu nebo smlouvy), plnění jiné, náhradní, vyjádřené v petitu žaloby (zpravidla peněžité). O náhradním plnění soud rozhodne jen tehdy, je-li důvodné plnění primární, přičemž přiměřenost náhradního plnění nezkontroluje. Bude-li žalobě s petitem obsahujícím alternativní zmocnění vyhověno, soud v rozsudku stanoví plnění primární, tzn. to, které je předmětem žaloby a které je odůvodněné skutkovými okolnostmi, jakož i plnění náhradní (sekundární) vyjádřené v petitu žaloby, na které však není podle hmotného práva právní nárok a je tudíž soudně nevymahatelné. Žalovaný není povinen toto náhradní plnění žalobci poskytnout, rozhodne-li se však takto učinit, je žalobce povinen tuto alternativu facultas přijmout.

Příklad petitu alternativa facultas a jemu korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy, přičemž tohoto plnění se může zprostit tím, že uhradí žalobci XY. Dále je žalobce povinen zaplatit náklady tohoto řízení, a to vše do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé

barvy, přičemž tohoto plnění se může zprostit tím, že uhradí žalobci XY. Dále je žalobce povinen zaplatit náklady tohoto řízení, a to vše do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Druhou zásadou, kterou musí soud při rozhodování o žalobním nároku respektovat, je skutečnost, že soud nesmí překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají (zásada „**iudex ne eat ultra petita partium**“).

Práva a povinnosti obsažená v žalobním nároku proto musí být žalobcem formulována jasně a jednoznačně, aby v případě, že soud uzná nárok žalobce za oprávněný, mohl být žalobní nárok převzat do výroku rozsudku a poté podle něj i nařízen a proveden výkon rozhodnutí. Soud tak nemůže účastníkům přiznat jiná práva a uložit jiné povinnosti, než jsou navrhovány, neboť je žalobním návrhem zcela vázán, a v důsledku toho musí soud vydaným rozsudkem žalobní petit zcela vyčerpat, ale nesmí jej překročit.

Je však nutné uvést, že o překročení návrhu se nejedná, pokud soud posoudí skutek, jenž byl předmětem řízení, po právní stránce jinak, než to učinil žalobce, a pokud na základě takového posouzení přizná žalobci požadované plnění (např. žalobce se domáhal plnění, o kterém se domníval, že vyplývá ze smlouvy, a ve skutečnosti však vyplývalo z bezdůvodného obohacení).

Soud také není žalobním návrhem vázán v tom ohledu, že by musel do výroku rozsudku doslovně převzít žalobcem formulovaný návrh na jeho znění. Soud tak ve výroku rozsudku nemusí uvádět údaje, které vymezení práv a povinností účastníků jen zdůvodňují, i když byly uvedeny v žalobním petitu, popř. může použít jiná slova k přesnějšímu vyjádření stejných práv a povinností, kterých se žalobce v žalobním petitu domáhal.

Tato zásada nachází svůj odraz v ustanovení §153 odst. 2 OSŘ, resp. jeho výkladu a contrario, protože uvedené ustanovení připouští dva okruhy výjimek, kdy návrhy účastníků překročit lze. Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

První okruh výjimek se týká pouze řízení nesporných, v nichž soud není vázán návrhy účastníků, proto může přisoudit více, než je požadováno (např. přiznat vyšší výživné), nebo něco jiného než je navrhováno (např. vydat jiné rozhodnutí o výchově nezletilého

dítěte)⁵³. Ani v těchto řízeních však soud nemůže zcela vybočit z předmětu řízení vymezeného v návrhu na zahájení řízení nebo v usnesení o zahájení řízení (např. nemůže v řízení zahájeném jen o výživném a jeho výši nezletilého dítěte rozhodnout o výchově tohoto dítěte).

Druhým okruhem výjimek jsou situace, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky, jinými slovy, kdy hmotněprávní předpisy předurčují určitý způsob řešení právních vztahů mezi účastníky, přičemž tyto mohou nastat jak ve sporných, tak nesporných řízeních. Jedná se např. o případy vypořádání náhrady škody způsobené několika škůdci (ustanovení § 438 OZ), vypořádání podílového spoluvlastnictví (ustanovení § 142 OZ) nebo vypořádání společného jmění manželů (ustanovení § 150 odst. 3 OZ a ustanovení § 149 OZ).

5.2 Členění žalob a jim korespondujících rozsudků

Jak již bylo shora uvedeno, ustanovení § 80 OSŘ stanoví, že, cit: „*Žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména*

a) o osobním stavu (o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého);

b) o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva;

c) o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.“

Tento zákonný výčet je považován za demonstrativní, z čehož vyplývá, že lze v zásadě podat i takové žaloby (návrhy na zahájení řízení), které by bylo možné jen s obtížemi podřadit pod některou z vymezených skupin, čemuž bude samozřejmě odpovídat fakt, že v praxi budou vydávány i takové rozsudky, které nebudou s uvedenými skupinami korespondovat.

⁵³ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 269

5.2.1 Žaloba (návrh na zahájení řízení) a rozsudek ve věcech osobního stavu (tzv. statusové)

Jak jsem uvedl již v kapitole 3.6.1 Žaloba (návrh na zahájení řízení) ve věcech osobního stavu, o věcech osobního stavu je rozhodováno jak ve sporném (např. řízení o rozvod manželství nebo zrušení registrovaného partnerství), tak i nesporném řízení (zahájeném buď na návrh (např. řízení o osvojení) nebo bez návrhu (např. řízení o způsobilosti k právním úkonům)), proto lze pro úkon účastníka řízení, jimiž se tato řízení zahájí, používat termín jak žaloba (ve sporném řízení), tak návrh na zahájení řízení (v nesporném řízení).

Podáním žaloby nebo návrhu ve věcech osobního stavu se zahajuje řízení, jehož cílem je, aby soud autoritativně rozhodl o osobním statusu fyzických osob. OSŘ uvádí pouze demonstrativní výčet žalob ve věcech osobního stavu ve svém ustanovení § 80 písm. a) OSŘ. Kromě žalob, které OSŘ ve svém výčtu uvádí, lze do této skupiny zařadit např. návrhy na zbavení či omezení rodičovské zodpovědnosti. Je třeba uvést, že tyto žaloby zpravidla nemíří k vydání exekučního titulu.

Výsledkem soudního procesu ve statusových věcech je rozsudek, který je svojí povahou konstitutivní (právo tvorný), tzn., že zakládá, mění nebo ruší právní stav fyzické osoby, čímž autoritativně upravuje její osobní status. Statusové rozsudky mají právní účinky ex nunc a působí erga omnes, tzn., jsou závazné pro každého, nikoli pouze pro účastníky sporu a soud (ustanovení § 159a odst. 3 OSŘ).

Příklad žaloby (návrhu na zahájení řízení) ve věci osobního stavu (tzv. statusové) a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Manželství uzavřené dne XY před Městským úřadem v XY mezi XY a XX, rozenou XV, se rozvádí. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že manželství uzavřené dne XY před Městským úřadem v XY mezi XY a XX, rozenou XV, se rozvádí. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů.

5.2.2 Žaloba na plnění a rozsudek na plnění

Žaloba na plnění je v praxi nejčastějším druhem žalob podávaných k civilním soudům. Tato žaloba umožňuje žalobci domáhat se toho, aby byla soudem uložena žalovanému povinnost splnit to, co měl žalovaný již dříve plnit sám, přičemž je lhostejno, jestli se jedná o povinnost, která je mu uložena zákonem, či zda mu tato povinnost vznikla na základě smluvního vztahu nebo z protiprávního jednání. Povinnost, která je ukládána soudem nejčastěji, spočívá v povinnosti žalovaného něco dát, něco konat, něčeho se zdržet, nebo něco strpět. Tato žaloba pak směřuje k vydání rozsudku, kterým je uložena některá z výše uvedených povinností a který se, za předpokladu, že proti němu nebude podán opravný prostředek, stává po nabytí právní moci exekučním titulem pro případ, kdy by žalovaný nesplnil takto uloženou povinnost dobrovolně.⁵⁴

U žalob na plnění je namístě obezřetnost co do správné formulace žalobního petitu, neboť žalobou požadované plnění musí plně korespondovat s předpisy hmotného práva. V případě vlastnické žaloby tak nelze např. žalovat na vydání nemovité věci, nýbrž je třeba žalovat na vyklizení nemovitosti. Nelze též žalovat na zrušení smlouvy soudem, nýbrž na určení neplatnosti smlouvy (jsou-li pro to zákonné důvody), popř. na určení vlastnického práva, které v důsledku neplatnosti takové smlouvy nepřešlo.

Obecně vzato je možné žaloby na plnění považovat za specifický prostředek nápravy stavu, který vznikl na základě porušení povinnosti určitým subjektem; jde o tzv. reparaci porušených právních vztahů.

Rozsudky, které jsou vydávány jako odpověď na uvedené žaloby, jsou svojí povahou rozsudky deklaratorními, tzn. takovými, které určují, co je v posuzovaném případě právem.

Rozsudky na plnění, jinak též rozsudky kondemnatorní, ukládají žalovanému povinnost určitého plnění spočívajícího v povinnosti něco dát (dare), něco konat (facere), něčeho se zdržet (omittere) nebo něco strpět (pati). Je potřeba zdůraznit, že uvedená povinnost není založena rozsudkem, ale zákonem, právním vztahem či porušením práva, ze kterých vychází, a kterou měl žalovaný již dříve splnit sám. Rozsudky na plnění mají proto deklaratorní povahu a plní jakousi reparační funkci porušeného právního vztahu.

Pokud žalovaný nesplní rozsudkem uložením plnění dobrovolně, rozsudek na plnění se stává exekučním titulem. Výroku rozsudků na plnění, kterým se ukládá jiná povinnost než

⁵⁴ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 206

zaplacení peněžité částky, musí odpovídat jeden ze způsobů exekuce uvedený v ustanovení § 258 odst. 2 OSŘ, ledaže byl vydán rozsudek, který se exekučně nevykonává (ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ).

Příklad žaloby ve věci peněžitého plnění a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku ve výši XY, spolu s úrokem z prodlení ve výši XY% ročně a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku ve výši XY, spolu s úrokem z prodlení ve výši XY% ročně a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Příklad žaloby ve věci nepeněžitého plnění a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy, a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, bílé barvy, a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Specifickým druhem rozsudků na plnění jsou rozsudky ukládající prohlášení vůle. Ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ stanoví, že pravomocné rozsudky ukládající prohlášení vůle nahrazují toto prohlášení. Uvedené znamená, že rozsudek po nabytí právní moci nahrazuje chybějící projev vůle, tj. nastupuje namísto právního úkonu, který žalovaný nechtěl učinit, ač měl. Jedná se o to, že rozsudkem je nahrazena povinnost projevit vůli vyplývající z právního úkonu nebo zákona, např. povinnost uzavřít smlouvu, k jejímuž uzavření se žalovaný zavázal prostřednictvím smlouvy o smlouvě budoucí dle ustanovení § 50a odst. 2 OZ, nebo nahrazuje vůli některého spoluvlastníka za účelem dosažení dohody o hospodaření se společnou věcí dle ustanovení § 139 odst. 2 OZ.

Předpokladem vydání takového rozsudku je tudíž skutečnost, že žalovaný neprávem odmítá učinit určitý projev vůle, ke kterému je na základě určitého právního vztahu nebo zákona povinen.

Výrok rozsudku ukládá žalovanému povinnost uzavřít s žalobcem smlouvu, případně dohodu, o určitém znění, přičemž text smlouvy buď tvoří součást výroku, nebo je k rozsudku přiložen a výrok na něj odkazuje jako na nedílnou součást.

Na tomto místě je třeba uvést, že rozsudek nahrazuje projev vůle pouze jedné smluvní strany, přičemž projev vůle druhé smluvní strany je obsažen již v petitu samotné žaloby o prohlášení vůle, popř. petit odkazuje na ofertu, kterou žalobce k žalobě přikládá jako její nedílnou součást. K uzavření smlouvy dojde v okamžiku, kdy rozsudek ukládající prohlášení vůle nabude právní moci.

Příklad žaloby ukládající prohlášení vůle a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Žalovaný je povinen uzavřít se žalobcem v příloze této žaloby obsaženou kupní smlouvu o prodeji osobního automobilu zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, za kupní cenu XY a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že žalovaný je povinen uzavřít se žalobcem v příloze tohoto rozsudku obsaženou kupní smlouvu o prodeji osobního automobilu zn. Škoda Octavia, číslo výroby X, za kupní cenu XY a zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

5.2.3 Žaloba určovací a rozsudek určovací

Žalobce se touto žalobou domáhá určení, zda určitý právní vztah nebo právo existuje či neexistuje. Žalobci tak k ochraně jeho práva postačuje pouhé autoritativní určení tohoto práva (tzv. „postavení práva najisto“). Cílem takto podané žaloby je, aby soud ve svém rozsudku autoritativně rozhodl o tom, že určitý právní vztah nebo právo existuje (pozitivní určovací žaloba) nebo neexistuje (negativní určovací žaloba).

Předmětem určení může být v zásadě jen právo či právní vztah, nikoliv pouhá právní skutečnost (např. žaloba na určení vlastnického práva movité nebo nemovité věci, či žaloba na určení neplatnosti smlouvy).

Podmínkou úspěšnosti takto podané žaloby je naléhavý právní zájem⁵⁵ věcně legitimovaného subjektu, tj. žalobce. Ten je dán především tehdy, je-li existence určitého právního vztahu neurčitá a v souvislosti s tím hrozí žalobci újma na jeho právech. Naléhavý právní zájem je dán především tehdy, pokud by bez určení práva bylo toto právo ohroženo, anebo by se postavení žalobce stalo nejistým.⁵⁶ Nedostatek právního zájmu by pak zapříčinil zamítnutí podané žaloby.

O určovací žalobě se dá zejména hovořit jako o preventivním nástroji ochrany práv. V praxi se určovací žaloba však uplatní převážně v těch případech, kdy na plnění žalovat nelze. Z uvedeného pak vyplývá, že se tyto dvě žaloby vylučují, a to v zásadě ve prospěch žaloby na plnění.

V rozsudku určovacím soud autoritativním způsobem stanoví, zda určitý právní vztah mezi účastníky existuje (pozitivní určovací rozsudek) nebo neexistuje (negativní určovací rozsudek). Takový rozsudek je svoji povahou deklaratorní s účinky *ex tunc*. Je třeba zdůraznit, že určovací rozsudek vždy určuje subjektivní práva ve vztahu ke konkrétním osobám (např. určuje, zda určité fyzické osoby vlastnické právo k určité věci je či není, zde mezi žalobcem či žalovaným existuje platný nájemní vztah či neexistuje apod.).

Samotný vztah žaloby určovací a žaloby na plnění se odbornou veřejností rozumí jako vztah prejudiciální, neboť soud musí nejprve řešit otázku existence právního poměru, tj. hlavní žalobní nárok určovací žaloby, a teprve poté na základě takto zjištěných skutečností má dostatečný základ pro to, aby rozhodl o žalobě na plnění. Platí proto, že je-li soudem pravomocně rozhodnuto o tom, že nějaký právní vztah existuje či neexistuje, toto rozhodnutí je právně závazné pro případnou žalobu na plnění z tohoto právního vztahu. Naopak však tato právní závaznost neplatí.

Podání určovací žaloby netvoří překážku *litispence* vůči žalobě na plnění a pravomocné rozhodnutí o žalobě na určení netvoří překážku *rei iudicatae* pro žalobu na plnění, i když se jedná o tentýž právní vztah. Naopak pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění vždy představuje překážku *rei iudicatae* pro žalobu na určení, protože jím byla

⁵⁵ R 17/72

⁵⁶ Winterová, A., *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979

posouzena existence či neexistence právního vztahu či práva, z něhož bylo žalováno na plnění.

Příklad žaloby určovací a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Určuje se, že žalovaný nemá vůči žalobci pohledávku ve výši XY na základě smlouvy o dílo uzavřené mezi žalobcem a žalovaným dne XY a dále, že žalovaný je povinen žalobci zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že se určuje, že žalovaný nemá vůči žalobci pohledávku ve výši XY na základě smlouvy o dílo uzavřené mezi žalobcem a žalovaným dne XY a dále, že žalovaný je povinen žalobci zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

5.2.4 Žaloba a rozsudek na založení, změnu či zrušení právního vztahu

Žaloby na založení, změnu či zrušení právního vztahu nemají výslovnou oporu v zákoně, a přesto se nedají řadit mezi výše uvedené druhy žalob. Představují v praxi běžně se vyskytující samostatnou kategorii žalob, označovanou též jako tzv. žaloby právotvorné či konstitutivní. Právotvorné proto, jelikož se jejich prostřednictvím žalobce domáhá toho, aby soud vydal takový rozsudek, kterým by nově založil, či změnil nebo zrušil již existující právní vztah mezi stranami sporu, nebo aby nově upravil jejich vzájemná práva a povinnosti. Rozsudky, které jsou vydávány na základě těchto žalob, vždy působí s účinky ex nunc. Jen výjimečně může zákon stanovit působnost ex tunc (např. ustanovení § 17 ZOR u rozsudku, kterým se prohlašuje manželství za neplatné).

Specifičnost právotvorných žalob spočívá zejména v tom, že soud může právní vztahy zakládat, měnit nebo rušit pouze na základě výslovného ustanovení zákona. Například lze jmenovat ustanovení § 142 OZ upravujícího institut podílového spoluvlastnictví. Citované ustanovení stanoví, že nedojde-li k dohodě, zruší spoluvlastnictví a provede vypořádání na návrh některého spoluvlastníka soud. Dalším příkladem může být ustanovení § 564 OZ

(určení doby plnění) nebo ustanovení § 68 OBZ. Jinými slovy, všude tam, kde má soud konstituovat právní poměry, je vždy zapotřebí výslovného zmocnění soudu zákonem.⁵⁷

Označení těchto žalob za právotvorné však může být samo o sobě zavádějící. V této souvislosti souhlasím s názorem prof. Wintrové, která uvádí, že cit.: „*V žádném případě tyto pravomocné, konstitutivní účinky nemá žaloba sama o sobě, nýbrž tyto účinky může mít jen rozsudek, jehož vydání je takovou žalobou požadováno.*“⁵⁸ Právotvorné účinky tak může mít až rozsudek, který je na základě těchto žalob vydáván a nikoliv žaloba sama o sobě. Přesnějším označením těchto žalob by podle mého názoru bylo „žaloby směřující k vydání právotvorného rozsudku“.

Příklad žaloby právotvorné a jí korespondujícího rozsudku:

Petit: Na základě uvedených tvrzení a připojených důkazů žalobce navrhuje, aby zdejší soud rozhodl ve věci takto: Podílové spoluvlastnictví žalobce XY a žalovaného XZ domu XY se zrušuje. Do výlučného vlastnictví žalobce se přikazuje XY. Do výlučného vlastnictví žalovaného se přikazuje YZ. Žalovaný je povinen žalobci zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek: Ve věci žalobce XY soud rozhodl tak, že podílové spoluvlastnictví žalobce XY a žalovaného XZ domu XY se zrušuje. Do výlučného vlastnictví žalobce se přikazuje XY. Do výlučného vlastnictví žalovaného se přikazuje YZ. Žalovaný je povinen žalobci zaplatit náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

5.2.5 Žaloba a rozsudek na založení, změnu či zrušení právního vztahu ve vztahu k NOZ

Jak již bylo uvedeno shora, rozhodnutí právotvorná jsou samozřejmě procesním institutem, nicméně více než významnou roli však tato rozhodnutí hrají i v hmotněprávní rovině. Důvodem toho je, že tato jsou sama o sobě důvodem vzniku nového, předtím neexistujícího hmotněprávního vztahu, popřípadě jeho změny či zániku, a to s účinky ex

⁵⁷ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, str. 211

⁵⁸ Winterová, A., Žaloba v občanském právu procesním. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979

nunc. Opět je na místě zopakovat, že k vydání takového právo tvorného rozhodnutí je vždy třeba výslovného zmocnění zákona.

Od 1. ledna 2014 nabývá účinnosti NOZ. Vystává tedy otázka, jakou roli budou hrát rozsudky na založení, změnu či zrušení právního vztahu po nabytí účinnosti NOZ, a to zejména, zdali tento druh rozsudků (a z povahy věci též jim konvenujících žalob) zůstane v našem právním řádu ve vztahu k občanskoprávní normě zachován a pokud ano, zdali jejich role a četnost bude posílena či zdali tyto budou hrát minoritní roli.

Za účelem pokusu o nastínění odpovědi na tuto otázku jsem z NOZ namátkově vybral 10 ustanovení, která budou soudy opravňovat k vydávání rozsudků, na základě kterých bude docházet k zakládání, změnám a rušením právních vztahů. Tyto jsem následně porovnal se současnou (zejména) občanskoprávní úpravou za účelem zjištění, zdali i v současné době existuje ustanovení zákona, které by soud v konkrétním případě opravňovalo k vydávání takového rozsudku.

Toto porovnání je s následujícími výsledky:

- i. Ustanovení § 401 odst. 2 NOZ stanoví, že cit.: „*Neplní-li nadační fond účel, ke kterému byl zřízen, soud jej zruší na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, a nařídí jeho likvidaci*“. Tomuto ustanovení s drobnými odchylkami odpovídá ustanovení § 7 odst. 6 písm. c) stále platného a účinného ZONANF, který stanoví, že cit.: „*Soud na návrh zřizovatele, vykonavatele závěti nebo osoby, která osvědčí právní zájem, nadaci nebo nadační fond zruší též, jestliže nadace nebo nadační fond neplní po dobu nejméně dvou let účel, pro který byly zřízeny, zejména jestliže nadace neposkytuje v uvedené době nadační příspěvky, a nadace nebo nadační fond ve lhůtě soudem stanovené nezjedná nápravu*“. Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že i za současné právní úpravy je soud oprávněn k tomu, aby k návrhu příslušné osoby zrušil nadační fond. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy nebudou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou rušeny nadační fondy, nad rámec současné právní úpravy.
- ii. Ustanovení § 417 NOZ stanoví, že cit.: „*Nenaplní-li ústav dlouhodobě svůj účel, zruší jej soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem*“. V současnosti tomuto ustanovení neodpovídá žádné ustanovení. Důvodem této skutečnosti je, že platná právní úprava tuto

právní osobu nezná, ačkoli co do fungování je ústav blízký obecně prospěšné společnosti podle ZOOPS. Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že za současné právní úpravy soudy nejsou oprávněny k tomu, aby ústavy rušily. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy budou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou rušeny ústavy, nad rámec současné právní úpravy, jelikož současná právní úprava tuto právní osobu nezná.

- iii. Ustanovení § 724 odst. 1 NOZ stanoví, že cit.: *„Je-li pro to závažný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah“*. Tomuto ustanovení odpovídá ustanovení § 148 odst. 1 OZ, který stanoví, že cit.: *„Soud může ze závažných důvodů na návrh některého z manželů zúžit společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.“*. Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že i za současné právní úpravy je soud oprávněn k tomu, aby k návrhu některého z manželů zúžil společné jmění manželů. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy nebudou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou zužována společná jmění manželů, nad rámec současné právní úpravy.
- iv. Ustanovení § 1028 NOZ stanoví, že cit.: *„Jsou-li hranice mezi pozemky neznatelné nebo pochybné, má každý soused právo požadovat, aby je soud určil podle poslední pokojné držby. Nelze-li ji zjistit, určí soud hranici podle slušného uvážení.“*. V současnosti tomuto ustanovení neodpovídá žádné ustanovení. Platná právní úprava zná v tomto smyslu pouze jediné ustanovení, které však dotčenou situaci nepokrývá, a to právo vlastníka pozemku požadovat oplocení sousedova pozemku (ustanovení § 127 OZ). Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že platná právní úprava právo souseda domáhat se, aby soud určil hranice mezi pozemky, nezná. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy budou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou určovány hranice mezi pozemky, nad rámec současné právní úpravy, jelikož současná právní úprava toto oprávnění souseda nezná. V této souvislosti je třeba zmínit konkrétní obtíž, se kterou se ten, kdo bude po soudu požadovat vydání rozsudku, kterým bude určována hranice mezi pozemky, bude muset vypořádat. Není totiž zcela zřejmé, jak má být formulován žalobní petit v rámci takovéto žaloby. Obecně platí, že žalobní petit má být formulován zcela jasně, přesně a srozumitelně tak, aby z něj bylo jednoznačně zřejmé, čeho se žalobce domáhá a co

navrhuje. V těchto konkrétních případech však je nabíledni, že žalobce ani mnohdy nebude schopen soudu sdělit, jak si představuje, aby byla hranice mezi pozemky určena (nedostatek informací, nemožnost vstupu na pozemky apod.). Již dnes se lze setkat s různými názory na to, jak má být petit v tomto konkrétním případě formulován. Karel Svoboda, soudce Okresního soudu Plzeň-město, k této problematice uvádí, že pro žalobce existují dvě možnosti, jak k této problematice přistoupit. První variantou, která by měla být užita vždy, když žalobce je schopen určit jak má být hranice mezi pozemky určena, je její přesné vymezení v žalobním petitu, např. prostřednictvím geometrického plánu. Pakliže žalobce není schopen takto určit danou hranici mezi pozemky, je nutno postupovat prostřednictvím druhé varianty. Tou je obecné vymezení žalobního petitu v tomto případě a současně informování soudu o tom, že žalobce není schopen identifikovat, jak by měla být hranice mezi pozemky určena s informací o tom, jaká součinnost soudu je pro žalobce nezbytná, aby tento byl schopen žalobu následně precizovat co do původně neurčitého petitu, jak je připuštěno judikaturou.⁵⁹ Autor nesplnění této povinnosti spojuje s možným odmítnutím žaloby podle § 43 OSŘ.⁶⁰ Petr Tégl, vědecký pracovník Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i, však daný institut natolik problematickým nespátřuje s ohledem na specifický charakter § 1028 NOZ. Důvodem je konstrukce dotčeného ustanovení, která sousedovi dává právo požadovat, aby soud určil hranice mezi pozemky podle poslední pokojné držby, pouze ji nelze-li zjistit, určí soud hranici podle slušného uvážení. Má za to, že nebude-li existovat poslední pokojná držba (kterou by bylo možné promítnout např. do geometrického plánu – a tedy takto přesně formulovat žalobní petit), bude pro žalobce velice složité jasně formulovat petit, byť až v průběhu soudního řízení. V takovém případě bude muset být žalobní petit formulován obecně, např. tak, že: žalobce žádá, aby soud určil hranici mezi pozemky dle kritérií stanovených v § 1028 NOZ. Petr Tégl nad rámec této problematiky uvádí, že cit.: *„Je vhodné dodat, že i když hranici pozemků nelze zjistit, neznamená to, že by v terénu objektivně neexistovala. Hranice proto existuje vždy, jen není v některých případech jasný její průběh. Povaha rozhodnutí soudu pak bude různá podle toho, zda soud svým určením věrně zachytí skutečnou hranici. Pokud ano, bude mít rozhodnutí pouze deklaratorní účinky. Pokud ne, bude naopak měnit hmotná práva – prakticky vždy ve*

⁵⁹ Viz. např. rozhodnutí ÚSČR 3137/09

⁶⁰ Karel Svoboda: Žaloby na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku, Právní rozhledy 4/2013

*prospěch jednoho souseda a v neprospěch druhého.*⁶¹ Podle mého názoru situace s formulací žalobního petitu v takovýchto případech nebude natolik složitá, jak uvádí Karel Svoboda, spíše se tedy přikláním k názoru Petra Téglu. Mám za to, že pokud skutečně existuje poslední pokojná držba, bude žalobce schopen ji bez dalšího popsat a tedy konkrétně formulovat svůj žalobní petit. Pokud ne, žalobce bude oprávněn petit formulovat obecně (a to na základě zákonného zmocnění dle § 1028 NOZ) a nechat rozhodnutí na soudu, který rozhodne podle slušného uvážení. Mám za to, že by však informace o tom, že poslední pokojná držba neexistuje, měla být v žalobě obsažena, aby soud mohl posoudit, zdali petit byl či nebyl formulován správně. Vzhledem k tomu, že NOZ v době sepisu této práce ještě nenabyl účinnosti, lze se pouze domnívat, jak budou soudy k této problematice přistupovat. Závěrem je též na místě poukázat na to, že soudní rozhodnutí dle § 1028 NOZ, jsem podřadil pod rozsudky právotvorné. Z uvedené polemiky je však možné vysledovat, že takovéto kategorické podřazení v tomto případě nebude možné, jelikož o právotvorný rozsudek se bude jednat pouze tehdy, když soud nebude potvrzovat hranici dle poslední pokojné držby (tj. budou se práva sousedů reálně měnit). Pakliže soud bude potvrzovat hranici dle poslední pokojné držby, tj. práva sousedů zůstanou fakticky nedotčena, bude se jednat o rozsudek deklaratorní.

- v. Ustanovení § 1034 NOZ stanoví, že cit.: „*Při pomnutí příčiny, pro niž byla povolena nezbytná cesta, aniž je na oprávněné straně nějaká jiná příčina pro zachování nezbytné cesty, soud na návrh vlastníka dotčeného pozemku nezbytnou cestu zruší.*“. Platná právní úprava nepokrývá všechny možné případy a je velice strohá a kusá, a má v tomto smyslu pouze jediné ustanovení, které přiznává vlastníku stavby, který není současně vlastníkem přilehlého pozemku a jeho přístup ke stavbě nelze zajistit jinak, právo tohoto vlastníka domáhat se u soudu zřízení věcného břemena v jeho prospěch spočívající v právu cesty přes přilehlý pozemek (ustanovení § 151o odst. 3 OZ). Výsledkem tohoto porovnání je pak zjištění, že, ač platná právní úprava dotčený institut upravuje jen kuse, mám za to, že i v současné době bylo možné se u soudu domáhat zrušení soudem přiznaného věcného břemena spočívajícího v právu cesty přes přilehlý pozemek, což fakticky odpovídá nové úpravě v NOZ. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy nebudou oprávněny k vydávání

⁶¹ Petr Tégel: Ještě k žalobám na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku, Právní rozhledy 9/2013

rozsudků, kterými budou rušena práva nezbytných cest, nad rámec současné právní úpravy.

- vi. Ustanovení § 1043 odst. 1 NOZ stanoví, že cit.: *„Na toho, kdo nabyl držby vlastnického práva poctivě, řádně a pravým způsobem, se hledí jako na vlastníka proti tomu, kdo mu věc zadržuje či ho jinak ruší, aniž k tomu má právní důvod, nebo pokud k tomu má právní důvod stejně silný či slabší.“*. V současnosti tomuto ustanovení neodpovídá žádné ustanovení. Důvodem této skutečnosti je, že platná právní úprava nezná takovou ochranu detence, a NOZ tedy zakotvuje novou žalobu z domnělého vlastnického práva (actio publicana). Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že platná právní úprava právo domáhat se soudní ochrany poctivě, řádně a pravým způsobem nabyté držby vlastnického práva, nezná. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy budou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými bude poskytována ochrana takovým právům, nad rámec současné právní úpravy, jelikož současná právní úprava tyto druhy žalob nezná.
- vii. Ustanovení § 1139 odst. 1 NOZ stanoví, že cit.: *„Navrhne-li některý ze spoluvlastníků soudu, aby rozhodl, že rozhodnutí většiny spoluvlastníků nemá vůči němu právní účinky, aby takové rozhodnutí zrušil, nebo je nahradil svým rozhodnutím, uspořádá soud právní poměry spoluvlastníků podle slušného uvážení. Soud může zejména rozhodnout, zda se má změna uskutečnit bez výhrad, s výhradami či proti zajištění, anebo zda se uskutečnit vůbec nemá.“*. Platná právní úprava nepokrývá všechny možné případy a je velice strohá a kusá, a má v tomto smyslu pouze jediné ustanovení, které stanoví, že pakliže nastane rovnost hlasů nebo nedosáhne-li se většiny anebo dohody při spoluvlastnickém rozhodování, rozhodne na návrh kteréhokoliv spoluvlastníka soud a pokud jde o důležitou změnu společné věci, mohou přehlasování spoluvlastníci žádat, aby o změně rozhodl soud (ustanovení § 139 odst. 2 a 3 OZ). Výsledkem tohoto porovnání je pak zjištění, že, ač platná právní úprava dotčený institut upravuje jen kuse, mám za to, že i v současné době bylo možné se u soudu domáhat uspořádání právních poměrů spoluvlastníků, což fakticky odpovídá nové úpravě v NOZ. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy nebudou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou uspořádávány právní poměry spoluvlastníků, nad rámec současné právní úpravy.

- viii. Ustanovení § 1749 NOZ stanoví, že cit.: *„Ujednají-li strany, že určitou náležitost smlouvy určí třetí osoba nebo soud, je takové určení podmínkou účinnosti smlouvy. Neurčí-li třetí osoba náležitost smlouvy v přiměřené lhůtě nebo odmítne-li ji určit, může kterákoli strana navrhnout, aby tuto náležitost určil soud.“*. V současnosti tomuto ustanovení neodpovídá žádné ustanovení. Důvodem této skutečnosti je, to, že obdobná dohoda smluvních stran byla možná pouze ohledně nepodstatné části smlouvy (ustanovení § 270 odst. 1 OBZ). Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že platná právní úprava právo domáhat se, aby soud určil určitou, mezi smluvními stranami ujednanou, náležitost smlouvy, nezná. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy budou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou určovány určité, mezi smluvními stranami ujednané, náležitosti smluv, ujednají-li si to smluvní strany nebo pokud tyto nebudou určeny (dle ujednání smluvních stran) třetími osobami v přiměřené lhůtě nebo odmítnou-li je tyto určit.
- ix. Ustanovení § 1792 odst. 1 NOZ stanoví, že cit.: *„Plyne-li ze smlouvy povinnost stran poskytnout a přijmout plnění za úplatu, aniž je ujednána její výše, či způsob, jakým bude tato výše určena, platí, že úplata byla ujednána ve výši obvyklé v době a v místě uzavření smlouvy. Nepodaří-li se takto výši úplaty určit, určí ji soud s přihlédnutím k obsahu smlouvy, povaze plnění a zvyklostem.“* Tato konstrukce nahrazuje různé dílčí úpravy, které byly obsaženy u jednotlivých smluvních typů, a stanovuje obecné pravidlo, podle kterého bude napříště určována výše úplaty, pokud smluvní strany toto ujednání opomenou. Výsledkem tohoto porovnání je tedy zjištění, že platná právní úprava právo domáhat se, aby soud určil výši úplaty, nezná. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy budou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou s přihlédnutím k obsahu smlouvy, povaze plnění a zvyklostem určovány výše úplat, pokud smluvní strany toto ujednání opomenou.
- x. Ustanovení § 1871 odst. 1 NOZ stanoví, že cit.: *„Každý z několika spoludlužníků dělitelného plnění je dlužen jen svůj díl a každý z několika věřitelů dělitelného plnění je věřitelem jen svého dílu, ledaže smlouva, zákon nebo rozhodnutí soudu stanoví jinak.“*. Tomuto ustanovení více méně odpovídá ustanovení § 511 odst. 2 OZ, které stanoví, že cit.: *„Není-li právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, anebo účastníky*

dohodnuto jinak, jsou podíly na dluhu všech dlužníků ve vzájemném poměru stejné.“ a dále ustanovení § 296 OBZ, které stanoví, že cit.: *„Je-li dlužník zavázán současně více věřitelům k nedělitelnému plnění, může plnění požadovat kterýkoli z věřitelů, nevyplývá-li ze zákona nebo smlouvy něco jiného.“* Výsledkem tohoto porovnání je zjištění, že i v současné době bylo možné, aby podíly dlužníků na dluhu byly soudem stanoveny rozdílně od smlouvy či zákona. Po nabytí účinnosti NOZ tedy soudy nebudou oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou stanovovány podíly dlužníků na dluhu, nad rámec současné právní úpravy.

Ze shora uvedeného vyplývá, že v polovině zkoumaných případů soudy budou po nabytí účinnosti NOZ nově oprávněny k vydávání rozsudků, kterými budou zakládány, měněny či rušeny právní vztahy, jelikož se jedná o oprávnění, která budou soudu přiznána nad rámec současné právní úpravy. Ve zbytku, tedy ve druhé polovině zkoumaných případů, zůstanou pravomoci soudů co do zakládání, změny či rušení právních vztahů více či méně stejné.

Jakkoliv z provedeného porovnání nelze učinit úplný a objektivně platný závěr, jelikož se skutečně jednalo o porovnání namátkově vybraných ustanovení, lze konstatovat následující.

Zcela jistě nelze přehlédnout, že tento druh rozsudků v našem právním řádu ve vztahu k občanskoprávní normě zůstane zachován, takže se v soudní praxi budeme moci nadále setkávat i s žalobami na založení, změnu či zrušení právních vztahů, a to třeba právě na základě shora uvedených ustanovení NOZ. Mám za to, že obecným úmyslem zákonodárce nebylo nějaké výrazné posílení soudní role v dotčené oblasti, tedy že by NOZ měl soudům přiznávat rozsáhle více pravomocí, než tomu bylo za současné právní úpravy. Tomuto závěru by mohl přisvědčovat i výsledek shora uvedeného porovnání. Jak tomu bude ve skutečnosti, se však můžeme pouze domnívat s tím, že odpověď na tuto otázku nám může přinést až aplikační praxe po nabytí NOZ.

5.2.6 Rozsudek deklaratorní a konstitutivní

Ačkoliv těmto rozsudkům přísluší žaloby z povahy věci nekorespondují, lze další dělení rozsudků učinit z hlediska jejich účinků na hmotněprávní vztahy, které jsou předmětem řízení.

Konstitutivní rozsudky zasahují do hmotněprávních vztahů v tom ohledu, že představují právní skutečnost, se kterou je spojen vznik, změna nebo zánik hmotněprávního vztahu. Konstitutivní rozsudek tak zakládá (konstituuje) hmotná subjektivní práva a povinnosti, které tu předtím jeho vydáním nebyly. Působí vždy od právní moci rozsudku do budoucna („ex nunc“ – od nynějška).

Deklaratorní rozsudky naproti tomu do hmotněprávních vztahů nezasahují, pouze prohlašují existenci či neexistenci určité právní skutečnosti, tzn., pouze potvrzují (deklarují) hmotná subjektivní práva a povinnosti, které existovaly již v době před jeho vydáním. Působí od okamžiku vzniku určité právní skutečnosti (od okamžiku vzniku, změny nebo zániku hmotněprávního vztahu a z nich vyplývajících subjektivních práv a povinností).

Spojíme-li uvedené dělení rozsudků s klasifikací rozsudků podle jejich obsahu, vychází nám, že rozsudky na plnění a rozsudky určovací jsou svojí povahou deklaratorními, zatímco rozsudky statusové a rozsudky o založení, změně nebo zrušení právního vztahu jsou rozsudky konstitutivní (příklady tedy viz výše). Shrňme-li vše uvedené, je zřejmé, že za konstitutivní tedy nelze považovat všechna rozhodnutí soudu, ale pouze ta, která z hlediska hmotného práva zakládají, mění nebo ruší právní vztahy, přičemž případy, v nichž soud vydává rozhodnutí konstitutivní povahy, jsou taxativně stanoveny normami soukromého práva.⁶²

⁶² Zoulík, F.: Cesty práva, Wolters Kluwer, 2013

6. Závěr

Ač se problematika vzájemného vztahu žaloby a rozsudku může zdát na první pohled poměrně jednoduchou, každý, kdo se seznámí s obsahem této rigorózní práce, mi bezesporu dá za pravdu, že tomu tak není. Vzhledem k tomu, že žaloba a rozsudek jsou stěžejními instituty civilního práva procesního, existuje mnoho odborných názorů, judikatury i výkladových proudů, které se k nim vztahují, jak bylo v této rigorózní práci osvětleno.

Platí, že pouze bezvadně sepsaná žaloba může splnit svůj účel, kterým je vydání rozsudku ve znění, kterého se žalobce domáhá. K tomu, aby žalobce, resp. osoba zastupující žalobce při tomto právním úkonu, podal bezvadnou žalobu (která naplní svůj účel), musí být detailně obeznámen nejen s žalobním právem a se způsobem, jakým by měla být žaloba sepsána, ale též s problematikou rozsudků, a jejich vzájemného vztahu. Neboť pouze tehdy, pokud si žalobce vzájemný vztah žaloby a rozsudku uvědomí ve světle všech nuancí, je schopen uplatnit svá práva a zájmy pomocí bezvadné žaloby tak, aby dosáhl svého cíle.

Jak jsem uvedl již v úvodu této rigorózní práce, dal jsem si za cíl při jejím zpracování podat komplexní pohled na problematiku žaloby, rozsudku a jejich vzájemného vztahu. Z tohoto důvodu jsem se zabýval nejen vzájemným vztahem žaloby a rozsudku jako takovým, ale dále též jednotlivými instituty, se kterými jsou žaloba a rozsudek spojeny, jejich náležitostmi a principy. Mojí snahou bylo uchopit toto téma z praktického úhlu pohledu (a nikoliv se držet pouze vědecko-teoretické roviny, neboť teorie je vždy bez opodstatnění, nevede-li k prohlubování praktických zkušeností) a identifikovat základní vazby mezi žalobou a rozsudkem, a tímto způsobem přispět k uvědomění odborné i laické veřejnosti. Z uvedeného důvodu jsem ve své práci nabídl mj. též konkrétní příklady žalob a jim konvenujících rozsudků. Dále jsem se ve své práci snažil přiblížit problematiku žalob a jim konvenujících rozsudků na založení, změnu či zrušení právního vztahu ve vztahu k NOZ, jako k normě, jejíž účinnost se mílovými kroky blíží.

Pouze takové uvědomění může podle mého názoru vést k tomu, že se v praxi budeme setkávat s kvalitně podanými žalobami, které budou efektivně chránit a domáhat se práv a oprávněných zájmů žalobců. V této souvislosti je nezbytné, aby všichni, kterých se toto týká, věnovali vzájemnému vztahu mezi žalobou a rozsudkem patřičnou pozornost, neboť pouze takto lze dosáhnout toho, že práva a oprávněné zájmy oprávněných osob budou důsledně a řádně uplatňována, a na konci soudního řízení nebude následovat nepříjemné

překvapení v podobě rozsudku, jenž se zájmem těchto osob nekonvenuje pouze proto, že nedošlo k uvědomění si uvedeného vztahu.

Pevně doufám, že tato rigorózní práce splní svůj účel a bude odborné i laické veřejnosti nápomocna při řádném uplatňování jejich práv a oprávněných zájmů před soudy v občanském soudním řízení, a že bude alespoň drobným vodítkem pro orientaci ve spleť českém právním řádu.

Seznam zkratk

EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
JŘ	vyhláška Ministerstva spravedlnosti české republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
LČR	usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („nový občanský zákoník“)
NSČR	Nejvyšší soud České republiky
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OBZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ÚČR	zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VSČR	Vrchní soud v Praze
ZEP	zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů
ZEÚ	zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
ZOKV	zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů
ZOMČR	zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
ZONANF	zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění pozdějších předpisů
ZOOPS	zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZOSP	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
ZOUZSM	zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů
ZSSS	zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů
ÚSČR	Ústavní soud České republiky

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

1. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
2. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
3. David, L.; Ištváněk, F.; Javůrková, N.; Kasíková, M.; Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
4. Milan Holub a kolektiv autorů: Vzory smluv a podání, 7. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha, 2002
5. Pužman, J.: Právní nároky a jejich uplatňování, 2., dopl. a přeprac. vyd., 1965
6. Steiner, V.: Občanské právo procesní v teorii a praxi, Orbis Praha, 1975
7. Winterová, A.: Žalobní právo, AUC Iuridica 1-2, Praha 1979
8. Winterová, A., Žaloba v občanském právu procesním. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1979
9. Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011
10. Zoulík, F.: Cesty práva, Wolters Kluwer, 2013

Články

1. Steiner, V.: Žaloba v poměru k právu hmotnému a procesnímu, Právník 5/1974
2. Evropský platební rozkaz za dveřmi, Právní rádce 10/2008
3. Karel Svoboda: Žaloby na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku, Právní rozhledy 4/2013
4. Petr Tégl: Ještě k žalobám na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku, Právní rozhledy 9/2013

Internetové zdroje

1. <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>

2. <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/predbezne-vykonatelny-rozsudek-26592.html>
3. http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/txtexpresion_elektronick%c3%bd+platebn%c3%ad+rozkaz/art_5542/rbsearchsource_articles/pd_4/elektronicky-platebni-rozkaz-co-odnej-cekat.aspx

Judikatura

1. rozhodnutí NSČR 21 Cdo 909/2003
2. rozhodnutí NSČR 21 Cdo 906/2000
3. rozhodnutí NSČR 2 Cdon 600/97
4. rozhodnutí NSČR 25 Cdo 3958/2011
5. rozhodnutí NSČR 21 Cdo 2502/2000
6. rozhodnutí NSČR 28 Cdo 2200/2007
7. rozhodnutí NSČR 21 Cdo 1876/98
8. rozhodnutí NSČR 26 Cdo 1196/2000
9. rozhodnutí NSČR 29 Cdo 2722/99
10. rozhodnutí NSČR 2 Cz 12/87
11. rozhodnutí NSČR 25 Cdo 15/2008
12. rozhodnutí NSČR 20 Cdo 2824/99
13. rozhodnutí NSČR 5 Cz 36/67
14. rozhodnutí NSČR Pls 6/67
15. rozhodnutí NSČR 2 Cdon 1027/96
16. rozhodnutí NSČR 20 Cdo 2056/2000
17. rozhodnutí NSČR 31 Cdo 2432/98
18. rozhodnutí NSČR 29 Cdo 2605/2007
19. rozhodnutí NSČR Cdon 8/94
20. rozhodnutí VSČR 5 Cmo 90/2007
21. rozhodnutí ÚSČR I ÚS 153/94
22. rozhodnutí ÚSČR I ÚS 111/96
23. rozhodnutí ÚSČR I. ÚS 233/97
24. rozhodnutí ÚSČR III. ÚS 84/94
25. rozhodnutí ÚSČR 3137/09
26. R 37/69
27. R 67/95
28. R 49/03
29. R 17/72

Jiné

1. směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy
2. nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

Název rigorózní práce v anglickém jazyce

“Relationship between petition and judgment”

Cizojazyčné resumé

This thesis focuses on the relationship between petition and judgment. Its first, mostly theoretical, chapter describes brief historical excursion to the evolution of the main concept of the civil procedure, the evolution of petition law. Second and third chapter are dealing with petition and judgment, their components, requirements, impacts, division etc. Their primal purpose is to familiarize the readers with those facts for better understanding of the relationship between petition and judgment. Finally, the fifth chapter of this thesis (most practical) constitutes the heart of my thesis and it is focused on the relationship between petition and judgment itself.

Why relationship between petition and judgment? Simply said, everyone who wants to protect his rights and justified intents in front of the court shall apply these rights and intents so that the result of the civil procedure answers to his aim, which is pronouncement of the required judgment. For reaching this aim is pretty necessary to become aware of the relationship between petition and judgment and to pay dutiful attention to initiation of the civil procedure (i.e. drawing up the petition), because judgment is in fact an answer to the petition and its content is reflected in the judgment. If a petition is not drawn up dutifully and it does not contain all decisive facts, attached relevant evidence etc. so that these without any reasonable doubts justify the claim of the petitioner as it is described in the petit, the petitioner, who claims his rights in front of the court, can't count with the outcome so that the answer to his petition (judgment) will be pronounced in the wording that was his aim.

Only becoming conscious of aforesaid shall (due to my opinion) lead to the result that we will meet only with high-quality petitions in practice, which will effectively protect and claim the rights and justified intents of petitioners.

Abstrakt

Předmětem této rigorózní práce je vzájemný vztah žaloby a rozsudku. Její první, převážně teoreticky zaměřená kapitola, obsahuje stručný historický exkurz do vývoje ústředního pojmu civilního procesu, tedy do vývoje žalobního práva. Druhá a třetí kapitola se zabývá žalobou, resp. rozsudkem, jejich složkami, náležitostmi, účinky, členěním atd. a jejich primárním účelem je seznámit čtenáře s těmito skutečnostmi, aby si lépe dokázali uvědomit vzájemný vztah žaloby a rozsudku. Konečně pátá kapitola této rigorózní práce (nejvíce prakticky zaměřená) tvoří jádro mé rigorózní práce a je v ní pojednáno právě o vzájemném vztahu žaloby a rozsudku.

This thesis focuses on the relationship between petition and judgment. Its first, mostly theoretical, chapter describes brief historical excursion to the evolution of the main concept of the civil procedure, the evolution of petition law. Second and third chapter are dealing with petition and judgment, their components, requirements, impacts, division etc. and their primal purpose is to familiarize the readers with this facts for better understanding of the relationship between petition and judgment. Finally, the fifth chapter of this thesis (most practical) constitutes the heart of my thesis and it is focused on the relationship between petition and judgment itself.

Klíčová slova

rozsudek	-	judgment
žaloba	-	petition